

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL VAKIFLAR HALI MÜZESİ'NDEKİ DOĞU
ANADOLU HALILARININ İNCELENEREK TEKSTİL YÜZEY
TASARIMLARINDA KULLANILMASI

Meva EROL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. H. Feriha AKPINARLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEKSTİL TASARIMI ANABİLİM DALI

AĞUSTOS - 2019

**İSTANBUL VAKIFLAR HALI MÜZESİ'NDEKİ DOĞU ANADOLU
HALILARININ İNCELENEREK TEKSTİL YÜZEY TASARIMLARINDA
KULLANILMASI**

Meva EROL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEKSTİL TASARIMI ANABİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2019

Meva EROL tarafından hazırlanan İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu Halılarının İncelenerek Tekstil Yüzey Tasarımlarında Kullanılması" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tekstil Tasarımı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. H. Feriha AKPINARLI

Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Başkan : Doç. Dr. Fatmanur Başaran

Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülten KURT

Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~ .....

Tez Savunma Tarihi: 23/08/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAIĞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Meva EROL

23/08/2019

İSTANBUL VAKIFLAR HALI MÜZESİ'NDEKİ DOĞU ANADOLU HALILARININ İNCELENEREK TEKSTİL YÜZEY TASARIMLARINDA KULLANILMASI

(Yüksek Lisans/Doktora Tezi)

Meva EROL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2019

ÖZET

Kültür taşıyıcısı düğümlü halı sanatı eserlerinin toplandığı müzelerimiz, Türk toplumunun anlam yüklediği motiflerin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır. Çalışmanın konusu, bu müzelerden biri olan İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki kültürel zenginliğe sahip halılarımızın araştırılması olarak seçilmiştir. Araştırmanın genel amacı, İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu Bölgesi halılarının teknik, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenip farklı tekstil yüzey tasarımlarında uygulanmasıdır. Tarama yöntemiyle örneklem olarak seçilen 22 adet Doğu Anadolu halısı incelenmiştir. Belirlenen alt amaçlar doğrultusunda halıların gereç, teknik, motif, renk ve kompozisyon özelliklerini detaylı olarak incelemek için oluşturulan bilgi formlarıyla halıların özellikleri kayıt altına alınmıştır. Bilgi formlarındaki veriler ile tablolar oluşturulmuştur. Tüm veriler doğrultusunda şu sonuçlar elde edilmiştir. Halıların müzeye ağırlıklı olarak Divriği Ulu Camii'nden getirildiği, 15., 16. ve 17. yüzyıllarda dokunduğu tespit edilmiştir. Halıların çoğunlukla Gördes (Türk) düğümlü ve orta kaliteli olduğu belirlenmiştir. Çalışma doğrultusunda halıların zemininde 10, deseninde 11 çeşit renk kullanıldığı, zemin renginin genelinde kırmızı olduğu, desen renklerinde ise en fazla siyah, sarı, mavi ve doğal rengi (krem) kullanıldığı belirlenmiştir. Müzedeki halılarda geometrik, bitkisel, sembolik, figürlü, nesnel ve yazılı bezemeler görülmüştür. Halılarda 72 adet farklı motif saptanmış ve çizimi yapılmıştır. Müzedeki halıların kompozisyon özellikleri değerlendirildiğinde çoğunluğu madalyonlu halı düzeninden oluştuğu tespit edilmiştir. Çalışmanın tasarım aşamasında Doğu Anadolu halılarındaki motifler esin kaynağını oluşturmuştur. Tasarımlarda zamansız, girdap, yaşamın merkezi: insan ve sonsuzluk temaları belirlenmiştir. Tasarımlar, esin kaynağı motifin çizildiği halının renkleri korunarak oluşturulmuştur. Corel draw ve Photoshop programında tamamlanan tasarımların renk ve kalite özelliklerini görmek amacıyla dijital baskı tekniğiyle deneme yapılmıştır. Onaylanan tasarımlar orijinal boyutlarında üretilmiştir.

Bilim Kodu : 40611
Anahtar Kelimeler : Halı, dokuma, tekstil yüzey tasarımı, motif, baskı
Sayfa Adedi : 143
Tez Danışmanı : Prof. Dr. H. Feriha Akpınarlı

THE USE OF EASTERN ANATOLIAN CARPETS IN TEXTILE SURFACE DESIGNS
IN ISTANBUL FOUNDATIONS CARPET MUSEUM

(Master.Sc. /Ph. D. Thesis)

Meva EROL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

August 2019

ABSTRACT

Our museums, where culture carved knot carpet art works are collected, enable the transfer from generation to generation of the motifs which Turkish society has attributed a meaning. The subject of the study was selected as the research of carpets what have cultural richness in Istanbul Foundations Carpet Museum where is one of these museums. The general objective of the research investigate the technical, motif and composition characteristics of the carpets of the Eastern Anatolia Region of Istanbul Foundations Carpet Museum and to plan them in different textile surface designs. Twenty-two Eastern Anatolian carpets selected as samples by screening method were examined. The characteristics of carpets were recorded with the information forms created in order to examine the materials, techniques, motifs, colours and composition characteristics of the carpets in accordance with the sub-objectives determined. Tables and data were created in the information forms. The following results were obtained according to all data. The carpets are mainly brought to the museum from the Divriği Ulu Mosque, the carpets are in the 15th, 16th and 17th centuries. It has been identified that the majority of the carpets are of Gordes (Turkish) knots and they are medium quality. In the direction of the study, it was determined that 10 different colours were used on the floor of the carpets, 11 different colours were used in the pattern, the colour of the floor was red in general and black, yellow, blue and natural colour (cream) were used in the pattern colours. Geometric, vegetative, symbolic, figured, object and written decorations were seen on the carpets in the museum. 72 different motifs were identified and drawn on the carpets. When the composition properties of the carpets in the museum were evaluated, it was found that most of them consisted of medallion carpet arrangement. During the design phase of the study, the motifs in the Eastern Anatolian carpets were the source of inspiration. Timeless, vortex, the centre of life: human and eternity themes are determined in the designs. The designs were created by preserving the colours of the carpet on which the inspired motif was drawn. In order to see the colour and quality characteristics of the completed designs in CorelDraw and Photoshop programs, digital printing technique was tried. Approved designs are produced in original dimensions.

Science Code : 40611

Key Words : Carpet, Weave, Textile Surface Design, Motif, Print

Page Number : 143

Supervisor : Prof. Dr. H. Feriha Akpınarlı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	ix
RESİMLERİN LİSTESİ	x
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Halıcılık ile İlgili Terim ve Kavramlar	5
2.2. El Dokuma Halıcılığın Tarihsel Gelişimi.....	5
2.3. Halının Sınıflandırılması	14
2.4. El Dokuma Halılarda Kullanılan Araç ve Gereçler.....	15
2.4.1. El Dokuma Halılarda Kullanılan Araçlar	15
2.4.2. El Dokuma Halılarda Kullanılan Gereçler	20
2.5. El Dokusu Halı Dokumacılığındaki Teknik Özellikler.....	23
2.6. El Dokuma Halıcılıkta Motif, Renk ve Kompozisyon Özellikleri.....	27
2.7. İlgili Araştırmalar	29
3. YÖNTEM	35
3.1. Araştırma Modeli	35
3.2. Evren ve Örneklem.....	35
3.3. Veri Toplama Teknikleri	35
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	36
4. BULGULAR VE YORUM.....	37
4.1. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi	37
4.2. Bilgi Formları	42
4.3. Bilgi Formlarının Değerlendirilmesi	96
4.4. Motif Çizimleri.....	106
4.5. Tekstil Yüzey Tasarımları	115
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	127

	Sayfa
5.1. Sonuç.....	127
5.2. Öneriler.....	128
KAYNAKLAR	131
EKLER.....	139
EK-1. Müzede Araştırma İzin Belgesi.....	140
EK-2. Müzede Araştırma İzin İstek Dilekçesi.....	141
ÖZGEÇMİŞ	142

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. Halıların üretim yılı analizi.....	96
Çizelge 4.2. Halıların boyut dağılımı.....	97
Çizelge 4.3. Halıların kalite özelliği dağılımı.....	99
Çizelge 4.4. Halıların renk özelliği dağılımı.....	101
Çizelge 4.5. Halıların Motif Özellikleri Dağılımı.....	103
Çizelge 4.6. Halıların kompozisyon özellikleri dağılımı.....	105

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Halının sınıflandırılması	15
Şekil 2.2. Istar tezgahı	16
Şekil 2.3. Sarma tip halı tezgahının ön ve yan görünümü	17
Şekil 2.4. Germe tip halı tezgahı	18
Şekil 2.5. Çözü direği.....	18
Şekil 2.6. Kirkit çeşitleri	19
Şekil 2.7. Makas çeşitleri	20
Şekil 2.8. El dokumacılığında kullanılan bıçak ve halı tarağı	20
Şekil 2.9. Türk (Gördes) düğümü	25
Şekil 2.10. İran (Sine) düğümü	25
Şekil 2.11. Hekim düğümü	26
Şekil 2.12. Tek Argaca düğüm (İspanyol düğümü)	26

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Pazırık Halısı, The State Hermitage Museum	7
Resim 2.2. Doğu Türkistan'dan çıkan halı parçası	7
Resim 2.3. Soldaki IX. yy. Semerra (Fustat) yün halısı desen çizimi	8
Resim 2.4. XIII-XIV. yy. Konya Selçuklu Halısı.....	9
Resim 2.5. Beyşehir Selçuklu Halıları, Konya Mevlana Müzesi	9
Resim 2.6. Beyşehir Selçuklu Halısı, Almanya, Özel Koleksiyon	10
Resim 2.7. Fustat grubu Anadolu Selçuklu halı parçaları, ...	11
Resim 2.8. XV. yüzyılın ilk yarısı veya ortası, Ming halısı.....	11
Resim 2.9. XV. yüzyıl sonu hayvan figürlü halı	12
Resim 4.1. Hünkar Kasrı-Halı Müzesi'nin iç görünümü.....	37
Resim 4.2. Sultanahmet Hünkar Kasrı dış görünümü	38
Resim 4.3. Hürriyet İstanbul Gazetesi'nde yayınlanan Sultanahmet Hünkar Kasrı'ndaki Halı Müzesi'nin iç görünümü	39
Resim 4.4. Konservasyon atölyesinden bir görünüm	39
Resim 4.5. Ayasofya İmareti Vakıflar Halı Müzesi dış görünümü	40
Resim 4.6. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 1. Galeri dış ve iç görünümü.....	40
Resim 4.7. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 2. Galeri dış ve iç görünümü.....	41
Resim 4.8. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 2. Galeri Ocaklar Bölümü.....	41
Resim 4.9. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 3. Galeri dış ve iç görünümü.....	42

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.1. Anadolu halı dokunan şehirleri gösteren harita	13

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

cm

dm²

Açıklamalar

Santimetre

Desimetrekaire

Kısaltmalar

M.Ö.

M.S.

Bkz.

Açıklamalar

Milattan Önce

Milattan Sonra

Bakınız

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları yer almaktadır.

Problem Durumu

Tekstil sanatları içerisinde önemli yeri olan el dokumacılığı, yaşamın ilkel düzeyde olduğu dönemlerde örtünme ve korunma gibi temel ihtiyaçları karşılamak üzere dönemin imkânlarıyla ortaya çıkmıştır. Anadolu'yu yurt edinen Türkler, tarihin eski devir kültürleriyle kendi kültürlerini harmanlayarak dokumacılık sanatını en üst düzeye getirmiştir (Onuk ve Akpınarlı, 2008, s. 340; Başaran ve Güneş, 2008, s. 47)

Dokuma, kirkitli, mekikli, mekiksiz ve çarpana olmak üzere tekniklerine göre gruplandırılmaktadır (Akpınarlı, 2008, s. 117). Kirkitli dokumalar havlı ve düz kirkitli dokumalar olarak ikiye ayrılır. Havlı kirkitli dokumalar arasında yer alan halıcılık, Türklerin en eski sanatlardan biridir. Bilinen ilk halı olan Pazırık halısından bugüne dek her türlü çeşidine rastlanılan Türk halı sanatı, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinin etkilerinin yansıtıldığı bir kültür hazinesi olmuştur (Tozun, 1997, s. 33). Halının ilgili literatürde kullanılan karşılığına bakıldığında Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügat-it Türk adlı eserinde "kiwiz" ismiyle anıldığı görülmüştür (Mahmud, 1985, s. 366). Halı sözcüğü Azerbeycan'da halça, Kazaklarda kalı, Özbeklerde kalı-kalın-kalmak-kalış kelimelerinden gelmektedir (Deniz, 2000, s. 200).

Halı, motif, kompozisyon ve renk gruplamalarıyla Türklerin inançlarını, duygu ve düşüncelerini yansıtan tarihi nitelikteki kültürel mirastır. Halı, Türklerin günlük ihtiyaçlarını karşılamada evlerinde, İslamiyet'ten önce inançları doğrultusunda mezar taşları üzerinde yer almıştır (Karamağaralı, 1998, s. 175). İslam dünyasına Türkler tarafından kazandırılan halı, namaz kılma, oturma gibi ihtiyaçlara hizmet etmiştir. Halı, Türk tarihi boyunca sosyal ve ekonomik yaşantının içinde yer almış bir sanat ürünüdür (Aslanapa, 1997, s. 18; Kutluhan, 1965, s. 70). Selçuklular ve Osmanlı döneminde, Anadolu'da halka hizmet eden yapılara bağışlanan veya vakıf yoluyla temin edilen halılar, manevi duygular gözetilerek seçildiği ya da dokunduğu için Anadolu'nun en nadide eserleridir. Cami, mescit, medrese, şifahane, zaviye ve benzeri alanların ihtiyaçları Allah rızası kazanmak ve hayır işlemek için karşılanmıştır (Özçelik, 2014, s. 186). Bu bağış eşyaları Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki vakıf kökenli cami ve mescitlerden de getirilenlerle birlikte vakıflarda depolanmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü bu eşyalardan

tarihi eser niteliğinde olanları envanterleyerek müzelerde sergilemekte ve depolarda muhafaza etmektedir (Ateş, 1982, s. 55-59)

Kültürel değeri paha biçilemez nitelikte olan Anadolu dokumaları; gelenek, görenek, inanç, duyguları anlatan motif özellikleriyle dokunduğu yöre ve yüzyılın sanat temsilcisi olmuştur (Durul, 1987, s. 7). Motifler gözle görülür nesnelere, canlılar ve soyut kavramların dokuyan kişinin inanç ve duygu durumuyla orantılı olarak sembolize edilmesi sonucu oluşmaktadır (Ortaç, 2010, s. 142). Yüzyıllardır insanların gördüklerini farklı alanlara aktarması bize tasarlamanın insanın gereksinimi olduğunu göstermektedir. Tasarlayanın kendi varlığını yansıtarak oluşturduğu bezemeler, kişilerin günlük yaşamlarını süsleyen unsurlar olmuştur.

Tasarımda görsel ve işlev, yaratı sürecinin vazgeçilmez iki unsuru haline gelmiştir. Motif, desen, renk çerçevesinde sınırlandırmadan estetik değerler doğrultusunda var olandan farklılığı yakalayarak yenisini tasarlama, görsel işlevi tanımlarken malzeme özellikleriyle kullanım işlevine uyum sağlanmaktadır (Önlü, 2009, s. 194). Yüzyılların birikimiyle oluşan ve nesilden nesile aktarılan halılarımızdaki geleneksel tasarım unsurları tespit edilmelidir. Bu doğrultuda hazırlanacak ve tescilli alınacak tasarım kriterleri arşivlenerek korunmalıdır. Günümüzde eğitim almış desen tasarımcılar ile geleneksel yollarla tasarım yapan ve atalarından öğrendiklerini özgün tasarımlarda birleştiren dokuyucular arasındaki fark oldukça fazladır. Geleneksel bir tasarımı yeniden hayata geçirirken özgün tasarım anlayışından yoksun üretim odaklı çalışma yollarına başvurulmaktadır. Çağdaş yorumla tasarlanan yeni tekstil ürünlerinde motiflerin korunarak modern renk ve desen tasarımları gerçekleştirilmelidir (N. Kayıpmaz ve F. Kayıpmaz, 1997). Tekstil yüzey tasarımında tasarımcı, esin kaynağını el sanatlarından seçtiği takdirde yaratıcılığını körükleyen zengin unsurlarla karşılaşacaktır. Kültür temsilcisi görevini üstlenen ve tasarımcılara zengin ilham kaynağı oluşturacak motiflerimizin bilinmesi büyük önem teşkil etmektedir.

İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu yöresine ait halıların incelenerek esin kaynağı motiflerin yeni tekstil yüzey tasarımlarında kullanılması araştırma problemi olarak belirlenmiştir.

Amac

Bu araştırmanın genel amacı; İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu halılarının teknik, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenip farklı tekstil yüzey tasarımlarında uygulamasıdır. Bu doğrultuda alt amaçlar Őyledir;

1. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nin özellikleri nelerdir?
2. Halı dokumacılığının genel özellikleri nelerdir?
3. Müzede bulunan Doğu Anadolu halılarının gereç özellikleri nelerdir?
4. Müzede yer alan Doğu Anadolu halılarının teknik özellikleri nelerdir?
5. Müzede bulunan Doğu Anadolu halılarının motif, renk ve kompozisyon özellikleri nelerdir?
6. İstanbul Vakıflar Müzesi'ndeki Doğu Anadolu halılarının motiflerinden etkilenecek yeni tekstil tasarımları nasıl yapılabilir?

Önem

Geleneksel Türk el sanatları içerisinde yüzyıllardır değerini asla yitirmeyen el dokumacılığı geçmişte yaşamış toplumların kültürlerinin görsel belgeleridir. Orta Asya'dan bugüne kadar dokumacılıkla uğraşmış toplumların sadece el sanatları değil tüm yaşantılarıyla ilgili verileri elde etmede en önemli kaynaklardan biri halıdır. Motif ve kompozisyonların farklılıkları, renklerin çeşitli kullanımları, malzeme özellikleri bize farklı dönemlerde yaşayan toplumların duygu, düşünce ve inançlarını aktarmaktadır. Halıcılık tekstilin bir boyutu olmakla beraber halıların taşıdığı anlam yüklü bezemeler çeşitli yüzeylerde kullanılmaktadır. Tekstilde özellikle baskıya taşınan motiflerin taşıdıkları anlamların bilinmesinden öte görselinin sağladığı fayda göz önünde bulundurulmaktadır. Motifler anlamları bilinmediği sürece kimlik kazanamayacaktır. Kültürel devamlılık açasından geçmişte toplumların günlük ihtiyaçlarına hizmet eden tekstillerin günümüzde tanıtılıp gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır. Bu sebeple, İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu halılarının desen özellikleri incelenerek yeni tekstil yüzey tasarımlarında modern yöntemlerle kullanılması araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Günümüz teknolojisinin ilerlediği düzeyin insan yaşamına getirdiği bir dezavantaj şu ki; insanların fabrikasyon ürünlerin getirdiği sıradan ve duygu taşımayan ürünlere bağlı kalmasıdır. Oysaki kültürünün izlerini taşıyan tekstil

ürünlerini kullanmak, insanlara eksikliğini hissettiği duyguları yaşatacaktır. Bu da tez konusunun ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Varsayımlar

1. Araştırmanın kapsamına alınan örneklem grubu, araştırma evrenini temsil niteliğine sahiptir.
2. Araştırmada, müzelerde tespit edilen halı örneklerinin renk, motif ve kompozisyon özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan, bilgi formundan elde edilen bilgiler doğru, geçerli ve güvenilirlerdir.
3. Araştırmada yararlanılan kaynaklar, hedeflenen amaçlara ulaşmak için yeterli ve doğrudur.
4. Araştırmada kullanılan teknik ve yöntemler araştırmanın amacına ulaşacak niteliktedir.
5. Araştırmada kullanılmak üzere oluşturulan bilgi formu içerikleri araştırmaya uygundur.
6. Araştırma kapsamında yer alan örneklemin araştırma evrenini temsil ettiği varsayılacaktır.
7. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler konuyu açıklamada yeterlidir.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde yer alan Doğu Anadolu halıları ile sınırlıdır.
- Araştırma, konu ile ilgili uygulanacak bilgi formu ile sınırlıdır.
- Bu araştırma Türkçe ve İngilizce kaynaklarla sınırlıdır.
- Araştırma, 19 Eylül 2016 – 23 Ağustos 2019 tarihleri ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Halıcılık ile İlgili Terim ve Kavramlar

Halı: Tezgah üzerinde dik uznan iplere (çözü) düğüm atılır ve yatay ipler (atkı) belirli bir yönde gidip, geri döndürülüp, sıkıştırılırsa, yüzeyde havlı (tüylü) bir dokuma meydana gelir. Bu tür dokumalara da halı (düğümlü dokuma) denir. Halının diğer dokumalardan farkı hav ve düğümlü olması, ters ve düz yüzünün değişik görünmesidir (Deniz, 2000, s. 58).

Halı Kalitesi: Bir halının dayanıklılığı ve dokumasının inceliğini, halının kalitesini yani, 10x10 cm'deki ilme sayıları verir. Gevşek kaba dokunmuş halılar, ince dokumalı halılardan daha az değerlidir. Bir halının düğüm kalitesi, halının tersini parmak uçlarıyla yakalamak suretiyle kısmen tahmin edilebilir (Haack, 1975, s. 20).

Saçak: Halının iki başında çözü ipliklerinin kesilmesinden arta kalan 4-20 cm uzunluğundaki uçlardır (Görgünay, 1976, s. 31).

Kenar Örgüsü: Halının kenarlarına üç veya dört çözü ipliği genişliğinde kenar örgüsü yapılır. Bu kenar örgüsü çözü ipliklerini korur ve ilmeli kısmın dağılmasını önler (Haack, 1975, s. 21).

Bordür(Su Yolu): İç ve dış sedefler arasında yer alan halının dörtkenarını çevreleyen desenli dokumadır (Özel, 1990, s. 10).

Çiti: Halı-kilimi dokumasının sökülmemesi için, saçakların dip kısmında yapılan zincir şeklindeki bir sıra örgüdür (Görgünay, 1976, s. 31).

Halı-kilimi (Toprakçalık): Dokuyucu, bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra, sökülmemesi için, halının önce başlangıç kısmını, bittikten sonra da bitim yerini, kilim gibi dokur. Halının baş tarafındaki, 10-15 cm enindeki bu bölüme ağızlık, eteklik, topraklık, toprakçalık, veya kilimlik adı verilir (Deniz, 2000, s. 71).

2.2. El Dokuma Halıcılığın Tarihsel Gelişimi

Geleneksel tekstil sanatı içerisinde yer alan düğümlü halı sanatı, tarihte varlığını sürdürmüş toplulukların duygu ve düşüncelerini anlamamız, yaşantılarını incelememiz ve karakterleri hakkında bilgi edinmemiz için önem teşkil etmektedir (Yetkin, 1974, s. 11). Düğümlü halı tarihi incelendiğinde, Türk halı sanatıyla paralel gittiği görülmüştür. Bu tekniği bulan ve geliştiren Türkler, göç ettiği ve ticari ilişkilerde bulunduğu yerlere

düğümlü halıyı tanıtmışlardır. Bu doğrultuda araştırmacılar, düğümlü halının tarihini incelemek için Türk halı sanatının gelişimini kılavuz olarak araştırmalarını sürdürmektedir (Erdmann, 1957, s. 85-87). Orta Asya’da yaşayan Türkler, iklim koşullarının verimliliği sebebiyle kaliteli yüne sahip koyunlar yetiştirerek hayvancılık ile uğraşmaktaydı. Otlatmaya çıkardıkları koyunların ıslak yerlerden geçtiklerinde yünlerinin kalıplaştığını keşfederek keçeyi bulan Türkler, daha sonra çul dokumaya başlamış ardından çulda nakışlar oluşturarak kilimi bulmuşlardır. Türk toplumları, zamanla çözümlere kendilerine özgü düğüm tekniğini uygulamış ve ip parçalarını serbest bırakarak halıyı ortaya çıkarmıştır (Atalay, 1967, s. 3-4).

Yıllardır yapılan araştırmalar sonucunda tarihte kaydedilmiş ilk düğümlü halı, tüm kaynaklarda da belirtildiği gibi “Pazırık Halısı”dır. 1947-1949 yıllarında, Rus Arkeoloğu C. İ. Rudenko tarafından yapılan kazılar sonucunda bulunan halı, Sibirya’nın Altay dağlarının eteklerinde Pazırık’ta buzul halinde bulunan beşinci kurgandan çıkartılmıştır. 1.83 x 2 mt boyutlarındaki halının, M.Ö. V-III. yüzyıllara ait olduğu bilinmektedir. Ev eşyaları, araba ve sahibiyile birlikte gömülen bir at üzerinde bulunan Pazırık halısının “eyer örtüsü” olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Tamamen koyun yününden eğrilmiş iplikle dokunan bu halı 2 mm. kalınlığındadır. Türk düğüm tekniğiyle dokunmuş olan Pazırık halısının üretildiği döneme göre, 1 dm²’de 3600 düğüm sayısına sahip olması oldukça yüksek kaliteli bir halı olduğunu göstermektedir. Pazırık halısı bugün Rusya’nın St. Petersburg (Leningard) şehrinde Hermitage (Ermitaj) Müzesi Kış Sarayı’nda 26 numaralı odada sergilenmektedir (Diyarbakirli, 1972, s. 132; Yetkin, 1974, Aslanapa ve Durul, 1974, s.55; s. 12; Haack, 1975, s.13; Aytaç Ç., 1989; s. 86-87; Url 1).

Halıya bakan kişi hangi yönden bakarsa baksın, Pazırık halısında yer alan motifler düzgün ve bakan kişi hizasındadır. Türk sanatında fazlaca kullanılan bu tarz, Pazırık halısının Türk toplumlarına ait olduğunu kanıtlayan özelliklerden biridir. Pazırık halısı, motif ve renk özellikleri açısından Türkmen halı sanatıyla benzerlik gösterirken halı sanatının da Türklerle başladığı kesinleşmiştir. Daha sonraları VI. ve Noin Ula kurganlarından da düğümlü halı parçaları çıkarılmıştır (Çoruhlu, 2000, s. 130-133).

Resim 2.1. Pazırık Halısı, The State Hermitage Museum (Url 1)

Pazırık halısı keşfedilinceye kadar bilinen ilk halılar Doğu Türkistan'da bulunanlardı. Keçe kullanımının daha yaygın olduğu bilinen Doğu Türkistan'da bulunan halı parçalarının kaynaklardan incelendiğinde, genellikle kaba yünden ve tek çözgüye düğüm tekniğiyle dokundukları görülmüştür. Bu bilgiler ışığında düğümlü halının anavatanının ve adından söz ettirerek gelişme gösterecek Türk düğümünün ilk görüldüğü yer Batı Türkistan'dır (Aytaç Ç., 1989, s. 88). Doğu Türkistan'da 1906-1908 yıllarında Sir Aurel Stein tarafından Lou Lan'da bulunan M.Ö. IV-III. yüzyıllardan kalma düğümlü halı parçaları ile Le Coq Turfan tarafından 1913 yılında çıkarılan diğer halı parçaları M.Ö. VI-V. yüzyıllara tarihlendirilerek Londra, Berlin ve Delhi müzelerinde sergilenmektedir (Diyarbakirli ve Aslanapa, 1977, s. 299; Aslanapa, 1987, s.10).

Resim 2.2. Doğu Türkistan'dan çıkan halı parçası Londra British Museum (Aslanapa, 1987, s. 17)

Halı sanatı, Orta Asya'dan Abbasilerin merkezi olan Semerra'ya yani batıya geçmiştir. Mısır'da Eski Kahire olarak anılan, Fustat'ta C. J. Lamm tarafından bulunan Abbasi dönemi halıları, IX. yüzyıla tarihlendirilirken tek çözüme düğüm tekniğinin kullanılmış olması Doğu Türkistan'da bulunan halılar ile benzerlik olduğunu göstermektedir. Geometrik bezemelerle örneklenen bu halılarla birlikte bu düğüm tekniğinin İslam halı sanatına giriş yaptığı düşünülmektedir (Aslanapa, 1987, s. 10; Yetkin, 1974, s. 13-14).

Resim 2.3. Soldaki IX. yy. Semerra (Fustat) yün halısı desen çizimi Sağdaki IX. yy. Semerra (Fustat) yün halı (Aslanapa ve Durul, 1974, s. 17)

İsveç Göthenberg Röhs Müzesi'nde yer alan IX. yy. Semerra (Fustat) yün halısının (Bkz. Resim 2.3.3. Soldaki) boyutları 30,5x13 cm ve düğümler yün ipliğinden ancak arış ve argaç ipleri pamuk ipliğindedir. IX. yüzyıla ait ikinci halıda (Bkz. Resim 2.3.3. Sağdaki) ise aynı şekilde düğümler yün ipliğinden olup diğer halıdan farklı olarak arış ve argaçlar keten ipliklidir. Bu halının boyutları 29 x 32 cm olup Stockholm Ulusal Müzesi'nde sergilenmektedir (Aslanapa ve Durul, 1974, s. 17).

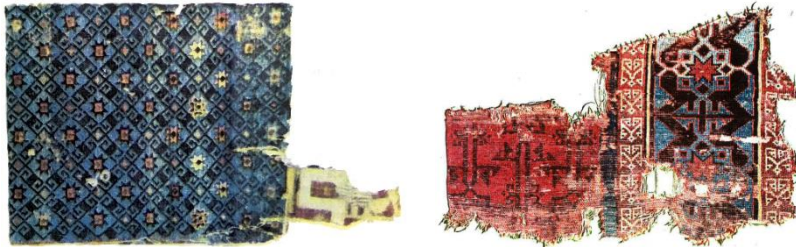
Halı sanatı, Türk boylarının Anadolu'ya akınlar düzenleyip 1071 yılında fethetmesiyle Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınmıştır. Türkmenlerin yardımıyla Anadolu'yu yurt edinen Türkler kısa sürede beylikler kurmuşlardır. İç karışıklık ve savaşlar sebebiyle XII. yüzyıl sanata elverişli bir dönem olmamıştır (Öney, 2014, s. 807; Deniz, 2000, s. 23). Selçuklu halı sanatının eserleri günümüze sınırlı sayıda ulaşabilmiştir. Büyük Selçuklu Devleti'nden ziyade XIII. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu bilinen Anadolu Selçukluları'na ait parçalar incelenebilmektedir. Yapılan çeşitli kazılar ve araştırmalar sonucunda toplamda 18 adet Selçuklu halısı bulunmuştur. Bu halılar, Konya Alaeddin Camisi'nde Alman Konsolos Loytved tarafından 1905'te keşfedilen 8 adet halı, Beyşehir Eşrefoğlu Camisi'nde R. Riefstahl tarafından 1930'da bulunan 3 halı ve Fustat'ta C. J. Lamm tarafından 1935-36 yıllarında çıkarılan 18 halı olmak üzere 3 grup halinde incelenmektedir (Aslanapa ve

Durul, 1974, 57-58). Bu halılardan ikisi birbirinin eşi olacak kadar benzediği için 17 çeşit örnek incelenebilmektedir (Aslanapa, 1987, s. 28). İlgili kaynaklara baktığımızda bu halılar, Konya halıları, Beyşehir halıları ve Fustat (Eski Kahire) halıları olarak gruplandırılmaktadır.

Resim 2.4. XIII-XIV. yy. Konya Selçuklu Halısı, (512 x 294 cm), Türk ve İslam Eserleri Müzesi (Url 4)

İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde oldukça kıymetli olan Konya halılarından 3 tanesi büyük ebatta ve oldukça eskimiş olup ancak bütün olarak kalarak günümüze ulaşmayı başarmış halılardır. Büyük parçalar halinde küçük ebattaki halılara ait olan 3 adet halı parçası da sergilenenler arasındadır. Ayrıca 2 adet çok küçük halı parçasının da büyük halılardan kaldığı bilinmektedir (Yetkin, 1974, s. 15).

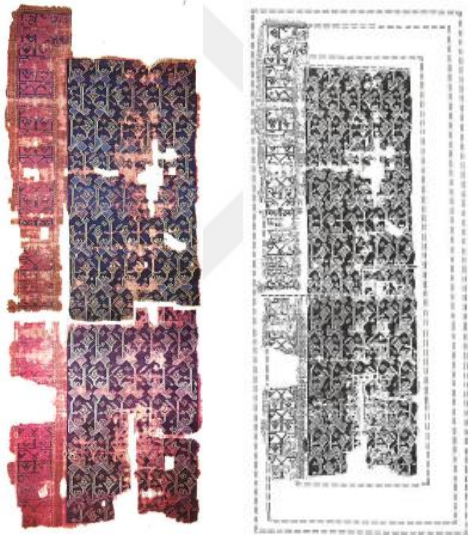

Resim 2.5. Beyşehir Selçuklu Halıları, Konya Mevlana Müzesi, Soldaki 13. yy. sonu 170x254 cm (Aytaç, 1989, s. 93), Sağdaki 13. yy. 116x49 cm (Aslanapa, 1987, s. 25)

Beyşehir halılarını kaynaklardan incelediğimizde ikisinin Konya Mevlana Müzesi'nde yer aldığını ve birinin kaybolduğunu öğrenmekteyiz. Aslanapa halı sanatına dair detaylı

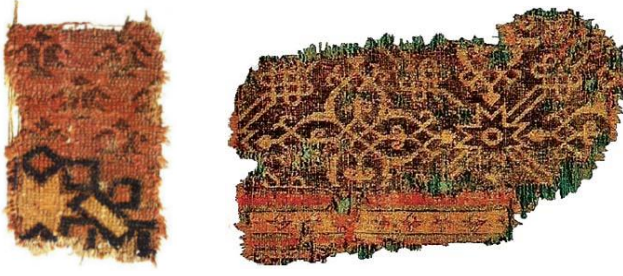

çalışmasında, Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde çıkarılan halıların 4 adet olduğunu ancak birinin Konya halılarına çok benzediğini belirtmektedir. Bu sebeptendir ki kaynaklarda dördüncü halıdan bahsedilmemektedir. Ayrıca 5 mt uzunluğunda olduğu bilinen ve 13. yüzyıl sonu imal edildiği düşünülen üçüncü Beyşehir halısının (Bkz. Resim 2.3.7) kaybolan parçalarının farklı yerlerde sergilenmekte olduğu anlaşılmaktadır. Edmund de Unger'e ait Londra'da yer alan koleksiyonda üçüncü Beyşehir halısına ait en büyük parça, daha sonra halı kataloğunda da görülmüştür. Bu parçanın üst yarısı olduğu anlaşılan diğer parça, Almanya'da özel bir koleksiyonda bulunmuştur. Bu iki parça özellikleri sebebiyle birbirini tamamlamakta ve tam ölçülerinin eninde 260 cm ve boyda 5 mt olduğu bilinmektedir (Aslanapa, 1987, s. 25-26). Konya Mevlana Müzesi'nde yer alan Beyşehir halıları, Konya halıları ile benzerlik göstermektedir (Yetkin, 1974, s. 22).

Resim 2.6. Beyşehir Selçuklu Halısı, Almanya, Özel Koleksiyon (Aslanapa, 1987, s. 27)

Fustat'ta bulunan halıların sayısı 100'den fazladır. C. J. Lamm tarafından bulunan bu halılar, dünyanın çeşitli müzelerine dağılmıştır. Yalnızca 29 tanesi yayımlanan Lamm'ın İsveç müzelerine götürdükleri dışında diğer halılara ait çok fazla bilgiye ulaşılammıştır. 13., 14. ve 15. yüzyıllara ait bu halılardan yalnızca 7 tanesinin Selçuklu halısı olduğu anlaşılmıştır. Anadolu'dan Mısır'a ihraç edildiği bilinen bu halılar, Konya halılarıyla benzerlik göstermektedir. Selçuklu halı sanatı hakkında bilgi edinmeye yardımcı olan bu halılar oldukça önemli bir yere sahiptir (Yetkin, 1974, s. 23-24). Fustat'ta bulunan halılardan önemli bir kısmı Atina Benaki Müzesi'ndedir. New York Metropolitan, Berlin İslam ve Kahire İslam Sanatı Müzesi'nde de çeşitli Fustat halı parçaları yer almaktadır. Ancak yayınlanmadığı için yeterli bilgiye ulaşılammaktadır (Aslanapa, 1987, s. 28-31).

Resim 2.7. Fustat grubu Anadolu Selçuklu halı parçaları, Soldaki 13. yy. sonu Stocholm Ulusal Müzesi (Aslanapa, 1987, s. 30), Sağdaki 13-14. yy. Atina Benaki Müzesi (Kardeşlik, 2013, s. 43)

Selçuklu halılarıyla birlikte anılan sipariş üzerine dokunan hayvan figürlü halılar, yünden dokunmuş olup Türk düğümlü ve çoğunlukla büyük boyutlardadır. Renk özellikleri bakımından Konya Selçuklu halılarına benzeyen bu halılar, Beylikler dönemi halılarına öncü olmuşlardır (Durul, 1965, s. 16; Barışta, 1988, s. 7; Kuban, 2002; 382). Erdmann çalışmasında, XIV. yüzyıldan XV. Yüzyıla kadar görülen hayvan figürlü halıları, “Anadolu Hayvan Halıları” olarak isimlendirmiştir. Eski Kahire’de çıkarılan orijinal parçalara kadar XIV. yüzyıl İtalyan ressamlarının tablolarından bilinen hayvan figürlü halılar, resmedildikleri yüzyıla bakıldığında dokunmaya başladığı zamanın XIII. yüzyıl olabileceği düşünülmektedir. Anadolu’dan ithal edildiği kesin olarak bilinen bu halıların ilk örneklerinde, halı zemininde yer alan uzunlamasına içinde hayvan figürleri bulunan altıgenler yer almaktadır. Bu halılarda, geometrik formların içini ejder, anka, çifte kartal, kuş, horoz gibi hayvan figürleri bezemektedir (Erdmann, 1957, s. 99-100).

Resim 2.8. XV. yüzyılın ilk yarısı veya ortası, Ming halısı (1.72 x 90 cm) Berlin, Staatliche Müzesi (Aslanapa, 1987, s. 51)

Hayvan figürlü halılar incelendiğinde tek veya çift başlı kartalların yer aldığı kuşlu halılar, Avrupalı ressamların tablolarında yer alan Meryem’in tahtı altına serili şekilde tasvir edilen hayvan figürlü halılar, Kahire antika pazarında ve Fustat’ta ele geçilen Ming halısı, İsveç’in Marby köy kilisesinde keşfedilen hayvan figürlü halı ve Floransa resimlerinde

görülen ejder-anka mücadelesini anlatan halı tasvirleri önemli örneklerdir. Ayrıca bugün İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde yer alan gelişmiş bir kompozisyona sahip kuş motifli halı, Marby halısından ileri düzeyde ve Avrupalı ressamlarca tasvir edilmemiş bir halıdır. Konya Mevlana Müzesi'nde bulunan horoz figürlü halı ile İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde yer alan stilize kuş figürlü halı da hayvan figürlü halıların en önemli örnekleridir (Aslanapa, 1987, s. 37-45).

Resim 2.9. XV. yüzyıl sonu hayvan figürlü halı (E1 Env. No.) İstanbul Vakıflar Halı Müzesi (Özçelik, 2014, s. 193)

Anadolu Selçuklu Devleti, hükümdarı Keykubat'ın vefatıyla birlikte eski ihtişamı ve gücünü kaybederek beyliklere ayrılmaya başlamıştır. Bu gruplaşma, halı sanatına da yansımıştır. 1308-1453 yılları arasında tarihlendirilen Anadolu halıları, “Beylikler Dönemi Halıları” olarak adlandırılmaktadır. Bu devirde Türk halı sanatı, kendine has özelliklere sahip oldukları için yöre adlarıyla anılmaya başlanmıştır. Uşak, Bergama, Konya, Kula, Milas, Ladik, Gördes, Sivas, Kırşehir, Hereke, Isparta, Yörük ve Aşiret halıları olarak çeşitli kaynaklarda sınıflandırılarak incelenmiştir. Anadolu'da hakimiyet süren beylikler arasından Osmanlı Beyliği'nin kurucusu, Ertuğrul Gazi'nin oğlu I. Osman'nın İstanbul'u fethetmesiyle Osmanlı Devleti'nin ilk adımları atılmıştır. Bu dönemdeki Anadolu halıları, “Erken Osmanlı Devri Halıları” olarak adlandırılır. Avrupa'ya da ihraç edilmiş olan XV. yy. halıları, beğeni toplamış ve Avrupalı ressamlarının tablolarında yer almıştır. İslam minyatürlerinde de görülen Türk halıları, sarayın desteğiyle altın çağını yaşamıştır. Farklı kültürlerle etkileşim halinde olan Osmanlı İmparatorluğu, estetiğe ve sanata oldukça önem vermiştir. XVI. ve XVII. yüzyıllarda halı sanatı, hızla ilerleme kaydetmiştir. Osmanlı saray halılarının da içinde yer aldığı halı sanatını nitelikli ve üstün bir seviyeye taşıyan bu dönemin halıları, “Klasik Osmanlı Devri Halıları” olarak adlandırılmaktadır. (Durul, 1965, s. 20; Ögel, 1978b, s. 153; Barışta, 1988, s. 24-37; Aytaç, 1989, s. 102-115; Deniz, 2000, s. 25-28).

Harita 2.1. Anadolu halı dokunan şehirleri gösteren harita (Dirik, 1938, s. 65)

XIV. yüzyılın başından XV. yüzyılın sonuna kadar olan dönemde İtalyan ressamlarının tablolarında daha sonra da Alman ve Hollanda tablolarında görülen halı tasvirlerinde Erken Osmanlı Dönemi halıları görülmektedir. Bu ressam tabloları müzelerde tespit edilen halıların tarihlendirilmesinde ve artık bulunamayan halılar hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Alman ressam Hans Holbein, İtalyan ressam Lorenzo Lotto, Bellini, Flaman ressamlarından Jan Van Eyck ve öğrencisi Petrus Christus, Carlo Crevelli halıları resmetmelerinden dolayı isimleriyle anılan Avrupalı ressamlardır. “Holbein Halıları” olarak adlandırılan halılar dört gruba ayrılmıştır. Renk ve motif özelliklerinden dolayı ilk iki grubun Uşak bölgesinde, düğümleri kaba ve kalitesi daha düşük fakat bordür çeşitliliği fazla olan üçüncü ve dördüncü grubun ise Bergama bölgesinde dokunduğu düşünülmektedir. Holbein ikinci tipe giren halıları hiç resmetmediği halde Holbein halısı olarak gruplandırılmıştır. Ancak ressam Lotto'nun tablolarında daha sık görülmeye başladığı için sonraları “Lotto Halıları” olarak anılmaya başlanmıştır. Bu dört tip Hobein halısının, Uşak ve Bergama halılarının gelişimine zemin hazırladığı kabul edilmektedir. (Aytaç Ç. , 1989, 97-99; Güngör, 1984, s. 16; Yetkin, 1974, s. 44-74; Deniz, 2000, s. 28-31; Sözen ve Güner, 1998, s.172)

Türk halıcılığı, XVI-XVIII. yüzyılları arasında Uşak halıları ile birlikte Selçuklu devrinden sonra tekrar altın çağını yaşamıştır (Güngör, 1984, s. 24). Türk düğümüyle yünden dokunan Uşak halıları, Madalyonlu ve Yıldızlı Uşak halıları olarak iki grupta toplanmaktadır. XVII. yüzyılda bu halılardan gelişen örneklerle birlikte Ejder halıları olarak adlandırılan bir grup halı da görülmektedir. Selçukluların halı sanatını üst seviye taşımasının ardından Anadolu'nun çeşitli halı merkezlerinde atölyeleri kurulmuş fakat kırsal kesim ve köylerde halk, kendi

ihtiyaçlarını karşılamak üzere atalarından rendikleri usllerle halı dokumaya devam etmiştir. Bu sebeple her yörenin kendine has özellikli halıları, kendi isimleriyle anılmaktadır. Bu halıların genel adına Anadolu veya Yrk halısı denilmektedir. Sipariş üzerine de dokunan bu karakteristik halılar Avrupa'ya çok fazla ihraç edilmiştir. XVII. ve XVIII. yüzyılda üretilen bu halıların çoğunluğu, Transilvanya'da bulunduğu için yanlış bir isimlendirmeye Transilvanya halıları olarak anılmaktadır. Avrupa'ya ihraç edilen bir diğer halı grubu ise Smyrna (İzmir) halıları olarak da bilinen Saray halılarıdır. Bu halılar, Anadolu halılarında o dönemde görülmeyen özelliklere sahiptir. Kadifemsi görünüm kazanması için İnan düğümü ile dokunan saray halılarının ipliklerinde yün, pamuk, ipek karışık olarak kullanılmıştır. Yüksek kaliteli saray halıları desen özellikleri bakımından başta İnan etkileri taşısa da Anadolu halılarının kimliğine döndüğü görülmektedir (Deniz, 2000, s. 31-35; Yazıcıoğlu, 1992, s. 16-17). XVII. yüzyılın sonlarına doğru oldukça geniş bir yelpaze oluşturan saf seccadeler adında bir grup seccade halı bulunmaktadır. Gördes, Kula, Kırşehir ve Milas seccadeleri bunların en nlleridir (Aslanapa, 1989, 355-357). XVII. yüzyılına doğru görülen Batının etkileri, sanatta estetiğin önüne geçmiştir. Batılılaşma dönemi olarak da bilinen bu dönemin ardından XVIII. Yüzyılda Gerileme Dönemi başlamıştır. XIV. yüzyılın sonuna kadar gerilemeye direyerek gelişimini sürdüren Türk halı sanatı, Avrupa'daki endüstrinin ileri düzeye ulaşmasına rağmen el sanatlarıyla birlikte en st düzeye ulaşmıştır (Barışta, 1988, s. 38-39). Padişah Abdülmecid döneminde Rıza Paşa tarafından 1843 yılında Hereke Fabrikası kurulmuştur. 1878 yılında çıkan yangınla üretim aksamış 1882 yılında tekrar üretime başlamıştır. 1890 yılında Manisa ve Sivas'tan getirilen ustalar ile halıcılık faaliyetlerine başlanmıştır. II. Abdülhamid döneminde 1891 yılında 100 kadar sayıda tezgah ile halı üretimine başlanmıştır. 1894, 1907, 1910, 1911 ve 1921 yıllarında ödül kazanan Hereke fabrikası, Anadolu'nun kıymeti halı örneklerini yansıtmakta ve halı sanatının yaşatılmasını sağlamaktadır. 1995 yılında Cumhuriyet döneminde zelleştirme yasası gereği Sümerbank'ın himayesinde Milli Saraylar'a bağlanmıştır. Hereke İpekli Dokuma ve Halı Fabrikası, dünyaca tanınan Herke halılarının üreticisidir (Kkerman, 1987, s. 47-53 ; Yetkin, 1974; 136; Url 6).

2.3. Halının Sınıflandırılması

Halıcılığın sınıflandırılmasıyla ilgili çeşitli kaynaklardan yapılan araştırmalar sonucunda farklı sınıflandırmalara rastlanmıştır. Bu sınıflandırmalar genellikle halının özellikleri doğrultusunda yapılmıştır. Üretim özelliği, kalitesi, kullanım alanı, deseni, kullanılan hammadde özelliği gibi farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Bu alışma kapsamında, özel (1990, s. 10-11), Aytaç . (1989, s. 122-124), Deniz (2000, s. 75-77), Aytaç A. (1999, s. 38-

40) ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında halının şöyle bir sınıflandırılması yapılabilir.

Şekil 2.1. Halının sınıflandırılması

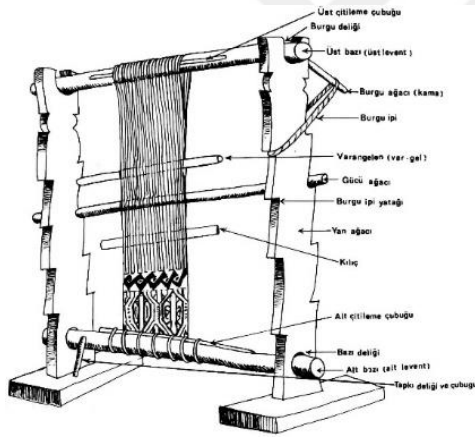
2.4. El Dokuma Halılarda Kullanılan Araç ve Gereçler

2.4.1. El Dokuma Halılarda Kullanılan Araçlar

Halı dokumacılığında kullanılan temel araç tezgâh olmakla beraber dokumada kullanılan aletler çözü direği, kirkir, makas, bıçak ve halı tarağı olarak gruplandırılmaktadır.

Dokumanın yapılmasını sağlayan uzunlamasına ipliklerin çekildiği araçlara tezgâh adı verilir. Tezgâh iskeleti, hafif eğimli iki tahtadan oluşan yan ağaçlar ile enine üst ve alt tahtadan oluşmaktadır. Tezgâhın dokumayı gerçekleştiren unsurlarıysa alt ve üst olmak üzere iki adet çözü direği, levent demirleri, gerdirme mengenesi, gücü sopası, çapraz

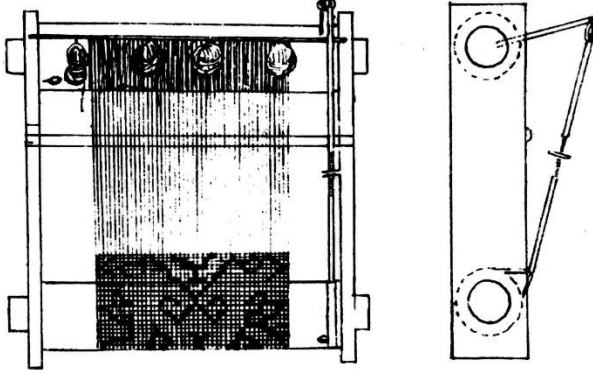
çubuğu, küçük demir çubuk ve halının eninde ince bir sopaya dizilmiş yumak ipliğidir (Gönül, 1957, s. 3-4). Tezgâh çeşitlerini incelediğimizde halının 3 tip tezgâhta dokunduğu görülmüştür. Bunlar; yatay (yer veya konargöçer), dikey (ıstar, ipağacı veya mazman) ve gelişmiş dikey tezgâhlardır (Aytaç, 1989, s. 126). Yatay tezgahlar, karşılıklı olarak kazıkların yere çakılmasıyla oluşan en basit dokuma tezgah çeşididir. Göçebe toplulukların tercih ettiği taşınabilir yatay tezgahlarda, leventlerin arasına gerilen çözümler yere paraleldir. Kişinin yere çömelerek dokuma yapması gerekmektedir. Yatay tezgahlar ülkemizde pek kullanılmasa da Görgünay'ın Doğu Anadolu köylerinde yaptığı araştırmasında, dikey tezgâhların yanında göçebe toplumlarda olduğu gibi mevsimsel olarak mekân değiştirdikleri için yatay tezgâhların da kullanıldığını tespit edilmiştir (Eşberk, 1939, s. 103; Yazıcıoğlu, 1992, s. 52; Sönmez, 1995, s. 3; Görgünay, 1984, s.18). Halı dokumada tercih edilen tezgah tipi, halk arasında ıstar, hana veya yörelerin koyduğu adlarla anılan dikey tezgahlardır (Deniz, 2000, s.68).

Şekil 2.2. Istar tezgahı (Aytaç, 1989, s. 41)

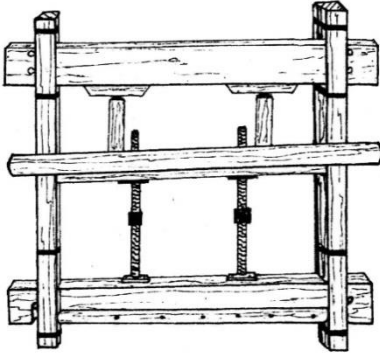
Gelişmiş dikey tezgahlar, sarmalı (Isparta tipi) ve germeli (Hereke tipi) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ülkemizde yaygın kullanılan dikey tezgahlar, sık görülen bölgelerin isimleriyle de anılmaktadır (Yazıcıoğlu, 1992, s. 52). Sarma tip tezgah, çözümlerin ve dokunan halının alt ve üst leventlere sarılarak dokuma işlemi gerçekleştiği için bu adı almıştır. Ağaçtan veya metalden yapılan sarma tezgahta, çözümler başka bir aparatla çekilerek tezgaha aktarılır. Halıda potluk problemi olmaması için leventlerin başlarının çapları aynı ölçüde ve çözümler eşit gerginlikte olmalıdır. Leventler, yan ağaçlar, gücü ağacı, gücü altı ve karşılık takozu, vargel, köstek takozu, gerdirme makinası, halkalı eğri ve doğru demir, köstek demiri, köstek zinciri (çemberi), çubuk demiri, oturak tahtası, tezgah tablası ve payanda ağaç sarma tezgahın parçalarıdır (Özel, 1990, s. 22-26). Metal

sarma tipi tezgahın parçaları da kısmen aynıdır. Gücü ağacı yerine gücü demiri, germe makinesi yerine ise leventler ile yan demirlere sabit olan dişliler yer almaktadır (Aytaç A. , 1999, s. 49).

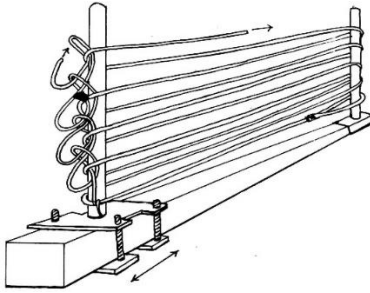
Şekil 2.3. Sarma tip halı tezgâhının ön ve yan görünümü (Aytaç, 1989, s. 127)

Germe tip tezgah, ülkemizde sarma tezgaha oranla daha az kullanılır. İnce kaliteli halıların üretilmesine imkan sağlayan germe tezgahlar, sarma tezgahın geliştirilmiş ve daha fonksiyonlu şeklidir. Germe tezgahın sabitlemeye gerek duyulmadan düz zemin üzerinde dokuma yapılabilmesi, taşınabilir ve kurulumunun kolay olması avantaj sağlamaktadır. Bu sebeple sarma tezgahta bulunan tezgahın yere sabitlenmesi için gerekli araçlara ve kol demirine ihtiyaç duyulmaz. Çözümlerin direk tezgah üzerine çekilebilmesi zamandan tasarruf edilmesini ve gergin bir halı iskeleti oluşturulmasını sağlar. Germe tezgahta, sarma tezgahtan farklı olarak, alt leventten kaydırılarak arka kısma geçirilen dokuma işlemi tamamlanmış kısım, halı bitene kadar gergin bir şekilde durduğu için daha düzgündür. Sarma tezgahta oluşması muhtemel pot, kir, iz oluşumu gibi hatalar bu tezgahta pek görülmez. Alt ve üst leventlerin birbirinden itilerek dokumanın yapıldığı tezgahta gerdirme düzeneği, tezgahın ortasına veya kenarlarına yerleştirilir. Germe tip tezgahta eğri ve düz halkalı demir, gerdirme çemberi bulunmaz. Sarma tip tezgahtan farklı olarak ikinci bir gücü sopası bulunur. Bunların dışında sarma ve germe tezgahların genel düzenekleri birbirine benzemektedir (Yazıcıoğlu, 1992, s. 61-64).

Şekil 2.4. Germe tip halı tezgâhı (Yazıcıoğlu, 1992, s. 62)

Halının iskeletini oluşturan çözümlerin çekilmesini sağlayan alete çözümlü direği veya tahtası denir. Halı sarma tip tezgahda dokunacaksa çözümlü tahtasında çözümlü çözümlere tezgaha aktarılması gerekmektedir. Germe tip tezgahda çözümlü direk tezgah üzerinde çözüldüğünden bu alete ihtiyaç duyulmaz. Çözümlü çekmek için kullanılan araçlar genellikle üzerinde delikleri bulunan uzun bir kalas parçası ve birer metrelik iki demir borudan oluşmaktadır (Bkz. Resim 2.5.1.4). Biri sabit diğeri hareketli olan boruların arasındaki mesafe halının uzunluğuna göre ayarlanır. Hareketli çubuk sayesinde istenilen uzunlukta çözümlü kolaylıkla çekilebilmektedir. Çözümlü çözümlünün sayısı halının enine göre hesaplanır. İşlem tamamlandıktan sonra demir çubukların olduğu kısımlara baş örgüsü yapılarak çözümlü direğinden sıyrılarak tezgaha aktarılır (Dursun, 1973, s. 9-10; Aytaç Ç. , 1989, s. 128; Yazıcıoğlu, 1992, s. 64-65).

Şekil 2.5. Çözümlü direği (Aytaç Ç. , 1989, s. 129)

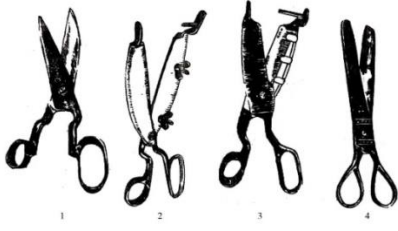
Kirkit, dokuma esnasında atılan atkı ipinin tam anlamıyla yerleşmesini sağlayıp kaliteli bir halı elde etmek için düğümleri sıkıştıran ağır ve çok dişli bir alettir. Aşağıdaki resimde sırasıyla tahta, demir ve demir plakalı (uzun ve normal) kirkitler yer almaktadır. Dokuma yapan kişinin kuvvetle vurarak düğümleri sıkıştırmasını sağlayan kirkit, ağır olması amacıyla çeşitli meteryallerden üretilmiştir. Demir, kurşun gibi meteryalden yapılmış sapı ahşaptan olan kirkitlerin dışında tamamen tahta olanları oldukça sık kullanılmıştır.

Bunların ağır olabilmesi için genellikle meşe, armut gibi ağaçlardan yapılmaları tercih edilmiştir. Halıdaki düğüm sıklığının kaliteyi arttırdığını göz önünde bulundurursak halı dokumacılığında kullanılan araçlar arasında kirkit oldukça önemli bir yere sahiptir (Aytaç, 1989, s. 128-129 ; Deniz, 2000, s. 70).

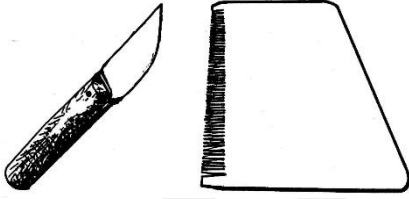
Şekil 2.6. Kirkit çeşitleri (Aytaç, 1989, s. 129)

Halı dokumasında atılan düğümlerin havlarının kesilmesi için kullanılan makas, ayarlı genelde çelikten halıya özel makas türüdür (Gönül , 1957, s. 4; Akpınarlı vd, 2012; s. 44). Özel, halı dokumacılığında kullanılan makasların 4 çeşit olduğunu belirtmiştir. Bunlar sırasıyla kavisli makas, vidalı tablalı ayarlı makas, plastik tablalı ayarlı ipek halı makası ve osmanlı halı makasıdır. Dokuma yapım esnasında dokuyucunun hav yüksekliğini kendi el yordamına göre ayarlayarak verdiği kavisli makas resimdeki 1 numaralı makastır (Bkz. Resim 2.5.1.6). Üzerinde bulunan kelebek vidalar yardımıyla alt ve üst tablaları arasına karton yerleştirilerek hav yüksekliğini ayarlamayı sağlayan resimdeki 2 numaralı vidalı tablalı ayarlı makastır. Resimde 3 numaralı plastik tablalı ayarlı ipek halı makası, çeşitli kalınlığa sahip plastik tablalar sayesinde ipek halının hav yüksekliğine göre pratik değişme özelliğine sahiptir (Özel, 1990, s. 32). Aytaç ise halıcılıkta kullanılan makas çeşidinin 5 adet olduğunu belirtmiştir. Bunlar ayarlı halı makası, ipek halısı makası, düz halı makası, kabartma halı makası ve halı temizleme (tamir) makasıdır. Ayarlı halı makası, Özel'in bahsettiği vidalı tablalı ayarlı makastır. Kabartma halı makası, dokuma yüzeyin halının tamamında aynı olmadığı ve bazı motiflerin öne çıkarılmak istendiği halılarda kullanılan makas çeşididir. Genellikle tamir işlerinde kullanılan kavisli ve sivri uçlu diğer makas ise, hav yüksekliğinde eşitlenmemiş küçük detaylarda ve atıkların uçlarının temizliği işleminde kullanılır (Aytaç A. , 1999, s. 54).

Şekil 2.7. Makas çeşitleri (Özel, 1990, s. 32)

Halı dokuması esnasında, çözgü ipine düğümlenen ilme ipini kesmek için kullanılan ağaç ya da metal saplı küçük bıçak, ilme ipinin dokumadaki yerine yerleşmesini ve fazla ilme ipi kullanılmamasını sağlar. Halı tarağı ise dokuma aşamasında düğüm atılan ilme ipliklerinin taranarak düzlenmesini sağlar. Bunların dışında dokuma işlemini kolaylaştırıp hızlandıran yardımcı bir alette gülcandır. İlme ipliğini çile halinden yumağa dönüştürmeye yarar. (Özel, 1990, s.32 ; Sönmez, 1995, s. 5; Aytaç A. , 1999, s. 55).

Şekil 2.8. El dokumacılığında kullanılan bıçak ve halı tarağı (Özel, 1990, s. 32)

2.4.2. El Dokuma Halılarda Kullanılan Gereçler

Halıda kullanılan en önemli gereç ipliklerdir. Atkı, çözgü ve ilme olmak üzere 3 çeşit iplik kullanılır. Görgünay (1994, s. 7), çözgü ve atkı ipliklerine verilen isimleri şu şekilde açıklamıştır: “... Köylerimizde çözgü için uzatma, eriş, arış; atkı için, geçme (geçgi) masur, atma ve argaç terimlerinin kullanıldığı görülmektedir.” Türk kültüründe, dokuma tezgâhının uzunluğuna atılan ipliklere arış, enine geçenlere ise argaç denmiştir (Ögel , 1978b, s. 157). Kaşgarlı Mahmud Divan-ı Lügat-İt-Türk adlı eserinde argaç deyişinin kökeninin “Arkağ” kelimesinden geldiğini belirtmiş ve şu şekilde tanımlamıştır; “Bez halı, kilim gibi şeyler dokunurken enlemesine atılan ip veya iplik.” (Mahmud, 1985, s. 118). Akpınarlı vd. (2013, s. 135) ilme ipliğini, “Halı dokumalarda çözgü ipliklerinin arasından dolanarak geçirilen düğüm şeklinde havları oluşturmak için kullanılan ipliklerdir.” şeklinde belirtmiştir. İlme ipliklerine dönemsel ve yörelere bağlı olarak sim, sırma, altın tel gibi materyaller karıştırıldığı da görülmüştür. Pahalı ve zahmetli bir

hammadde olduğu için özel olarak üretilenler dışında fazla görülememektedir (Yazıcıoğlu, 1992, s. 71-72).

Halı dokumacılığında kullanılan ipliklerin elyaf özelliğine bakıldığında yün, pamuk, keten ve ipek kökenli elyafların kullanıldığı bilinmektedir. Yün, koyun, keçi ve devenin üzerinden toplanan yapağılardan elde edilen bir hammaddedir. İnce kaliteli halılarda keçi ve deve yününün kullanıldığı bilinmektedir. Ülkemizde pek görülmeyen deve yünü, parlaklığı ve doğal renginin güzelliği sebebiyle boyamaya ihtiyaç duyulmadığı için kıymetli bir yün çeşididir. Günümüze kadar ulaşan Türk halılarının çoğunluğunda yün kullanıldığı görülmüştür. Yün kelimesi kaynaklarda, koyunyününü açıklayan bir deyiştir. Türklerde gelenek haline gelmiş olan yünden iplik eğirme işlemi, iğ(teşi), kirmen veya çıkırık kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Koyunyününün kolay ulaşılabilir ve ucuz olması hayvancılığın yaygın olduğu Türk toplumunda tercih edilme sebebidir. Kalitesi yüksek halıların üretiminde özellikle saray halılarında ipek kullanımı yaygındır. Halı için mükemmel bir hammadde olan ipek, çok ince ve mukavemetlidir. İpek böceğinin mahsulü olan ipek, pahalı bir materyal olduğu için ipek halı, Anadolu'da çok sık görülmez. Pamuk ise Anadolu'da sanayileşmenin başlamasıyla halı hammaddesi olarak kullanılmaya başlamıştır (Deniz, 2000, s. 59-62; Görgünay, 1984, s. 17; Haack, 1975, s. 23-24; Ögel , 1978, s. 143-161). Bu çalışmanın, müzedeki Doğu Anadolu halıları üzerinde yapılması sebebiyle yöre halılarında kullanılan hammaddeler çoğunlukla yün ve pamuk olduğu için bunların özellikleri incelenecektir (Görgünay, 1982, s. 157).

Dünya genelinde 40 farklı koyun türünden iklim şartlarının değişiklik göstermesinin de etkisiyle 200 çeşit birbirinden ayrı özellikte yün lifi elde edilmektedir. Koyun ırklarından elde edilen yün çeşitleri; ince, vasat, melez, uzun ve halı yün tipi olmak üzere 5 gruba ayrılmıştır. Hayvanlardan elde edilen yapağılarda lif inceldikçe boyu kısalmaktadır. Uzun ve halı yün tipinde liflerin uzunluğu 15 cm'den fazladır (Anmaç, 2004, s. 82-83). Ülkemizde yetiştirilen koyunlar yağlı ve yağsız kuyruklu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Karaman, Dağlıç ve İvesi yağlı kuyruklu koyun türleri olup Kıvırcık, Karakaya ve Sakız yağsız kuyruklu koyunlardır. Bu türlerden en verimli olanı Kıvırcık 'tan senede 2-2.5 kg kadar yapağı elde edilmektedir. Diğerlerine göre daha ince ve kaliteli olduğu tespit edilen bu yüne sahip koyunlar, Trakya ve Marmara bölgesinde yetiştirilmektedir (Eşberk, 1939, s. 17-19 ; Anmaç, 2004, s.83). Zahmetli bir zanaat olan halının üretiminde kullanılan hammaddenin kalitesi oldukça önemlidir. Özellikle ilme ipliğinde kullanılacak yünün kırkım yünü olması tercih edilmektedir. Çünkü kasapbaşı, post yapağısı gibi kalitesi kırkım

yününden düşük yünlerin kullanılması ve sentetik elyaf karıştırılması halının değerini düşürmektedir (Yazıcıoğlu, 1992, s.71). Yünden imal edilen halılarda, yüksek rakımlı dağlık bölgelerde yetiştirilen koyunların yünleri, parlak renkte ve daha kaliteli olduğu için daha çok tercih edilmektedir. Bilinen en kaliteli yünler, Türkistan, İran ve Kafkasya bölgelerinde yetiştirilen koyunlardan elde edilenlerdir. Yünün koyunun neresinden alındığı da kaliteyi belirlemede büyük rol oynar. Halı dokumak için kullanılacak olan parlak görünümdeki kaliteli yün, koyunun sırt ve omuz kısmından alınmaktadır (Haack, 1975, s. 23). Doğu Anadolu’da büyük ölçüde yün üretimi yapılmaktadır. Halk dar gelirli olduğundan kendi evlerinin ve kızlarının çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak için ve tarıma elverişsiz topraklarda yaşadığı için hayvancılıkla uğraşmakta ve yün elde etmektedir (Görgünay, 1982, s. 156-157).

Yünün rengi beyaz, fildişi, kahve, gri ve siyah olabilmektedir. Mukavemetinin yüksek olmasıyla birlikte esnekliği olan yün, nem çekme ve sıcak suda keçeleşme özelliklerine sahiptir. Kendiliğinden kıvrıma sahip olan yün, koyunun cinsine göre düz, normal ve çok kıvrımlı olarak çeşitlenmektedir (Sönmez, 1995, s. 8-9). Halıda kullanılan ipliğin türünü tespit etmek için yakma testi yapılmaktadır. Halı üzerinden çekilen bir iplik ucundan yakıldığında kıvrılarak yukarı çıkıyorsa, yanarken saç kokusu duyuluyorsa ve ardından kömüre benzer atık bırakıyorsa yün ipliğidir. Pamuk ipliği yanarken bu şekilde formunda değişiklik olmaz. Yandıktan sonra sadece beyaz kül ve odunsu bir koku kalmaktadır (Haack, 1975, s. 23-24; Sönmez, 1995, s. 9).

Kaşgarlı Mahmud eserinde pamuk kelimesinin kökeninin “pamık” olduğunu belirtmiştir (Mahmud, 1985, s. 380). Oğuzca bir sözcük olan pamuk, Farsça da oldukça farklı şekilde “penbe” kelimesiyle görülmektedir. Osmanlı devrinde pamuk bitkisinin çiçeğinin rengi sebebiyle bu şekilde söylendiği düşünülmektedir. Doğu Türklerinde “mamuk” veya “mamık”, Batı Türklerinde ve Anadolu’da ise “banbık”, “panbuk”, “pambık” veya “panbuğ” olarak anılmıştır. Ayrıca pamuğa Eski Türklerde “kebes, kepez” dendiği bilinmektedir (Ögel, 1978b, s. 355-359; Genç, 1997, s. 10).

Pamuğu iplik haline dönüştürmek için hallaç yayı, tokmağı ve çubuğu kullanılan malzemelerdendir. Yün ve ipeğe göre daha az esnek olan pamuk ipliği, parlak ve daha dayanıklı olması için merserize edilmektedir (Sönmez, 1995, s. 9; Ögel, 1978b, s. 151-152). El veya çırçır makinesiyle çekirdeklerinden (çiğit) ayrılan pamuk, yayla atılır. Elyafı kısa olduğu için taranamaz ve kirmanla iğ gibi aletlerle eğrilmesi çok zordur. Bu sebeple pamuk çıkırık yardımıyla eğrilerek iplik elde edilmektedir (Eşberk, 1939, s. 53).

Halının serildiği zemin üzerinde sert ve sağlam bir görüntü vererek düzgün durması için çözümlü ipliklerinde pamuk kullanmak oldukça yaygındır. Yünün fazla bulunmadığı bölgelerde pamuğa erişim kolay ve ekonomik olması sebebiyle de tercih edilmektedir (Yazıcıoğlu, 1992, s. 69). Yünden dokunmuş halıların güvelere maruz kalması da pamuk kullanımının tercihinde etkindir (Dirik, 1938, s. 35). Halk arasında pamukla dokunan halılar, “çaput halı” olarak anılırken çok fazla kaliteli sayılmaz. Anadolu Selçukluları zamanında ihraç ürünü olan pamuk, 1844’te İngilizlerden halı siparişleri alınmasıyla birlikte Türkiye’de yaygınlaşmaya başlamıştır (Deniz, 2000, s. 62; Genç, 1997, s. 10).

2.5. El Dokusu Halı Dokumacılığındaki Teknik Özellikler

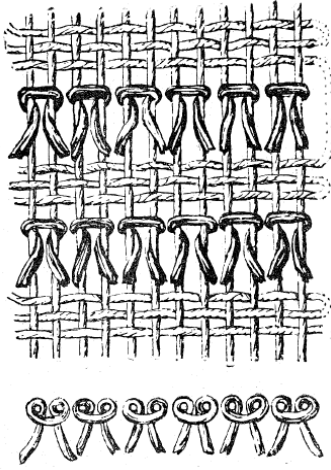
Halı üretilirken sırasıyla tasarlama, çözümlü çözülmesi ve dokuma işlemleri gerçekleştirilir. Görgünay (1994, s. 7), atkı ve çözümlü ipliği, düğümü, renk uyumu, motifi ve kompozisyonuyla halının bir bütün olduğunu belirtmiştir. Dokuyucunun tezgahın başına oturup -hiçbir örneğe bakmaksızın- kendi yaratımıyla elde ettiği halı desenleri dışındakiler hazırlık aşamasında milimetrik kağıtlarına desenlerin hazırlanmasıyla oluşturulmaktadır. Halı desenleri annesinden kızına, ustadan çırağa nesilden nesile aktararak yıllarca dokumalarda yer almışlardır. Eski halılar veya farklı görülen motiflerin tatbik edildiği “örnek halı” denilen halılardaki desenleri, dokuyucular kendilerine model almaktadır (Erbek, 1988, s. 50; Kotan, 1949, s.10). Dokuyan kişinin duygu ve düşüncelerini bir kompozisyon halinde aktardığı halının yüzeyi ilmeli ve ilmesiz kısımlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Saçak, çiti, toprakçalık ve kenar örgüsü halının ilmesiz kısımlarıdır. Düğüm atılan kısımlar ise bordür (su) ve orta (iç kısım) olarak ayrılmaktadır (Aytaç Ç. , 1989, s. 124). Bu iki kısımdan oluşan halı yüzeyinin bütüne el dokuma halılarda halı deseni denilmektedir (Yazıcıoğlu, 1992, s. 73). Halı deseni, motif, renk ve kompozisyon bölümünde detaylı olarak incelenecektir.

El dokusu halıcılıkta gereçler bölümünde bahsettiğimiz atkı, çözümlü ve ilme olmak üzere üç önemli iplik vardır. Bu iplikleri, yün vb. malzemelerden eğrilirken bazı özellikler kazandırılması gerekmektedir. Örneğin atkı iplikleri, iki sıra geçirildiği ve düğümleri sıkıştırıp yerleştirebilmesi için yumuşak olmalıdır. Bu sebeple tek bükümle eğrilir ve S görünümünü alır. Çözümlü iplikleri ise halının iskeletini oluşturduğu ve temizlenmesi sırasında silkme gibi darbelere karşı dayanıklı olması için çift bükümlüdür. S büküm şeklinde eğrilen ipliklerin uç kısımları birleştirilerek -halk arasında bu işleme “koçlama” veya “eşleme” denmektedir- tekrar eğrilir. Z görünümünde olan sağlamlaşmış çift bükümlü çözümlü ipliği, ne kadar ince eğrilmiş ise o kadar yüksek kaliteye sahip olur. Çünkü düğüm

ve desen sayısı fazlalaşmaktadır. Düğüm (ilme) ipliğinin halı üzerinde gezerken ayağa batmaması ve yumuşak olması için az bükümlü olması gerekmektedir (Deniz, 2000, s. 64).

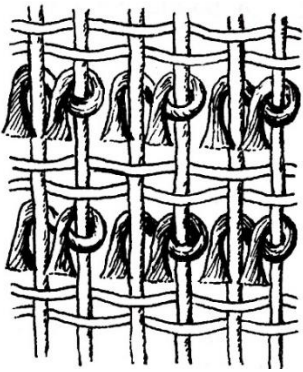
Halının iskeletini oluşturan ve hatasız gerçekleştirilmesi gereken ilk işlem çözgü çözülmesidir. Tezgahın türüne göre üzerinde veya çözgü aletinde hesaplamaları yapılan çözgü ipleri, eşit gerginlikte çekilir. İlmelerin ve örgülerin sökülmemesi, dokumanın düz bir hat oluşması için varangelen yukarı kaldırılarak ağızlık ipi geçirilir. Varangel aşağıya indirilerek ağızlık ipi atılır ve bu işlem halının kalitesine göre tekrarlanarak 3 ya da 5 kez atılır (Yazıcıoğlu, 1992, s.92-113; Aytaç A., 1999, s. 56). Halıda saçak oluşturulacaksa her iki uçta son ilme sırasının ardından düz kilim dokuması yapılarak çözgü ipliklerinin uçları serbest bırakılır. Bu iplikler birbirlerine farklı şekillerde bağlanarak çeşitli saçaklar oluşturulmaktadır (Haack, 1975, s. 21). Halının tezgahtan çıkarıldıktan sonra sökülmemesi için her iki ucuna saçak payı bırakıldıktan sonra çiti örgüsü yapılır. Çiti örgüsü zincir, kördüğüm ve sarma çiti tekniği olmak üzere 3'e ayrılır. Çitiden sonra düğümlü kısma başlamadan önce kilim örgüsü yapılır. Toprakçalık, eteklik, kilimlik gibi isimler verilen bir bezayağı dokuma örgüsü türünde bir atkı ve çözgü ipliğiyle bir örgü kısmı oluşturulur (Deniz, 2000, s. 71; Aytaç A. , 1999, s. 56; Yazıcıoğlu, 1992, s. 114; Dursun, 1973, s. 12). Daha sonra ilmelik kısma geçirilir. Bu bölümdeki en önemli özellik düğüm özelliğidir. Düğüm özelliklerini şu şekilde açıklayabiliriz: Düğüm teknikleri Türk - Gördes, İran -Sine, hekim düğümü ve tek argaca düğüm-İspanyol düğümü olmak üzere 4 çeşittir (Aytaç Ç. , 1989, s. 135).

Türk halılarında Türk (Gördes) düğümünün çok fazla kullanıldığı bilinmektedir. Tezgahta uzunlamasına bulunan ipliklerden bir çift çözgünün etrafından, kesilen ilme ipliğinin geçirilerek çözgülerin ortasından çekilmesiyle atılan düğüme "Türk düğümü" denilmektedir (Barışta, 1988, s. 20). Tarihte eski ismi "Gordion" olarak bilinen Manisa'nın ilçesi Gördes'in, Anadolu halıcılığının merkezi sayıldığı için "Gördes düğümü" olarakta bilinmektedir (Haack, 1975, s. 21). Bu düğüm tekniğinin uygulandığı halılarda zamanla hav tabakası yok olsa dahi desen görüntüsünde bir bozulma olmaz. En sağlam düğüm tekniği olmasının yanında geometrik bezemelerde net görünüm vermesi için idealdir (Aytaç A. , 1999, s. 57).

Şekil 2.9. Türk (Gordes) düğümü (Diyarbakirli, 1972, s. 134)

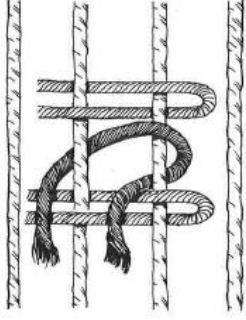
Halıda yaygın olarak kullanılan bir diğer teknik olan sine düğümü, İran'ın batısındaki halının fazlaca dokunduğu Sine kasabasının adını almıştır. Halk arasında tek düğüm, tek bağlama, açık düğüm veya pers düğümü gibi isimlerle anıldığı da bilinmektedir. Tutulan iki çözgüden birine sarılıp çekilerek atılan düğümdür. İki çözgüden hangisine sarıldıysa o yöne yatık İran düğümü denmektedir. (Bkz. Şekil 2.6.2. Sağa yatık İran düğümü). Tek çözgüye düğüm atıldığı için zayıf bir form oluşturan İran düğümünün kullanıldığı halılar ince yapıdadır. Bu düğüm tekniği, Türk düğümüne oranla daha hızlı yapıldığı için üretimi kolaydır. Özellikle bitkisel bezemeli halılarda tercih edilirken motif dışındaki boşlukları doldurmak için de kullanılmaktadır (Deniz, 2000, s. 73 ;Aytaç Ç. , 1989, s. 135; Yazıcıoğlu, 1992, s. 121-122; Haack, 1975, s. 21).

Şekil 2.10. İran (Sine) düğümü (Aytaç Ç. , 1989, s. 136)

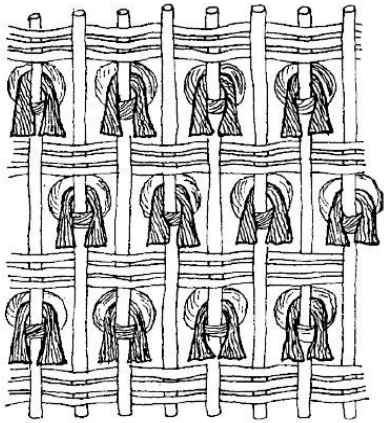
Hekim düğümü, İran düğümü gibi tez çözgü üzerine düğümlenerek oluşturulan bir tekniktir. Aynı şekilde kolay ve hızlı üretim imkanı sağlar. Kıvrımlı desenler için uygun bir tekniktir. Diğer tekniklerden farkı, atkı ipleri baştan sona kadar götürülmemesi yani istenen

bir yerden geri döndürülmesi ve ilme iplerinin tek bir yöne süpürülmemesidir. Bu teknik, İsparta halılarında yaygın olarak kullanıldığı için İsparta düğümü olarak bilinmektedir (Deniz, 2000, s. 73).

Şekil 2.11. Hekim düğümü (Aslanapa, 1987, s. 212)

Tek argaca düğüm tekniği diğerlerine oranla halılarda daha az görülmektedir. Orta Çağ Avrupa duvar halılarında ve İspanya halılarında çok sık görüldüğü için bu teknik İspanyol düğümü olarak da bilinmektedir. Fustat'tan çıkarılan parçalardan bazılarının da bu teknikle dokunduğu görülmüştür. İlme ipliğinin tek çözgü etrafından dolandırılıp uçlarının yukarı çıkarıldığı düğüm tekniğidir. Bu teknikte sırasıyla bir çözgü düğümlenip bir çözgü boş bırakılarak iki atkı atımından sonra bir önceki sırada düğüm atılmayan çözgüye düğüm yapılarak dokuma oluşturulmaktadır. (Aytaç Ç. , 1989, s. 136-137)

Şekil 2.12. Tek Argaca düğüm (İspanyol düğümü) (Yetkin, 1982, s. 123)

Atılan her düğüm sırasının arasından yoğun olarak iki atkı geçirilir. Ama bazı yöre özelliklerine göre atkı sayısı artabilir. Atkı iplikleri, basma ve süzme atkı olmak üzere ikiye ayrılır. Basma atkı, varangelenin yukarı kaldırılmasıyla çözgü sıralarının arka tarafa geçmesi sırasında oluşan çapraz ağızlıklıktan baştan sona atılan atkıdır. İlmelerin

sökülmemesi için kirkitle çok iyi yerleştirilmesi gerekmektedir. Alt varangelenin gücü ağacı hizasına indirilmesiyle çapraz oluşturmadan ön ve arka çözümler arasından atılan ikinci atkıya “süzme atkı” denir. Süzme atkının tekrar atılacak ilmelerin üzerine düzgen yerleştirilmesi için bir hat gibi olması gerekmektedir. Önceden atılmış desene göre düğüm atılır ve atılan her düğümden sonra kalite özelliğine göre ayarlı makasla ilmeler atkılardan sonra kesilir. Her yeni desenden sonra ilmeler kesilerek hav yüksekliği de ayarlanmış olur. Halının sağ ve sol kenarlarında düğüm atılmaz ve bu kısma kenar örgüsü veya kenar kolanı denir. Desen tamamlanıp ilme sıraları bittikten sonra kilim dokuması ve çiti örgüsü yapılarak halı tamamlanır. Varsa saçak payı da hesaba katılarak çözgü iplikleri kesilerek halı tazgahtan çıkarılır (Aytaç Ç. , 1989, s. 137-139; Aytaç A. , 1997, s. 22).

2.6. El Dokuma Halıcılıkta Motif, Renk ve Kompozisyon Özellikleri

Türklerde halı, anlam yüklü şekillerin ve renklerin uyumuyla hisleri aktarmak için belirli amaçlara yönelik olarak dokunmaktaydı. Varolduğu topraklardan çevre toplumlara geliştirilerek aktarılan Türk halı sanatı, göçebe hayatın vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Anayurtları Orta Asya olan Türkler, kolay taşınabilme özelliğine sahip olan halıyı, çadır yaşantısına uygun olduğu için birçok kullanım alanında çeşitli amaçlarla kullanmışlardır. Halı, çadırlarda başlıca süsleme unsuru olmasının yanında sembolik anlamlar da taşımaktaydı. Türk toplumunda hükümdar törenlerinde kullanılması, genç kızların eşleri ve kendisi için çeyiz olarak hazırlaması, ölümlük olarak adlandırılan kızın çeyiziyle gelen halının eşlerden biri öldüğünde sarılarak defnedilmesi ve bu halının bağışlanması gelenek haline gelmiştir. Bu sebeptendir ki halı milli bir sanat biçimi olmuştur (Dirik, 1938, s. 7-8; Deniz, 2000, s.5 ve s.58-59).

Halıcılıkta geleneksel yapıyı ve kültürel özelliği en fazla koruyan renk ve motiflerin halı düzeni üzerinde yerleşmesini sağlayan kompozisyon özelliğidir. Bu kapsamda motifin anlamını incelediğimizde, dokuma yapan kişinin hislerini ve düşüncelerini ifade etmesine olanak sağlayan şekillerdir (Eşberk, 1939; s.100). Motif kelimesinin kökeni Fransızcadan gelmekte olup Türk Dil Kurumu'nun sözlüğündeki karşılığı şu şekildedir: “Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri. Halı motifi. Danteldeki motifler.” (Url 5). Halı sanatı içerisinde motifler, nesilden nesile aktarılmış ve dönemseller olarak değişime uğramıştır. Selçuklu Döneminde görülen kufi yazıların, geometrik formların içinde bitkisel motiflerle sentezlenerek oluşturulması Uygur alfabesinden izler taşıdığını göstermektedir. Bunun dışında çiçek ve yaprak motiflerinin, Beylikler döneminde çokça görülen hayvan figürlü bezemelerinin yerini alması da buna

örnektir. Osmanlı devrinde sarayın halı sanatına verdiği desteğin etkisiyle gelişen motifler, Türk halısının dünya halıları arasında özel bir yere sahip olmasında etkilidir (Barışta, 1988, s. 26; Görgünay, 1984, s. 13; Deniz, 2000, s.26; Önder, 1968, s. 6). Türk halısında tek çeşit motif kullanıldığı görülmemiştir yani bitkisel kökenli bir motif ile geometrik bir bezeme içiçedir. Motiflerin ayrımını yapabilmek ve daha kolay inceleyebilmek için sınıflandırma yapılması gerekmektedir (Gönül, 1965, s. 20). İlgili kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandırılan bezemeleri Akpınarlı (2009, s. 20) şu şekilde sınıflandırmıştır; “Dokumacılıkta kullanılan motiflerin konularını; geometrik bezemeler (üçgen, kare, verev çizgi vb.), bitkisel bezemeler (ağaç, yaprak, çiçek vb.), figürlü bezemeler (kuş, akrep, insan, vb.), nesneli bezemeler (ibrik, cezve, sandık vb.) ve sembolik (soyut) bezemeler (sığır sidiği, kuş cırnağı, deve gözü, eli belinde vb.) olarak gruplandırabiliriz.” Bezeme türünün özelliğine göre motiflere halk arasında çeşitli isimler verilmiş ve anlam yüklenmiştir. Bu isimleri şu şekilde örneklendirebiliriz; doğum, çoğalma, bereket ve evliliği anlatmak için elibelinde, koçboynuzu, küpe, saçbağı vb. isimli motifler, korunma, nazar ve kötü gözden muhafaza için pıtrak, muska, el-tarak, çengel, göz vb. motifler dokunmuştur. Bu örnekleri güç, saltanat, inanç, sonsuzluk, şans, kader, mutluluk, uğursuzluk anlamları yüklenmiş birçok motif ile çoğaltabiliriz. Ayrıca soy ve yöreye özgü motifler de görülmektedir (Haack, 1975, s.30-32; Alantar, 2007, s. 28-217; Deniz, 2000, s. 177-199; Aytaç A., 1999, s. 31-36). Anadolu halılarına karakteristik özellik kazandıran ve halıya bakıldığı ilk anda kimliğini belirleyen motifler vardır. Halı bordürlerinde yer alan karanfil, seccadelerde nişleri çevrelemiş haldeki sütunlar, sümbül, gelincik ve lale gibi motifler, geometrik formlar ve göbekli kompozisyonlar bunlara örnek gösterilmektedir. Yöre halkının karı boşatan, gelin ağlatan, arap eli, eli koynunda, kartal kanadı vb. şekilde isimlendirdikleri motifler sembolik anlamlar taşıırken mesaj niteliğindedir (Deniz, 2000, s. 181-186; Haack, 1975, s. 28-32; Gönül, 1965, s. 27).

Türk el dokumacılığına baktığımızda halılarımızın bu denli kıymetli olmasının sebeplerinden biri de kullanılan renklerin parlaklığı ve zenginliğidir. Anadolu halılarında renkler, yörelere göre değişiklik göstermektedir. Kullanılan renkler, motiflerde olduğu gibi gelenek halinde nesillere aktarılmaktadır. Dokuma yapacak kişiler, meyve, bitki yaprağı gibi çeşitli doğada bulunan malzemelerden ve özellikle “boyalık” adını verdikleri otlaklardan, kendi geleneksel ve özel formülleriyle kökboya yaparak renk elde etmektedir (Önder, 1968, s. 6; Akbil, 1970, s 10). Türk toplumlarında halı ve kilim dokuma ipliklerini boyama kullanılan kök boya, yeni boyar maddelerin keşfedilmesiyle yerini kimyasala

bırakmıştır (Görgünay, 1994, s. 9). Halıları birbirinden ayıran özelliklerden biri de renktir. Zemin ve bordürün aynı olduğu Türkmen halıları ve zeminin rengine zıt bir rengin kullanıldığı İran halıları buna örnek teşkil etmektedir (Haack, 1975, s. 35). Halıda kullanılan renkler, esas ve tali renkler olarak ayrılmaktadır. Esas renkler, halının zemininde yoğun bir şekilde görülen renklerdir. Türk halılarının çoğunluğunda kırmızı, lacivert ve beyaz esas renk olarak kullanılmıştır. Koyu lacivertin sıkça tercih edildiği Türk halılarında beyaz ve açık bej gibi renkler de zeminde yer almaktadır. Kırmızı, açık kırmızıdan vişne çürüğü rengine koyu kırmızıya varana kadar geniş bir renk yelpazesine sahiptir. (Gönül, 1957, s. 18). Asil sayılan kırmızı rengi mutluluk, sevinç ve zenginliği ifade etmektedir. Ayrıca yeşil cennetin, sarı kötülüklerden sakınmanın, mavi ihtişamın, siyah ise dünyevi dertlerden kurtulmanın rengi olarak görülmektedir (Önder, 1968, s. 6). Aytaç A. (1999, s. 38-40)'a göre halılar, kompozisyon özelliği bakımından mihraplı, göbekli veya köşe göbekli, rapor desenli, portre, tablo ve özgün desenli halılar olmak üzere 4 grupta toplanmaktadır. Yazıcıoğlu (1992, s. 76)'na göre kompozisyon çeşitleri alanın karesel bölümlenmesi, basit sıralı motif dizimi, motiflerin değişken formlu dizimi, alanın çapraz çizgilerle düzenlenmesi, alanın eşkenar dörtgenlerle bölümlenmesi, motiflerin almaşık olarak dizilmesi, değişik motiflerin almaşık düzenlenmesi ve gruplandırılmış düzenleme (madalyonlu) şeklindedir.

2.7. İlgili Araştırmalar

“İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu Halılarının İncelenerek Tekstil Yüzey Tasarımlarında Kullanılması” adlı çalışma ile ilgili literatür taraması yapılmış, incelenen bazı araştırmalar tarih sırasına göre özetlenmiştir.

Özdemir (2018) “Kastamonu Şeyh Şabani Veli Vakıf Eserleri Müzesindeki Kirkitli Dokumaların İncelenmesi ve Üç Boyutlu Tasarımlarda Uygulanabilirliği” adlı sanatta yeterlilik tezinde Kastamonu Şeyh Şabani Veli Vakıf Eserleri Müzesinde bulunan kirkitli dokumaların teknik, renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenmiştir. Dokumaların genelinin seccade tipli ve orta kaliteli olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kirkitli dokumalarda geometrik, sembolik, bitkisel, nesnel ve figürlü bezeme türlerinden 78 adet farklı motif bulunduğu tespit edilmiştir. Zemin ve desenlerde en fazla kırmızı renk kullanıldığı sonucuna erişilmiştir. Elde edilen veriler ile bilimsel katalog hazırlanmıştır. Tespit edilen motif ve dokuma özellikleri doğrultusunda üç boyutlu tasarım eskizleri çalışılmıştır. Mask ve heykel-dokuma olmak üzere iki tasarım grubu oluşturulmuştur.

Aytaç (2018) “Konya Müzelerinde Bulunan Yöre Halılarının Renk Ölçümü ve Yüzey Tasarımlarının Değerlendirilmesi” adlı doktora tezinde Konya Etnografya, Mevlâna ve Koyunoğlu Müzesi’nden 13. yüzyıl ile 20. Yüzyıllarda dokunmuş yöre halıları incelenmiştir. Seçilen 65 adet halının Hunter Lab yöntemiyle renk okumaları yapılmıştır. Elde edilen veriler ve halılardaki motif özellikleri ışığında tekstil yüzey tasarımları yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, üç müzede incelenen örneklem grubu içerisindeki Konya halılarında Türk düğümü kullanıldığı ve hammaddesinin yün olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen 15 rengin, renk evrenine göre bazı yüzyıllarda daha aydınlık, maviye yakın, choroma olarak yüksek yani berrak ve parlak iken bazı yüzyıllarda ise karanlık, sarıya yakın, mat gibi farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda, sekiz tane yeni tasarım tekstilin farklı dallarında (halı, kilim, keçe, çit gibi) ürüne dönüştürülmüştür.

Karatay (2018) “Aksaray İli Sultanhanı’nda Halıcılık ve Halı Restorasyonu” adlı sanatta yeterlilik tezinde Aksaray ilinin önemli halı merkezleri arasında yer aldığı ve Sultanhanı İlçesi’nde yok olmak üzere olan dokuma geleneği araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Yıpranmış, yanmış veya bozulmuş durumda olan dokumaların restorasyon işlemi, İlçe’de bir meslek haline gelmiş ve bu alanda uzmanlaşmıştır. Ülke içi ve yurtdışındaki saraylardan gelen veya kıymetli halıların restorasyon işlemleri de yapılmaktadır. Yörede bulunan 25 adet dokumanın özellikleri belirlenerek bilgi formları oluşturulmuştur. Taban, cicim, çeyrek, yastık, duvar ve heybe türünde dokumaların olduğu görülmüştür. Yün malzemeleri dokumalarda ahtapot, hançerli ve Selçuklu motiflerinin çoğunlukla kullanıldığı saptanmıştır. Motif çizimleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında İlçe’deki halı restorasyon örneklerine de yer verilmiştir. İncelenen 46 örneğin bilgi formlarından elde edilen veriler tablolastırılmıştır. Tığ tekniğiyle restore edilen örnekler, ustalar tarafında ince işçilik ve uzun sürelerde tamir edilmektedir.

Çolak (2018) “Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde Bulunan Halıların Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanılması” adlı yüksek lisans tezinde müzede yer alan halılar yöre, boyut, dokuma özellikleri, motif, renk ve kompozisyon açılarından incelenmiştir. Müzedeki tüm halılarda atkı ve ilme ipliklerinde yün ipinin kullanıldığı, çözüğü ipliklerindeyse pamuk, yün, hasır ve tiftik iplerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Müzedeki halıların çoğunluğunun seccade halısı olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra namazlık, kelle, yastık, çanta, heybe, taban ve yol halısı da bulunmaktadır. Hazırlanan tekstil yüzey

tasarım çizimlerinden on üç tanesi seçilmiş olup bunlardan dokuzu baskı, üçü dokuma ve biri örme yüzeye uygulanmıştır.

Kaynar (2016) “Sivas Halılarının Desen ve Renk Özelliklerinin İncelenerek Online Katalog Hazırlanması” adlı doktora tezinde 19. Yüzyıl ve sonrasında dokunan ince kalite Sivas halıları incelenmiştir. Sivas Yarı Açık Ceza ve İnfaz Kurumu’nda bulunan 89 halı deseni bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada, Sivas halıların genel özelliklerine ve günümüzdeki durumuna da yer verilmiştir. Seçilen 50 adet halı deseni tasarım programında tekrar dokunabilir hale getirilerek desen kataloğu oluşturulmuştur.

Arslan (2014) “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde Sergilenen Halıların Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi ve Restitüsyon Çalışmalarının Yapılması” adlı yüksek lisans tezinde Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde teşhirde sergilenmekte olan 20 adet farklı yörelere ait halı seçilmiştir. İlgili kaynaklar ve müze envaterindeki verilerle bilgi formları oluşturulmuştur. Bilgi formlarından elde edilen bilgiler tablolaştırılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Farklı yörelere ait bu halıların çoğunlukla üretim yıllarının 18. ve 19. yy. olduğu, ipliklerinin yünden ve Türk düğüm tekniğiyle dokunduğu tespit edilmiştir. Birim tekrar ve çift mihraplı kompozisyonun yoğunlukta olduğu halılarda yazılı bezeme haricindeki bezeme türlerinin çoğunlukla kullanıldığı saptanmıştır. Restitüsyon çalışmaları kapsamında araştırmacının kalite ölçümleri ile envanter kayıtları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Restitüsyon gerektiren halılarda çeşitli hasarlar olduğu belirlenmiştir. Halıların bordür ve halı zemininde yer alan motiflerin çizimleriyle halının kompozisyon şemaları çizilmiştir. Önerilerinde Doğu Anadolu Bölgesi’ne ait çalışmalara çok rastlanmadığını ve bu konuyla ilgili çalışmalara yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Beşen (2011) “Geleneksel Dokumaların Çağdaş Halıya Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde geleneksel halı dokumacılığının dünyadaki ve Türkiye’deki özellikleri bölgesel olarak renk, desen, malzeme açısından araştırılmış günümüzdeki çağdaş halı sanatı içindeki etkileri gözlenmiştir. Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde halının tanımı ve tarihsel gelişimi anlatılmıştır. İkinci bölümde geleneksel halılar, Türkiye’deki ve Dünya’daki halılar olarak detaylı açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde halı dokuma özellikleri ve halının sınıflandırılmasına da yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Çağdaş Halıya Dönüş başlığı altında günümüz sanatçılarının bilgileri ve halı tasarımları işlenmiştir. Günümüz sanatçılarının tasarımlarında geçmişten gelen motiflerini renklerin ve tekniklerin kullanılarak özgün yaklaşımlarla halıya yeni yorum kazandırdıkları görülmüştür.

Gümüşer (2011) “Çağdaş Türk Tekstil Tasarımında 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarından Esinlenen Motifler” adlı yüksek lisans tezinin incelenmesinin sebebi tez içeriğinde motiflerin farklı tekstil yüzeylerine yönelik tasarımların bulunmasıdır. Bu çalışma, 16.yy Osmanlı saray kumaşları ve bu kumaşların motiflerinin çağdaş Türk tekstil tasarımında etkilerinin araştırılmasını kapsamaktadır. Araştırmacı, Osmanlı saray kumaşlarındaki motifleri kullanan günümüz tasarımcılarının çalışmalarını tüm dallardan tekstil tasarımına kadar detaylı incelemiştir. Proje olarak baskı tasarım tekniklerini kullanarak kumaş koleksiyonu hazırlamış ve giydirmelerini gerçekteşirmiştir.

İleri (2010) “Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde Bulunan Uşak Halılarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışması kapsamında müzede bulunan Uşak halıları kalite, boyut, düğüm türü, hammadde gibi teknik özellikleriyle birlikte motif ve kompozisyonları incelenmiştir. Tezin birinci bölümünde müze tanıtımı ve uşak halılarının tarihçesi ile özellikleri yer almaktadır. İkinci bölümde ise müzede yer alan eserlerin incelenmesi ve sonuçlar yer almaktadır. Müzede incelenen halılarda Gördes düğümü kullanıldığı, benzer bordür motiflerinin bulunduğu ve erken dönem Uşak halılarında farklı özellikleri olduğu tespit edilmiştir.

Özçıtak (2010) “Bergama Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması” adlı yüksek lisans tezi iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Bergama kenti ve Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü’nde sergilenen geleneksel tekstillerin tanıtımına yer verilmiştir. İkinci bölümde ise tekstil örnekleri ve 2 adet tezgâh incelenerek katalog haline getirilmiştir.

Karavar (2007) “Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları” adlı sanatta yeterlilik tezinde Batı Anadolu’daki halı merkezlerinden biri olan Bergama’nın yöre halılarının özellikleri detaylı olarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında 60 adet halı incelenip bilgi formu hazırlanmıştır. Araştırmacı, incelediği bu halıları zemin düzenlemelerine göre 8 grup altında toplamıştır. Çalışmada 3 restitüsyon ve 7 adet bilgisayar destekli tasarıma yer verilmiştir. Araştırmanın sonucunda Bergama yöresinde eski halı örnekleri yapılmadığı için ilgili kaynaklarda yöreye ait yerel ifadelerin kullanılmadığı ve ortak bir dil oluşturulmadığı belirtilmiştir.

Başaran (2004) “Konya Ereğli İlçesinde El Dokuması Halıcılık ve Üretilen Halıların Özellikleri” adlı doktora tezinde Ereğli’de halı dokumacılığı ile uğraşan köyler ve yöre halılarını pazarlayan satış yerleri tespit edilmiştir. Merkez ilçe beş adet köy araştırma kapsamına alınmış olup kullanım alanlarına göre gruplanan halıların renk, motif ve

kompozisyon özellikleri incelenmiştir. Tamamı yün malzeme le dokunan halılarda kullanılan ipliklerini straygan iplik tipinde olduğu görülmüştür. Yöre halıların genellikle atkı ve ilme iplikleri sağ büküme (Z) sahip olduğu tespit edilmiştir. Çözgü iplikleri ters yönde sol büküm (S) kazandırılmasıyla oluşturulmuştur. Renk özellikleri genellikle Taşpınar, Niğde ve Aksaray yöre halılarıyla benzer özellik göstermektedir. Seccadelerde zemin mihrapla ikiye veya mihraplı geniş sandıklarla üçe bölünmüştür. Taban, somya, yastık ve çeyrek halılar ise madalyon göbekli olarak ayrılmıştır. Halıların çoğunluğu metal hereke tipi tezgâhlarda dokunmuştur.

Gülen (2002) “Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı ve Kilim Koleksiyonundaki Kilim Örneklerinin Desen, Renk ve Kompozisyon Açısından İncelenmesi” adlı sanatta yüksek lisans tezinde Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Koleksiyonundaki 31 adet kilim örneği incelenmiştir. Katalog olarak isimlendirilen bölümde kilimlerin bilgi formları ve çizimleri bulunmaktadır. Kilimlerin çoğunluğunun yünden ve ilikli kilim tekniğinde dokunduğu, sembolik motiflerin fazlaca kullanıldığı ve zemin renginde en çok krem renginin olduğu tespit edilmiştir.

Küçükyurt (1998) “İzmir Etnografya Müzesi Örneğinde Çeşitli Yörelere Ait Halı ve Kilimlerin İncelenerek Kataloglanması” adlı yüksek lisans tezinde müzedeki halı ve kilimlerin hammaddesi, dokuma teknikleri, kalitesi, dokunduğu yöre ve desen özellikleri incelenmiştir. Müzede çoğunlukla halı ve kilimlerin dokundukları yöre saptanmıştır. O yörenin benzer özellikleri dikkate alınarak yeni kilim seccade koleksiyonu (5 adet) tasarlanmıştır. Tezin araştırılmasında tarihsel yöntem kullanılmış olup müzede yapılan inceleme, görüşme ve anket tekniği alan araştırması olarak yapılmıştır. Müzede bulunan bazı halıların desen, kompozisyon ve renk özellikleri incelendiğinde kayıtlı olan yöreye ait olmadığı tespit edilmiştir. Müzede atkı yüzü dokumaların mevcudunun halılardan daha fazla olduğu görülmüştür.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren örneklem, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada; genel tarama (survey) modelinde betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırma esnasında el dokusu halılardan elde edilen veriler nitel (bilgi formları) yöntemlerle ve ilişkisel tarama modeli ile değerlendirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Doğu Anadolu Bölgesi halıları oluşturmaktadır. Örneklem olarak İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde sergilenen 22 adet Doğu Anadolu Bölgesi halısı belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada veriler üç yolla toplanmıştır. Birinci olarak; müze, müzecilik, el dokusu halıcılık, dokuma, tekstil vb. konularla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ankara Milli Kütüphane, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, Gazi Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Ankara Vakıflar Eserleri Müzesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Araştırma Merkezi ve Cernmodern Sanat kütüphanelerinde bulunan kitap, tez ve süreli yayınlar incelenmiştir. Elektronik dergiler ve Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi arşivinden konu ile ilgili Türkçe ve İngilizce dillerinde araştırma yapılmıştır. İkinci olarak; İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde çalışma izni alınmıştır. Örneklem seçilen İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde teşhirinde yer alan Doğu Anadolu halılarının özelliklerini belirlemek amacıyla yöre, yapım yılı, boyut, motif, renk ve kompozisyon özelliklerini yansıtan bilgi formları hazırlanmış ve tez danışmanına onaylatılmıştır. Müzede inceleme yapıldığında birçok engelle karşılaşılmıştır. Bu engellerden bir tanesi halıların çok yıpranmış olması sebebiyle camlı form içinde muhafaza edildiğinden fotoğraf çekmek ve elle incelemek çok güç olmuştur. Bu nedenle fotoğraflar mümkün olduğu kadar camın üzerinden çekilmeye çalışılmıştır. Ayrıca net olmayan fotoğrafların yerine müze yetkililerinden daha önce profesyonel olarak çekilen fotoğraflar temin edilmiştir. Tezin bilgi formlarında net fotoğraflar olarak bunlar kullanılmıştır. Bilgi formları, her halı için

uygulanmıştır. Üçüncü olarak tekstil yüzey tasarımı ile ilgili yapılmış araştırmalar ve yayımlar incelenmiştir. İncelenen halı motiflerinden yola çıkılarak yeni tekstil yüzey tasarımları yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler doğrudan ve dolaylı alıntılar yapılarak araştırmanın gerekli bölümlerinde kullanılmıştır. Müzede incelen halıların fotoğraflarıyla bilgi formlarındaki bilgiler birleştirilerek bilgi formları hazırlanmıştır. Halılardaki motiflerin isimleri ile ilgili müze envanterinde herhangi bir veriye rastlanmamıştır. Örneklem olarak seçilen halılarda bulunan motiflerin isimlerinin saptanmasında müze yetkililerinden alınan bilgilere göre müzede görevli olan Serpil Özçelik tarafından hazırlanmış müze kiosklarındaki elektronik katalog ve Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in "Halı Müzesi ile Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi Kataloğu", Balpınar ve Hirsch (1989)'in "T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesi Kataloğu", Erbek (2006)'in "Türk El Dokuması Halılar Kataloğu" adlı kaynaklardaki Doğu Anadolu halılarından faydalanılmıştır. Bilgi formlarında hav yüksekliği vb. bilgiler halılar üzerinde çalışmaya izin verilmediği için ve envanter kayıtlarında da bulunamadığından temin edilememiştir. Bilgi formlarındaki veriler tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada tasarımların yapılabilmesi için önemli olan halı motiflerinin çizimleri Corel Draw programında tek tek yapılmıştır. Çizilen motiflerin bulunduğu halı renkleri ve belirlenen temalara göre tasarımlar şekillenmiştir. Zamansız, girdap, yaşamın merkezi: insan ve sonsuzluk temaları doğrultusunda 8 adet tasarım Corel draw ve Photoshop programlarında yapılmıştır. Polyester kumaş üzerine tasarımların 42x37 cm ölçülerinde dijital baskıları alınmıştır. Bu baskılardan seçilen 2 adet eşarp, 1 adet şal, 2 adet kumaş tasarımının gerçek boyutlarında baskısı yapılmıştır. Diğer tasarımların ise kartela oluşturmak amacıyla 55x55 cm ölçülerinde baskıları yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen tüm veriler Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü yazım kılavuzu doğrultusunda rapor haline getirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümünde, araştırma kapsamında İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki teşhirde yer alan Doğu Anadolu halıları detaylı olarak incelenmesinde elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Envanter ve ilgili kaynaklardan elde edilen veriler ışığında halıların bilgi formları oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Halılardaki motiflerin çizimleri ve yeni tekstil yüzey tasarımlarına yer verilmiştir.

4.1. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi

Ülkemizde geleneksel eserlerin belirlenip toplanması ve korunmasıyla görevli Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1048 yılında kurulmuştur. Osmanlı döneminde Evkaf-ı Hümayun (Vakıf) Nezareti olarak devam etmiş ve Cumhuriyet'in ilanından sonra 2 Eylül 1925'te genel müdürlük haline getirilmiştir. Vakfedilen yapıların korunması ve restore edilmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görevlerindedir. Vakıflara ait camilerde bulunan değerli halı ve kilim gibi vakıf eşyaları, bağışların çok fazla olması nedeniyle uygun olmayan koşullarda saklanmıştır. Bu sebeple Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu kıymetli kültür varlıklarını toparlayıp, zarar görmeyecek şekilde depolarda muhafaza ederek dönüşümlü olarak müzelerde sergileme amacıyla hareket etmektedir (Balpınar ve Hirsch, 1989, s. 3; Altaş, 2010, s. 145; Bayram , 1999, s. 66). Bu doğrultuda ülkemizin çeşitli şehirlerinde vakıf eşyalarının muhafaza edildiği depolar, konservasyon atölyeleri ve vakıf müzeleri açılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı 11 vakıf müzesi vardır. Bu müzeler; Ankara Vakıf Eserleri, Gaziantep-Mevlevihanesi, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli, Konya- Sahip Ata, Türk İnşaat ve Sanat Eserleri, Edirne- Selimiye, İstanbul-Akaretler Mustafa Kemal, Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar, Tokat-Mevlevihane, Türk Vakıf Hat Sanatları ve bu araştırmada inceleyeceğimiz Halı Müzesi'dir (Vakıflar Genel Müdürlüğü Resmi Sitesi, Url 3).

Resim 4.1. Hünkar Kasrı-Halı Müzesi'nin iç görünümü (Yücel, 1992, s. 262)

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki cami ve türbelerden dini duygularla bağışlanan veya vakfedilen eşyalar arasından oldukça önemli, sanatsal değeri yüksek halıları toplayarak muhafaza etmiştir. Türk toplumunda asırlardır süregelen yardım, hizmet ve hayır anlayışı, gelenek ve göreneklerimizden kaynaklanmaktadır. Ölümlük-dirimlik olarak adlandırılan halı veya kilimler genç kızların çeyizlerinde kendisi ve eşleri için evlenecek kişi tarafından dokunmuştur. Bu gelenekteki niyet, öldükten sonra cenazenin halı-kilime sarılarak camiye ve ardından mezara götürülmesidir. Sonrasında bu halı veya kilim eve tekrar getirilmeyip ölen kişinin hayrına camiye bağışlanması yıllardır süregelen bir gelenektir. Camilerdeki halılar, sayıca fazla olduğu için üst üste serilerek veya rulo halinde depolarda tutularak yıllarca zarar görmüş ve bir kısmı da güvelerden çürüyerek atılmıştır. Camilere sıkça giren hırsızlar kıymetli yaygıları çalmıştır. Hırsızlıkları önlemek amacıyla imam ya da muhtar gibi görevli kişilerin evine saklanan halı veya kilimler yıllar içinde unutulmuş ve kaybolmuştur. Bazı kişiler tarafından cami halılarını yenilenmek amacıyla eski değerli halıları alarak yurtdışına çıkartılmıştır. Bu nedenlerden dolayı Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anadolu'nun çeşitli il, ilçe ve köy camilerindeki halıları toplatarak güvenli bir şekilde ve uygun şartlarda muhafaza etmiştir (Ateş, 1982, s. 55-58; Bayraktaroğlu, 1991, s. 195; Deniz, 1994, s. 283-288).

Resim 4.2. Sultanahmet Hünkâr Kasrı dış görünümü (Çobanoğlu, 2009, s. 501)

Vakıf camilerinden toplanan halıların müze açılmasına gerek duyulacak nitelik ile sayıda olduğu görülmüş ve 1972 yılında çalışmalara başlanmıştır. Halıların özelliklerinin tespiti, envanterlenmesi ve teşhire uygun hale getirilmesi için Belkıs Balpınar (Vakıflar Halı ve Kilim Müzesi Eski Müdürü) görevlendirilmiştir. Yapı Kredi Bankası'na ait İstanbul (Galatasaray) ve Ankara galerilerinde sergilenen kıymetli halılar daha sonra sanat tarihçileri tarafından Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Galerisi'nde incelenmiştir. 1974 yılında konservasyon çalışmaları tamamlanan halılar, Sultanahmet Camii'nin Hünkâr

Kasrı'na kronolojik sırayla taşınmış ve teşhire uygun hale getirilmiştir. Günümüzde Ayasofya İmaret (hayır kurumu) binasında yer alan İstanbul Vakıflar Halı Müzesi, ilk olarak Sultanahmet Camii Hünkâr Kasrı'nda 1979 yılında açılmıştır. (Balpınar ve Hirsch, 1989, s. 4; Yücel, 1992, s. 262)

Resim 4.3. Hürriyet İstanbul Gazetesi'nde yayınlanan Sultanahmet Hünkâr Kasrı'ndaki Halı Müzesi'nin iç görünümü (Böle, 1992)

Resim 4.4. Konservasyon atölyesinden bir görünüm (Özçelik, 2014, s.191)

Hünkâr Kasırlarının ilk örneği olan müze binası, 1609-1617 yıllarında Sultan I. Ahmet döneminde Mimar Sedefkâr Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Hünkâr Kasrı, Osmanlı döneminde Padişahın namaz öncesi ve sonrasında dinlenmek için kullandığı ve bazı işlerini idare ettiği bölümdür. Osmanlı mimarisinde görülen ilk kasırdır. Daha sonra başka camilerde de görülmeye başlanmıştır. Hünkâr Kasrı, 1912 yılında çıkan yangında oldukça fazla zarar görmüştür. Vakıflar İdaresi tarafından onarılmış ve 1979 yılında Halı Müzesi'ne ev sahipliği yapmak için kapılarını açmıştır (Halı Müzesi Resmi Sitesi, Url 1; Çobanoğlu, 2009, s. 501).

Resim 4.5. Ayasofya İmaret Vakıflar Halı Müzesi dış görünümü

Hünkar Kasrı'nda varlığını sürdüren Halı Müzesi, 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ziyarete kapatılmıştır. Modern müzecilik kapsamında gerçekleştirilen projeye müzeler yapılanmaya gitmiştir. Osmanlı Dönemi'nde Sultan I. Mahmut tarafından 1740 yılında yapılmış olan Ayasofya İmaret'i'nin yeni müze binası olmasına karar verilmiş ve restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Hünkar Kasrı'nda açıldığı günden itibaren sergilenen halılara ilave olarak teşhir amacıyla kaliteli başka halılar da seçilmiştir. Bu halıların bakımlarının yapılması ve sergilenmeye uygun hale getirilebilmesi için konservasyon atölyeleri kurulmuştur. Teşhire hazır hale gelen halılar, restorasyonu tamamlanan Ayasofya İmaret'i'ne taşınmıştır. Halı Müzesi 15 Kasım 2013 yılında modern sergileme şekliyle yeniden ziyarete açılmıştır (Bayraktaroğlu ve Özçelik, 2007, s. XI; Yazıcı, 2010, s. 60; Özçelik, 2014, s. 186). Müzede, yakın zamanda depo kısmında yenilenmeye gidilmiş olup müze içinde de tekrar iyileştirme çalışmalarına başlanmıştır.

Resim 4.6. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 1. Galeri dış ve iç görünümü

Müzenin sergileme alanı, İmaret binasının yapısı gereği yemekhane, aşhane (mutfak) ve fodlahane (fakirlere fodla ekmeğinin dağıtıldığı alan) kısmı olan 3 ayrı galeriden

oluşmaktadır. Yemekhane bölümü olarak hizmet etmiş olan birinci galeride, Beylikler Dönemi, Erken ve Klasik Osmanlı Dönemi Halıları (14-17. yy.) sergilenmektedir. Mutfak kısmının yer aldığı ikinci galeride, Osmanlı Dönemi Orta ve Doğu Anadolu halı ve halı seccadeleri bulunmaktadır. Fodlahane olarak anılan üçüncü galeride ise Osmanlı Dönemi büyük boyutlu halıları ve saf halı seccadeler yer almaktadır (Yazıcı, 2010, s. 61-62; Özçelik, 2014, s. 186-188).

Resim 4.7. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 2. Galeri dış ve iç görünümü

Teşhirdeki halıların çoğunluğu Divriği Ulu Cami ve İstanbul Teberrukat Deposu'ndan getirilmiştir. Bunların dışında Ankara Vakıf Galerisi, Bursa Duheri Şerif Cami, İstanbul Sirkeci Mustafa Cami, Edirne Eski Cami ve Süleymaniye Camisi'nden de getirilen halı eserleri bulunmaktadır. Bu halıların yörelerine baktığımızda Doğu Anadolu halılarının müzedeki eserlerde en fazla orana sahip olduğu görülmektedir. Bunun dışında Uşak, Muğla-Milas, Manisa-Gördes, Batı Anadolu halıları, Konya-Karapınar, Orta Anadolu halıları ve Hereke halısı da bulunmaktadır.

Resim 4.8. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 2. Galeri Ocaklar Bölümü

Halı Müzesi'nde sergilenen, Anadolu'da geleneksel motif anlayışıyla dokunmuş, İslam dininin inanç usulüyle cami ve mescitlere bağışlanan sanatsal değeri yüksek halılar zengin bir koleksiyon oluşturmaktadır. Türkiye'de yer alan müzeler içinde Türk ve İslam eserleri açısından zengin olmakla büyük önem teşkil ederken yalnızca halının sergilendiği tek müze oluşuyla ayrı bir özelliğe sahiptir (Yazıcı, 2010, s. 60). Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki camilerden toplanarak bu müzede bir araya getirilen kültür mirasçısı halılarımızı incelemek oldukça önem teşkil etmektedir.

Resim 4.9. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi 3. Galeri dış ve iç görünümü

4.2. Bilgi Formları

Bu bölümde; araştırma kapsamında İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde sergilenen Doğu Anadolu halılarının müzeye getirildiği yer, üretim tarihleri, boyutlar, teknik, iplik özelliği, motif özellikleri envanterden ve müze kataloğundan tespit edilmiştir. Müzedeki halılar ile ilgili Balpınar ve Hirsch (1989), Erbek (2006), Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007) hazırlamış olduğu halı kataloglarından motif özellikleri tespit oluşturulan bilgi formları aşağıda yer almaktadır.

Bilgi Formu 1

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 1,2,3,4,5,6,7,8
Envanter Numarası : A1
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 17. yy.

Boyutlar

En	: 194 cm
Boy	: 328 cm
Kalite	: 31 x 28
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği
Kullanılan Teknik	: Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, siyah
Desende	: Sarı, yeşil, mavi, doğal rengi (krem), siyah, kırmızı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Eşkenar dörtgen, dikdörtgen, çizgi, kare, yıldız, üçgen, sekizgen
Bitkisel Bezeme	: Hayat ağacı
Sembolik Bezeme	: Aşk ve birleşim, göz
Nesneli Bezeme	: Muska, çengel
Figürlü Bezeme	: Koçboynuzu, kurtizi, ejder

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra eninde ve boyundaki geniş bordürlerin içerisinde uçları çıkıntılı dikdörtgen ve girintili altıgene benzer biçimde motifler yer almaktadır. Altıgen ve dikdörtgenlerin iç kısmında ve bordür zemininde müzenin Halı Kataloğunda isimlendirildiği gibi “aşk ve birleşim”, “göz” ve çeşitli motifler bulunmaktadır. İnce bordürlerde Erbek (2006)’in tanımladığı “çengel” motifi yer almaktadır. Halının zemininde, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)’in adlandırdığı “sekiz dilimli yıldız formundaki madalyonun” her bir kolunda Erbek (2006)’in söylediği “ejder” motifi bulunmaktadır. Madalyonun dörtkenarına eşkenar dörtgen şeklinde Balpınar ve Hirsch (1989)’in tanımladığı kenarları kancalı motifler görülmektedir. Halının alt kısımda küçük karelerden oluşan 7 adet motif yan yana dizilmektedir. Ayrıca zeminde Erbek

(2006)'in “hayat ağacı, kurtizi, koçboynuzu, muska ve sekizgen içerisinde yıldız” olarak isimlendirdiği motifler yer almaktadır. Zeminin dört köşesinde kare çerçeve içerisinde, Erbek (2006) tarafından “ejder” olduğu belirtilen motif bulunmaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyondur.

Bilgi Formu 2

İnceleme Tarihi	: 20.05.2019
Çizim No	: 9, 10, 11, 12
Envanter Numarası	: A19
Müzeye Getirildiği Yer	: Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı	: 14. yy.
Boyutlar	
En	: 180 cm
Boy	: 213 cm
Kalite	: 31 x 24
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği
Kullanılan Teknik	: Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Mavi, sarı
Desende	: Siyah, kırmızı, mavi, sarı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Sekizgen, çizgi, s motifi, kare, eşkenar dörtgen
Sembolik Bezeme	: Elibelinde
Nesneli Bezeme	: Çengel, kanca
Figürlü Bezeme	: Ejder
Yazılı Bezeme	: Kufi yazı

Kompozisyon Özelliği: Halı toprakçalık kısmıyla başlamaktadır. Halının etrafını çevreleyen 3 adet bordür bulunmaktadır. Siyah kontürle birbirinden ayrılan iç içe geçmiş örgülü bir şekilde ilerlediği ana bordür, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007) “kufi yazıya” benzetmektedir. Dar bordürlerde Erbek (2006)’in “çengel” olarak, Balpınar ve Hirsch (1989) ile Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)’in “S motifi” olarak isimlendirdiği ince su vardır. Sol kenarda zemine geçişte ana bordürdeki motifin daha ince bir tekrarı görülmektedir. Bu tekrardaki Balpınar ve Hirsch (1989)’in “ters kanca” olarak tanımladığı motiflerin ucu uzatılarak halının etrafını çerçevelemektedir. Birbirine bitişik sekizgenlerin birleşim yerlerinden tekrar bir sekizgen gözükmemektedir. Sekizgenlerin merkezinde oluşan eşkenar dörtgenlerin içinde simetrik Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007) ile Erbek (2006)’in “elibeline” olarak adlandırdığı motif yer almaktadır. Aynı zamanda halının kenar kısımlarında sekizgenlerin boşluklarında da elibelinde motifleriyle karşılaşılmaktadır. Bu sekizgenleri, Erbek (2006) birer “ejderha” motifi olarak isimlendirmektedir. Halı deseni basit sıralı motif dizimi şeklinde oluşturulmuş olup geometrik ve sembolik bezemelidir.

Bilgi Formu 3

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 13, 14, 15, 16, 17, 18
Envanter Numarası : A34
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 17. yy.

Boyutlar

En	: 173 cm
Boy	: 248 cm
Kalite	: 35 x 31
Kenar Örgüsü	: Sol kenar: Yok - Sağ kenar: 6 çift çözgü
Kilim	: Üst kilim: 9 cm - Alt kilim: 0.5 cm (Üst kilimde birer cm mavi-sarı şeritler bulunmaktadır.)
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği
Kullanılan Teknik	: Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, mavi, siyah
Desende	: Mavi, siyah, doğal rengi (krem), sarı, kırmızı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Yıldız, çizgi, kare, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Dal, palmet, hayatağacı
Sembolik Bezeme	: Göz, elibelinde
Nesneli Bezeme	: Çengel
Figürlü Bezeme	: Ejder, kuş

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını çevreleyen iki ince bordür arasında kalın bordür kullanılmıştır. Kalın bordürde Balpınar ve Hirsch (1989) ile Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında belirttiği “zikzak dallar arasında palmet” motifleriyle bezelidir. İnce bordürlerde ise Erbek (2006)'in “çengel” olarak adlandırdığı motif görülmektedir. Bordürler arasında kırmızı düz çizgiler yer almaktadır. Zeminin tam ortasında eşkenar dörtgen bir yapı içerisine Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007) kaynaklarında isimlendirdikleri “dört dilimli madalyon” motifi yerleştirilmiştir. Madalyonun ortasında Erbek (2006)'in isimlendirdiği “yıldız içerisinde hayat ağacı,

uçlarında elibelinde” motifleri yer almaktadır. Ortadaki madalyonun drtkenarına kare formunda motifler yerleştirilmiştir. Kare formlarının içindeki motifleri Erbek (2006) “kuş” motifi olarak tanımlamıştır. Halının zeminine Erbek (2006)’in belirttiği “göz” motifi serpme şekilde yerleştirilmiştir. Halının 4 köşesindeki üçgenlerin içerisinde çeşitli motifler bulunmaktadır. Bu üçgenlerden zemine uzanan kare formların içerisinde kuş motifi bulunmaktadır Zemindeki eşkenar dörtgen yapının sağ ve sol kenar kısımlarında Erbek (2006)’in “ejder” olarak tanımladığı motifler simetrik olarak yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklinde dir.

Bilgi Formu 4

İnceleme Tarihi	: 20.05.2019
Çizim No	: 4, 19, 20, 21
Envanter Numarası	: A60
Müzeeye Getirildiği Yer	: Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı	: 16. yy.
Boyutlar	
En	: 197 cm
Boy	: 296 cm
Kalite	: 28 x 33

Kenar Örgüsü : Sol kenar: 6 çift / hafif bükümlü

Kilim : Üst kilim: 4 cm – Alt kilim: 1cm.

Hav Yüksekliği : Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü : Yün ipliği

Atkı : Yün ipliği

İlme : Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde : Siyah, kırmızı, mavi

Desende : Kırmızı, siyah, sarı, mavi, yeşil-mavi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme : Kare, çizgi, altıgen, eşkenar dörtgen, yıldız

Bitkisel Bezeme : Hayatağacı, dal, yaprak, lotus, palmet

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık bölümünden sonra etrafını geniş bir bordür çevrelemektedir. Bu bordür, Balpınar ve Hirsch (1989) ile Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında belirttiği “alt kısımlarından birbirine bağlanmış lotus ve palmet” motiflerinde oluşmaktadır. Halının zeminine geçişte sarı, siyah ve kırmızı olmak üzere 3 sıra düz çizgi çerçevelemektedir. Zeminde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdikleri “kenarları dilimli madalyon” yer almaktadır. Madalyonun üst ve alt ucu uzatılarak bağlantı noktasıyla iki küçük madalyon görüntüsü ortaya çıkarılmaktadır. Madalyonun içinde Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “çapraz dallar ucunda çatallı yaprak ve palmet” motifleri görülmektedir. Halının zemininde simetrik şekilde müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “hayat ağacı” ve içinde sekiz kollu “yıldız” ve kareler bulunan kırmızı zeminli bir motif yer almaktadır. Zeminin 4 köşesindeki üçgenlerin içerisinde çeşitli motifler bulunmaktadır. Balpınar ve Hirsch (1989)'in kaynaklarında açıkladığı “Uzak Doğu'dan Timurlular ile birlikte gelip tanınan “bulut-yaka” ismiyle bilinen köşebent” formudur. Halı kompozisyon özellikleri bakımından madalyonlu halı grubundadır.

Bilgi Formu 5

İncelenen Tarih : 20. 05.2019
Çizim No : 4, 22
Envanter Numarası : A63
Bulunduğu Yer : Divriği Ulu Cami
Hahnın Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En	: 198 cm
Boy	: 333 cm
Kalite	: 40 x 33
Kenar Örgüsü	: Tüm kenarlarda 4 çift çözgü
Kilim	: Üst kilim: 2.5 cm - Alt kilim 0.5 cm Üst kilimden sonra tek sıra sarma.
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği
Kullanılan Teknik	: Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Siyah, kırmızı
Desende	: Kırmızı, siyah, lacivert, mavi, sarı, doğal rengi (krem), lacivert, yeşil

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Yıldız, kare, üçgen, daire, çizgi
Nesneli Bezeme	: Bulut, rozet

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra dört kenarında Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında adlandırdıkları “Çin bulutu motifi ve 6 dilimli rozet” motiflerinin dokunduğu geniş bordür bulunmaktadır. Bu bordürün iki yanında, içinde kare şekiller olan dar bordürler vardır. Halının zemininde, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdikleri “yıldız formlu madalyon” yer almaktadır. Balpınar ve Hirsch (1989)'in kaynaklarında belirttiği “Tebriz halılarındaki madalyonlara benzer nitelikte olan etrafı bulut süslemeli ve iç içe dilimli” madalyon bulunmaktadır. Merkezinde müzenin Halı kataloğunda isimlendirilen 8 kollu “yıldız” motifi yer almaktadır. Zeminde ve madalyonda çeşitli motifler yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 6

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 23, 24
Envanter Numarası : A65
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En	: 167 cm
Boy	: 238 cm
Kalite	: 34 x 32
Kenar Örgüsü	: 6 şar çift çözgü (Kenar ilikli kilim tekniğindedir.)
Kilim	: Üst kilim: 4 cm – Alt kilim: 1 cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, lacivert, mavi-yeşil
Desende	: Doğal rengi (krem), siyah, turuncu, mor, mavi, kırmızı, sarı, yeşil-mavi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Kare, dikdörtgen, çizgi
Nesneli Bezeme	: Bulut, çengel
Figürlü Bezeme	: Hayvan figürleri, kuş

Kompozisyon Özelliği: Toprakçalık kısmı ile başlayan halıyı çevreleyen ana bordürde, verev çizgilerin kesişimiyle oluşan geometrik bezeme ve renkli dolgular görülmektedir. Verev çizgilerin oluşturduğu karelerin dört köşesinde küçük kareler yer almaktadır. Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında “Çanakkale yöresinde makas olarak anılan bu bordür şekli Oklu halıda ve Kazak halılarında görülmekte” olduğunu belirtmişlerdir. Ana bordürün iki yanında müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “çengel” motifi bulunan dar bordürler yer almaktadır. Zeminde kompozisyon orantılı değildir. Halı zemininde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı merkeze yerleştirilmemiş “dilimli madalyon” ile “köşelerdeki çeyrek madalyonlar” alt ve üst kenarda eşit uzunlukta değildir. Bu madalyonların içlerinde çeşitli motifler yer almaktadır.

Zeminde Balpınar ve Hirsch (1989)'in ve Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği çeşitli iç içe “hayvan figürlerinin Çin'den etkilendiğini, Budizm ve Şamanizm unsurlarına rastlanıldığını” belirtmişlerdir. Zeminde madalyonun uç kısımlarına bakan içinde Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “kuşbaşı şeklinde bulut” motifi yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 7

İnceleme Tarihi	: 20.05.2019
Çizim No	: 2, 4, 25, 26, 27, 28
Envanter Numarası	: A81
Müzeeye Getirildiği Yer	: Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı	: 15. yy. sonu
Boyutlar	
En	: 156 cm
Boy	: 187cm
Kalite	: 40 x 28
Kenar Örgüsü	: 7 şer çift çözgü
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü : Yün ipliği

Atkı : Yün ipliği

İlme : Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde : Kırmızı, mavi-yeşil

Desende : Sarı, kırmızı, mavi, siyah, mavi-yeşil, doğal rengi (krem)

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme : Dikdörtgen, sekizgen, çizgi, yıldız, paralel kenar

Bitkisel Bezeme : Dal, yaprak, çiçek

Sembolik Bezeme : Anahtar deliği motifi, aşk ve birleşim

Nesneli Bezeme : Kanca

Kompozisyon Özelliği: Toprakçalık kısmının ardından halının etrafını çevreleyen 3 adet bordür bulunmaktadır. Geniş bordür içinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “zikzak dal üzerinde yaprak ve çiçek” motifleri sıralanmaktadır. Ana bordürün iki yanında paralel kenarlardan oluşan sulu bezemeli dar bordürler yer almaktadır. Halının zemininde müzede önemli bir grubu oluşturan Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “anahtar deliği motifi” yer almaktadır. Zeminin tam merkezindeki yanlara dikdörtgen ve boyuna doğru sekizgen formlu uzantılardan oluşan bu motif, Kalender (1997, s. 62)'in anlatımıyla anahtarın yalnızca Allah'ta olduğunun simgesidir. Anahtar deliği motifinin bulunduğu halı üzerinde namaz kılan kişi için cehennem kapılarının kapanıp cennet kapılarının açılacağı ifade edilmektedir. Motifin taşıdığı anlam sebebiyle bu halı, seccade tipi halı çeşidinde görülebilir. Anahtar deliği motifi dışında kalan zemininde serpmeye şekilde çeşitli bezemeler görülmektedir. Bunlar müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “aşk ve birleşim”, “yıldız”, “sekizgen içinde yıldız” ve çeşitli motifleridir. Halı zemininde anahtar deliği motifinin üst ve alt kısmındaki kompozisyon simetrik değildir. Zeminde köşelerde Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “kancalı formlar” yer almaktadır. Bellini Tipi halı grubu halılarından. Kompozisyon özelliği gruplanmış düzenlemedir.

Bilgi Formu 8

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 29, 30, 31, 32, 33
Envanter Numarası : A84
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En	: 184 cm
Boy	: 210 cm
Kalite	: 39 x 23
Kenar Örgüsü	: Sağ kenar: Yok - Sol kenar: 2cm / 6 çift çözgü
Kilim	: Alt kilim: 2.5 cm - Üst kilim: 6 cm - Bitiş örgüsü: 2cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, siyah
Desende	: Siyah, kahve, sarı, doğal rengi (krem), mavi-yeşil, kırmızı, mor, lacivert

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Yıldız, çizgi, kare, sekizgen, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Palmet
Nesneli Bezeme	: Bulut, çengel, muska, rozet
Figürlü Bezeme	: Su kurbağası

Kompozisyon Özelliği: Halı toprakçalık kısmından sonra Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “Çin bulutu” motifi olan geniş bordür ile çevrelenmektedir. Ana bordürün iki yanında müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “çengel ve muska” motifleri bulunan dar bordürler yer almaktadır. Zeminin merkezinde Balpınar ve Hirsch (1989)'in belirttiği “sekiz kollu yıldız formlu madalyon” yerleştirilmiştir. Bu madalyonun içindeki Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “sekizgenin uçlarında palmet” motifi bulunmaktadır. Bu sekizgenin içerisinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında isimlendirdiği 8 adet “stilize su kurbağasına benzer figürler”, Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “kuşa benzer floral formlar” görülmektedir. Zeminde madalyonun üst ve alt kısmında merkezinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “sekiz kollu yıldız örgülü rozet” motifleri yer almaktadır. Balpınar ve

Hirsch (1989) kaynaklarında Divriği Ulu Cami'nin mimarisinden etkilendiği düşündükleri bu halının namaz kılmak istendiği takdirde Kâbe'ye yönelmek için üçe bir rozet kombinasyonunda dokunduğunu tahmin etmektedirler. Zeminin dört köşesinde içinde motif bulunan üçgenler yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 9

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 15, 34, 35, 36, 37
Envanter Numarası : A85
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 14. yy.

Boyutlar

En	: 157 cm
Boy	: 211 cm
Kalite	: 28 x 27
Kenar Örgüsü	: Sağ üst kenar: 7 çift çözgü
Kilim	: Üst kilim: 9 cm – Alt kilim: En fazla 3 cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Mavi, doğal rengi (krem)
Desende	: Doğal rengi (krem), kırmızı, siyah, mavi, turuncu

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Yıldız, çizgi, paralel kenar, üçgen, kare, s motifi, eşkenar dörtgen
Sembolik Bezeme	: Göz, im
Nesneli Bezeme	: Çengel, muska
Figürlü Bezeme	: İnsan

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını çevreleyen 3 adet bordür bulunmaktadır. Ana bordürde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “iki yana kancalı geometrik motif”, Balpınar ve Hirsch (1989)'in ise “köşeli S'lerin ortasından iki yana basık baklava uzantılar” olarak adlandırdığı motifler yer almaktadır. Kenarındaki ince bordürlerde Erbek (2006)'in isimlendirdiği “çengel”, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “köşeli S” motifi yer almaktadır. Zemine geçmeden bordürden hemen sonra ince çizgi görülmektedir. Zeminde enine 9.5 boyunca 14 tane olmak üzere toplamda 126 adet tam ve 14 adet yarım olmak üzere üçgenlerden oluşan ortasında eşkenar dörtgen şeklinde boşluklu kareler yer almaktadır. Bu boşluklar içerisinde 4 adet kırmızı çizginin kesişiminden oluşan bir motif (#) bulunmaktadır. Bu motifi Erbek (2006) “muska” olarak adlandırmıştır. Üçgenlerin oluşturduğu kareler, birbirlerine Erbek (2006)'in belirttiği “göz”

motifiyle bağlanmaktadır. Karelerin dış kısımlarında Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “sekiz kollu yıldız” motifleri ortaya çıkarmaktadır. Halı zeminin alt kısmında iri zikzak çizgilerin kesişimleri arasında 2 sıra motif yer almaktadır. Ayrıca halının sol alt köşesine eşkenar dörtgenlerin yanındaki boşlukta müzenin Halı Kataloğunda adlandırılan “halı dokuyan insan figürüne benzer bir motif” görülmektedir. Balpınar ve Hirsch (1989), “oturan insana benzer” bu motifin “boy-oymak veya kişisel bir damga” olabileceğini belirtmişlerdir. Erbek (2006) bu halının nazarın etkilerinden korunma amacıyla dokunmuş olabileceği düşünmektedir. Halının düzeni alanın eşkenar dörtgenlerle bölünmesi şeklindeki kompozisyonudur.

Bilgi Formu 10

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 38
Envanter Numarası : A137
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16. yy.

Boyutlar

En	: 174 cm
Boy	: 290 cm
Kalite	: 33 x 26
Kilim	: Üst kilim: 8cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Sarı, siyah
Desende	: Kırmızı, sarı, siyah, lacivert, doğal rengi (krem), mavi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Kare, altıgen, çizgi, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Dal, palmet, yaprak
Nesneli Bezeme	: Bulut

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra sağlam kalmış kenarlarında oldukça geniş ölçüde bordür bulunmaktadır. Bu bordür içerisinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “Çin bulutu” motifi görülmektedir. Parça halinde kalmış olan halıda Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında belirttiği “dilimli iki adet madalyon” vardır. Yıpranan kısım madalyon yarım kaldığı için belli olmasa da iki madalyonun da aynı olduğu anlaşılmaktadır. Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı madalyonun merkezinden çıkan “çapraz dalların uçlarında çatallı yaprak ve palmet” motifleri yer almaktadır. Halının zemininde alt köşelerde ve madalyonların ortasında içi çeşitli motiflerle bezeli üçgenler bulunmaktadır. Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007), halının üst parçası eksik olduğu için uzun bir halıdan kalma parça olduğunu düşünmektedir. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 11

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 39, 40, 41
Envanter Numarası : A172
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16. yy.

Boyutlar

En	: 224 cm
Boy	: 375 cm
Kalite	: 27 x 35
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : İran (Sine Düğümü) / sola yatık

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, kahverengi
Desende	: Yeşil, mavi-yeşil, kahverengi, doğal rengi (krem) sarı, mavi, kırmızı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Eşkenar dörtgen, paralel kenar, kare
Bitkisel Bezeme	: Selvi, yaprak, dal, çiçek
Nesneli Bezeme	: Rozet, çengel

Kompozisyon Özelliği: Halıda çerçeve oluşturan ana bordür içerisinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “rozet şeklinde çiçek ve çatallı yaprak”, Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “çatallı yaprak ve 8 kollu rozet” motifleri vardır. Ana bordürün iki yanında paralel kenar şekiller olan ince bordürler yer almaktadır. İç kısımda müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “çengel” motifli dördüncü bordür bulunmaktadır. Halı zemininde, Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “selvi ağacına benzer formlarla birlikte görülen ufak floral formlar”, eşkenar dörtgen yapıdaki “madalyon” motiflerinin kenarlarında simetrik biçimde görülmektedir. Bu madalyonların içinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “bitkisel desenler” bulunmaktadır. Bu madalyonların 11 tanesi tam, 10'u yarım ve 2'si de çeyrek şekilde zeminde yer almaktadır. Halı kompozisyonu alanın eşkenar dörtgenlerle bölünmesi şeklindedir.

Bilgi Formu 12

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 42, 43
Envanter Numarası : A181
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 17. yy.

Boyutlar

En	: 168 cm
Boy	: 240 cm
Kalite	: 29 x 24
Kilim	: Üst kilim: 4cm – Bitiş örgüsü: 2cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Hahda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, mavi-yeşil, siyah, sarı
Desende	: Sarı, mavi-yeşil, doğal rengi (krem), siyah, kırmızı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Paralel kenar, yıldız, altıgen, beşgen, kare, üçgen eşkenar dörtgen, çizgi
Figürlü Bezeme	: Kazayağı, yılan

Kompozisyon Özelliği: Halının üst kısmındaki kenarda toprakçalıktan sonra içerisinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynağında belirttiği “bitkisel desen” olarak adlandırdıkları motifin olduğu geniş bir bordür bulunmaktadır. Yanında zemine doğru paralel kenar şekiller olan ince bordür vardır. Halının boyuna iki uzun kenarda farklı genişliklerde 2 adet bordür bulunmaktadır. Geniş bordürde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “kazayağı” motifi bulunmaktadır. Ayrıca sol kenarda halının dış kısmında motiflerin sıralandığı bordür yer almaktadır. Halının bordürleri bütünlük göstermemekte ve bazı yerlerde desen kaymaları görülmektedir. Zeminin ortasında Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “sekiz dilimli yıldız madalyon” yer almaktadır. Zeminin dört köşesinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynağında belirttiği “çeyrek madalyon” vardır. Ayrıca zeminde serbest şekilde çeşitli motifler görülmektedir. Ayrıca zeminde Ölmez (2010)'in çalışmasında isimlendirdiği “yılan” motifleri yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 13

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 44, 45, 46, 47
Envanter Numarası : A216
Müze Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16. yy.

Boyutlar

En	: 195 cm
Boy	: 287 cm
Kalite	: 30 x 37
Kenar Örgüsü	: 4 er çift çözgü.
Kilim	: Üst kilim: 1.5 cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : İran (Sine) Düğümü / Sola yatık

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Siyah, kırmızı
Desende	: Mavi-yeşil, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, siyah, Doğal rengi (krem)

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Dikdörtgen, eşkenar dörtgen, çizgi, daire
Bitkisel Bezeme	: Palmet, dal, yaprak
Nesneli Bezeme	: Bulut, rozet, çengel

Kompozisyon Özelliği: Toprakçalık ile başlayan halıda ana bordür ve 3 adet dar olmak üzere 4 adet bordür bulunmaktadır. Geniş bordürde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “dal ve yaprak” olarak isimlendirdiği, Balpınar ve Hirsch (1989)'in ise “palmetlerden çıkan geometrik dallar” olarak adlandırdığı motifler görülmektedir. Zemine yakın en ince bordürde müzenin Halı Kataloğunda isimlendirilen “çengel” motifleri dizilmektedir. Halı zemininde “dikey bulut motifleri ve aralarında palmet” olarak belirttiği, Balpınar ve Hirsch (1989)'in “palmet ve sekiz kollu rozetlerin arasına yerleştirilmiş dikey bulut” olarak isimlendirdiği motifler yer almaktadır. Zeminde enine 4 ve boyuna 7 adet olmak üzere toplam 8 adet bulut motifi görülmektedir. Zeminde 17 tane tane palmet ve 18 adet rozet vardır. Halı zemininde motiflerin değişken formlu dizimi şeklinde bir kompozisyon vardır.

Bilgi Formu 14

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 4, 48, 49, 50
Envanter Numarası : A217
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami

Halının Üretim Yılı : 13. yy.

Boyutlar

En : 202 cm

Boy : 342 cm

Kalite : 31 x 30

Hav Yüksekliği : Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü : Yün ipliği

Atkı : Yün ipliği

İlme : Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zemine : Kırmızı, mavi

Desende : Sarı, kırmızı, mavi, yeşil, siyah, mor

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme : Sekizgen, yıldız, çizgi, kare, S

Bitkisel Bezeme : Palmet, selvi

Nesneli Bezeme : Yelpaze

Yazılı Bezeme : Kufi yazı

Kompozisyon: Halının toprakçalık kısmından sonra Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “kufi yazı” motiflerinin yer aldığı geniş ana bordür bulunmaktadır. Ana bordürün yanında zemine doğru 3 adet ince bordür devam etmekte olup farklı renk ve Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “S” motifleri sıralıdır. Halının zemin kısmında Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “2 adet sekizgen madalyon” ve “köşelerini kareye tamamlayan” dört kenarlarında bulunan ve Balpınar ve Hirsch (1989)'in isimlendirdiği “yelpazeye benzeyen üçgen” formlu şekiller görülmektedir. Sekizgenleri Balpınar ve Hirsch (1989)'in “ufak floral motif ve selvi ağacına benzer formlar” ve Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “palmete benzer uzantılar” olarak isimlendirdiği çevrelenmektedir. Sekizgen madalyonların merkezinde Balpınar ve Hirsch (1989)'in “sekiz kollu yıldız örgü sistemi” bulunmaktadır. Sembolik bir anlamla ortada “güneş ve etrafında yörüngelerinde dönen yıldızların tasviri” olarak Balpınar ve Hirsch (1989)'in “2

sıra yıldız ve 3 kere örülen bantlardan” oluşmaktadır. Bu halı kompozisyonu ile Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)’in kaynağında belirttiği gibi III. Tip Holbein halı grubuna yer almaktadır.

Bilgi Formu 15

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 51, 52, 53
Envanter Numarası : A222
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16. yy.

Boyutlar

En : 194 cm
Boy : 320 cm
Kalite : 29 x 34
Kenar Örgüsü : 4 er çift çözü
Kilim : Üst kilim: 2.5 cm (Resmin sol tarafı)
Hav Yüksekliği : Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü : Yün ipliği
Atkı : Yün ipliği
İlme : Yün ipliği
Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

- Zeminde** : Kırmızı, siyah, mavi
Desende : Kırmızı, mavi, mavi-yeşil, sarı, siyah, yeşil,
Doğal rengi (krem)

Seçilen Konu

- Geometrik Bezeme** : Altıgen, eşkenar dörtgen, kare, üçgen, çizgi
Bitkisel Bezeme : Lotus, palmet, dal, çiçek, tomurcuk, yaprak
Sembolik Bezeme : Saadet düğümü
Nesneli Bezeme : Bulut, rozet

Kompozisyon Özelliği: Halının etrafını çevreleyen kalın bordür, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “Çin bulutu”, Balpınar ve Hirsch (1989)'in belirttiği “aralarında çiçekler olan bulut” motifiyle bezelidir. Halının eninde uç kısımlarda bordürler yer almaktadır. Bu bordürde Balpınar ve Hirsch (1989)'in isimlendirdiği “zikzak dallar üzerinde tomurcuk ve 8 kollu rozet” motifleri bulunmaktadır. Halının zeminin merkezinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “4 dilimli yıldız madalyon” bulunmaktadır. Halının zeminde köşelerde ve kenarların ortalarında eşkenar dörtgen şeklinde madalyon parçaları bulunmaktadır. Bu madalyonlar ve merkezdeki sekizgenin içinde, 8 eşit parçaya bölünüp renklendirilmiş karelerden çıkan Balpınar ve Hirsch (1989)'in isimlendirdiği “lotus çiçekleri ve çatallı stilize yapraklar” görülmektedir. Halının ortasındaki büyük madalyonun dilimleri, köşelerdeki çeyrek eşkenar dörtgenler, madalyonlarla düğümlenerek birleştirilmiştir. Müzenin halı kataloğunda, “birlik-beraberliğin gücünü ve bundan gelen mutluluğu sembolize eden Saadet düğümü” motifinin halıya karakteristik özellik kazandırdığını belirtilmiştir. Zeminde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “birbirine ince dallarla bağlanmış lotus ve palmet” motifleriyle bitkisel bir bezeme oluşturulmuştur. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 16

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 54, 55, 56
Envanter Numarası : A280
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En : 183 cm
Boy : 224 cm
Kalite : 23 x 20
Kilim : Bitiş kısmında 0.5 cm görünmektedir.
Hav Yüksekliği : Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği
Kullanılan Teknik	: Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, siyah, mavi
Desende	: Kırmızı, mavi, sarı, siyah, doğal rengi (krem), kahve

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Altıgen, eşkenar dörtgen, kare, paralel kenar, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Palmet, yaprak, çiçek
Sembolik Bezeme	: Elibelinde
Nesneli Bezeme	: Kanca, şemse

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını geniş bir bordür çevrelemektedir. Bordürde içerisinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynağında “elibeline” motifi olarak isimlendirdiği, Balpınar ve Hirsch (1989)'in ise “içinde kancalı motifler” olan eşkenar dörtgen ve altıgen biçimler görülmektedir. Halının dışında 1 adet ve zemine yakın kısmında 2 adet olmak üzere ince bordürler vardır. Bu bordürlerin içinde paralel kenarlardan oluşan sulu bezeme yer almaktadır. Halının zemininde, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “iki ucu palmet şeklinde uzatılmış bir madalyon” bulunmaktadır. Madalyonun ucundan halının üst ve alt kenarlarına uzanan oval formda Akın (2009)'ın isimlendirdiği “şemse” motifleri görülmektedir. Madalyonun merkezinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “çapraz hatların oluşturduğu dört dilim” yer almaktadır. Madalyondan 4 tane Balpınar ve Hirsch (1989)'in “balık kılçığı gibi çıkıntılı palmet”, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “palmetli kancalı uzantı” olarak isimlendirdiği motifler çıkmaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 17

İnceleme Tarihi	: 20.05.2019
Çizim No	: 2, 57, 58, 59
Envanter Numarası	: A281
Müzeeye Getirildiği Yer	: Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı	: 16. yy.
Boyutlar	
En	: 180 cm
Boy	: 243 cm
Kalite	: 26 x 24

Kenar Örgüsü	: 12 şer çift çözgü.
Kilim	: Alt kilim: 1cm – Üst kilim: 1 cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, mavi, sarı, siyah
Desende	: Sarı, mavi, siyah, doğal rengi (krem), turuncu, kahverengi, kırmızı

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Altıgen, yıldız, S, dikdörtgen, kare
Sembolik Bezeme	: Göz, aşk ve birleşim, anahtar deliği motifi
Nesneli Bezeme	: Çengel, gamalı haç

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını çevreleyen ana bordürde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “zıt yönlü kancalardan oluşan kareler”, müzenin halı kataloğunda isimlendirilen “gamalı haç” motifi sıralanmaktadır. Geniş bordürün iki yanında içerisinde küçük karelerin olduğu ince bordürler yer almaktadır. İnce bordürlerin yanında ise müzenin halı kataloğunda adlandırılan “çengel” motifli orta kalınlıktaki bordürler bulunmaktadır. Halının üst ve alt iç bordürlerinden zemine dikdörtgen formlu girintiler oluşturulmuştur. Halı zeminin merkezinde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “kancalardan kıvrımlardan oluşan iç içe bir madalyon” yer almaktadır. Halı zemininde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “sekizgenler, sekiz kollu yıldızlar, dört kollu motifler ve örgülü sekizgen madalyonlar” olarak isimlendirdiği motifler serbest şekilde bulunmaktadır. Ayrıca müzenin halı kataloğunda adlandırılan “göz”, “aşk ve birleşim” motifleri de görülmektedir. Bu halı, Anahtar delikli motifli halılar grubuna girmektedir. Halı kompozisyonu gruplandırılmış düzenlemedir.

Bilgi Formu 18

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 12, 60, 61, 62
Envanter Numarası : A305
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 14-15. yy.

Boyutlar

En	: 154 cm
Boy	: 240 cm
Kalite	: 28 x 27
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Hahda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, mavi, lacivert, turuncu
Desende	: Mavi, kırmızı, siyah, turuncu, doğal rengi (krem), kahverengi, lacivert

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Kare, üçgen, yıldız, nokta, çizgi, dikdörtgen, s motifi
Bitkisel Bezeme	: Hayatağacı
Sembolik Bezeme	: Çarkıfelek, Türkmen gülü
Nesneli Bezeme	: Çengel, rozet
Figürlü Bezeme	: Anka kuşu, ejder
Yazılı Bezeme	: Kufi yazı

Kompozisyon Özelliği: Halıyı toprakçalık kısmından sonra çevreleyen geniş ve 2 adet dar bordür olmak üzere 3 adet bordür bulunmaktadır. Halının ana bordüründe Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in "bitkisel bezeme" olarak isimlendirdiği, Erbek (2006)'in "ejder" olarak adlandırdığı motif görülmektedir. En dıştaki bordürde, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği "kufi yazıdan gelişen bir motif" bulunmaktadır. İç kısımdaki bordürde ise Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği "S" motifli, Erbek (2006)'in adlandırdığı "çengel" motifli su oluşturulmuştur. Zeminde "örgülü bantlı madalyonların merkezlerinde içinde sekiz kollu yıldız bulunan bir kare ve bunun dört kenarından uzanan kıvrımlı motifler" dizilmektedir. Müzenin halı kataloğunda "Türkmen gülü, Türkmen aynası veya Kazak kancası" olarak isimlendirilen bu madalyonlara Erbek (2006) "ejder" motifi olarak belirtmiştir. Müze

katalogunda bu motif “Gök kubbenin yeryüzündeki tasviri ya da hayatın anlamı” olarak sembolize edilmektedir. 15 adet tam ve 3 adet yarım madalyonun yer aldığı halı, küçük motifli Tip I Holbein halı grubu arasına girmektedir. Madalyonları ejder ve kenar kısımlarını ise Anka kuşuna benzeten Erbek (1988), bereketli bahar yağmurlarının sembolü Ejder-Anka mücadelesini temsil ettiğini belirtmektedir. Ayrıca madalyonların ortasında yer alan, merkezinde kare içinde sekiz kollu yıldızın olduğu hayat ağacı motifinin ejder tarafından korunduğunu anlatmaktadır. Bu kompozisyonun ruhun ve ölümsüzlüğün devamlılığını simgelediğini söylemektedir. Halı zeminindeki madalyonlar arasında sekiz kısımlı Erbek (2006)’in isimlendirdiği simetrik “çarkıfelek”, Balpınar ve Hirsch (1989)’in adlandırdığı “rozet” motifleri yer almaktadır. Bunlardan 10 adet tam ve 2 adet yarım olarak bulunmaktadır. Halı kompozisyonu, motiflerin değişken formlu dizim şeklindedir.

Bilgi Formu 19

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 14, 25, 63, 64
Envanter Numarası : A321
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 15-16. yy.

Boyutlar

En	: 142 cm
Boy	: 213 cm
Kalite	: 35 x 33
Kenar Örgüsü	: Sağ kenar: 5 çift çözgü – Sol kenar: Yok
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı, siyah, sarı
Desende	: Sarı, kırmızı, mavi, siyah, yeşil, turuncu, kahverengi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Sekizgen, kare, yıldız, çizgi, dikdörtgen
Bitkisel Bezeme	: Yaprak, dal, palmet, hayat ağacı
Sembolik Bezeme	: Anahtar deliği motifi
Nesneli Bezeme	: Muska, çengel
Figürlü Bezeme	: Ejder, kuş

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını çevreleyen 3 bordür bulunmaktadır. Halının ana bordüründe Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in “zikzak dal ve palmet şeklinde yaprak” motifleri görülmektedir. İnce bordürler Erbek (2006)'in adlandırdığı “çengel” ve müzenin halı kataloğunda isimlendirilen “muska” motifiyle bezelidir. Halının zemininin üst ve alt kısmına uzanan sekizgen uçları ve enine dikdörtgen uzantıları olan Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “anahtar deliği motifi” bulunmaktadır. Desenin bordürü, Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “zikzak dal ve çiçek” motifleriyle bezelidir. Anahtar deliği motifinin ortasında Erbek (2006)'in isimlendirdiği “hayat ağacı, kuş ve onun dört kenarında ejder” motifleri yer almaktadır. Aynı şekilde zeminde de üstte 4 ve altta 4 olmak üzere 8 adet ejder motifi bulunmaktadır. Anahtar deliği motifinin sekizgen uzantılarının içinde ve zeminde her iki yanında Erbek

(2006)'in adlandırdığı “çarkıfelek” motifleri vardır. Bu halı, Bellini Tipi Anahtar Deliği motifli halılar arasında yer almaktadır. Gruplandırılmış düzenleme şeklinde halı kompozisyonu bulunmaktadır.

Bilgi Formu 20

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 65, 66
Envanter Numarası : A333
Müzeeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Hahının Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En	: 185 cm
Boy	: 239 cm
Kalite	: 30 x 22
Kenar Örgüsü	: 6 şar çift çözgü
Kilim	: Alt kilim: 1 cm
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kahverengi, kırmızı, mavi
Desende	: Kırmızı, mavi, sarı, doğal rengi (krem), kahverengi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Yıldız, kare, üçgen, paralel kenar, çizgi
Bitkisel Bezeme	: Palmet, lotus, dal
Sembolik Bezeme	: Rumi
Nesneli Bezeme	: Bulut, şemse

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafındaki oldukça geniş bordürü içinde, birbirine bağlı şekilde dizilmiş Balpınar ve Hirsch (1989)'in ve Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in kaynaklarında isimlendirdiği “lotus ve palmet” motifi bulunmaktadır. Halının alt kısmında zemin daraltılmış olup bordürlerde içe doğru kaymalar meydana gelmiştir. Halının zemininde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “uçları uzatılarak bir boyunla daha küçük madalyonlara bağlı dilimli madalyon” yer almaktadır. Bu küçük madalyonlara “şemse” motifi ismini Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007) vermiştir. Madalyonun içindeki dalların uç kısımlarında Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “çatallı rumi ve palmet” motifleri vardır. Halının zemininde Balpınar ve Hirsch (1989)'in “bulut-yaka formunda köşebentler” yer almaktadır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyon şeklindedir.

Bilgi Formu 21

İnceleme Tarihi : 20.05.2019
Çizim No : 4, 67, 68, 69, 70, 71
Envanter Numarası : A344
Müzeye Getirildiği Yer : Divriği Ulu Cami
Halının Üretim Yılı : 13. yy.

Boyutlar

En	: 231 cm
Boy	: 394 cm
Kalite	: 34 x 31
Kenar Örgüsü	: Sol kenar: 5 çift çözgü
Hav Yüksekliği	: Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü	: Yün ipliği
Atkı	: Yün ipliği
İlme	: Yün ipliği

Kullanılan Teknik : İran (Sine) Düğümü / Sola yatık

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde	: Kırmızı
Desende	: Lacivert ve siyah

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme	: Sekizgen, yıldız, üçgen
Bitkisel Bezeme	: Lotus, selvi
Nesneli Bezeme	: Rozet
Yazılı Bezeme	: Kufi yazı

Kompozisyon Özelliği: Halı toprakçalıktan sonra halının etrafını 3 adet bordür bulunmaktadır. Balpınar ve Hirsch (1989)'in ve Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “kufi yazıyı andıran örgülü biçimde birbirini takip eden motifler” halıyı çevreleyen geniş bordürün içinde yer almaktadır. Zeminde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “sekiz kollu yıldız ve sekizgen madalyonlar”, bağlandığı üçgene benzer şekillerin olduğu hat üzerinde sıralanmaktadır. Halının zemin kısmında enine 5 adet ve boyuna 8 adet olmak üzere toplam 40 adet sekizgen yer almaktadır. Halıdaki en belirgin motif olan bu sekizgenlerin içinde, sekiz köşeli yıldız ve onun da ortasında sekiz kollu ikinci bir yıldız bulunmaktadır. Bu iri sekizgenler dörtkenarından Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “balık görüntüsünü andıran selvi” ve Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı “lotus” motifleriyle birbirine bağlanmaktadır. Oluşan kare boşlukların içerisinde, sekizgen iç içe geçmiş Balpınar ve Hirsch (1989)'in adlandırdığı

“rozet” motifi yer almaktadır. Bu motiften halıda 28 adet tam ve 2 tane yarım olarak görülmektedir. Halıda ince bordüre yakın olan zemin kısmında üçgen oluşturan simetrik formlar bulunmaktadır. Halının kompozisyonunun alanın eşkenar dörtgenlerle bölünmesi şeklinde olduğu görülmektedir.

Bilgi Formu 22

İnceleme Tarihi : 20.05.2019

Çizim No : 72, 73, 74

Envanter Numarası : E33

Müzeye Getirildiği Yer : Ankara Vakıflar Galerisi

Halının Üretim Yılı : 16-17. yy.

Boyutlar

En : 128 cm

Boy : 218 cm

Kalite : 50 x 34

Kenar Örgüsü : **Sol kenar:** 6 çift çözgü

Hav Yüksekliği : Bilinmiyor

Halının İplik Özellikleri

Çözgü : Yün ipliği

Atkı : Yün ipliği

İlme : Yün ipliği

Kullanılan Teknik : Gördes (Türk) Düğümü

Halıda Kullanılan Renkler

Zeminde : Kırmızı, siyah, mavi-yeşil, mor

Desende : Mavi, yeşil, sarı, kırmızı, siyah

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme : Sekizgen, kare, dikdörtgen, eşkenar dörtgen, çizgi

Bitkisel Bezeme : Hayat ağacı

Sembolik Bezeme : İm

Nesneli Bezeme : Bulut, şemse

Figürlü Bezeme : Hayvan figürleri

Kompozisyon Özelliği: Halının toprakçalık kısmından sonra etrafını çevreleyen geniş bordürde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in isimlendirdiği “bulut” motifi görülmektedir. Halının zemini ortadaki Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “sekizgen madalyon” ile iç içe geçmiş 3 ana geometrik bölüme ayrılmaktadır. Merkezdeki Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in belirttiği “madalyonun dört kenarından uçlara doğru uzun kollar” uzanmaktadır. Kolların ucu köşelerde Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in adlandırdığı “stilize hayvan figürleri” ile birleşmektedir. Altıgen madalyonun alt ve üst uzantısındaki Balpınar ve Hirsch (1989)'in “şemse” olarak isimlendirdiği küçük madalyonlar içerisinde müze katalogunda adlandırılan “hayat ağacı” motifi

görülmektedir. Madalyon 6 eşit parçaya ayrılmaktadır. Halının zemininde serbest şekilde işlenmiş “soyut şekiller, kıvrımlar, küçük stilize hayvan” motifleri yer almaktadır. Halının sol üst köşesinde Oğuz boylarında Yüreğir boyunun damgası olduğu düşünülen Balpınar ve Hirsch (1989)’in “ok-yay” imi vardır. Halı düzeni madalyonlu kompozisyonudur.

4.3. Bilgi Formlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde; araştırma kapsamında İstanbul Vakıflar Halı Müzesi’nde sergilenen Doğu Anadolu halılarının müzeye getirildiği yer, üretim tarihleri, boyut, teknik, iplik, renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenerek oluşturan bilgi formlarındaki veriler değerlendirilerek tablolarda gösterilmiştir. Elde edilen bulgular, ilgili kaynaklardaki bilgiler ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

İncelenen halıların üretim yılları ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.1.’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Halıların üretim yılı analizi

Envanter Numarası	Üretim Yılı			
	13.-14. yy.	14-15. yy.	15.-16. yy.	16-17. yy.
A1				X
A19	X			
A34				X
A60			X	
A63				X
A65				X
A81		X		
A84				X
A85	X			
A137			X	
A172			X	
A181				X
A216			X	
A217	X			
A222			X	
A280				X
A281			X	
A305		X		
A321			X	
A333				X
A344	X			
E33				X
Toplam	4	2	7	9
%	18,1	9	31,8	40,9

N:22

Çizelge 4.1. incelendiğinde halıların en yüksek değerle % 40,9'unun 16.-17. yüzyılları arasında üretildiği, bunu sırayla 15.-16. yy., 13.-14. yy. ve 14.-15. yy. takip etmiştir. Buna göre incelenen halıların çoğunluğu 16. ve 17. yüzyıllarda üretilmiştir.

Bilgi formlarında yer alan halıların müzeye gelişleri ile ilgili veriler değerlendirildiğinde 21 tanesinin Divriği Ulu Camisi'nden getirilmiştir. E33 envanter numaralı Doğu Anadolu halısının Ankara Vakıflar Galerisi'nden getirildiği saptanmıştır. Buna göre incelenen halıların çoğunluğu müzeye Divriği Ulu Camisi'nden getirilmiştir.

Bilgi formlarında incelenen halıların en-boy, kenar örgüsü ve kilim ölçüleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.2.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. Halıların boyut dağılımı

Envanter Numarası	Halının Ölçüleri		Kenar Örgüsü		Kilim	
	En (cm)	Boy (cm)	Sol (iplik sayısı)	Sağ (iplik sayısı)	Üst (cm)	Alt (cm)
A1	194	328	-	-	-	-
A19	180	213	-	-	-	-
A34	173	248	-	12	9	0.5
A60	197	296	12	-	4	1
A63	198	333	8	8	2.5	0.5
A65	167	238	12	12	4	1
A81	156	187	14	14	-	-
A84	184	210	12	-	6	2.5
A85	157	211	-	14	9	3
A137	174	290	-	-	8	-
A172	224	375	-	-	-	-
A181	168	240	-	-	4	-
A216	195	287	8	8	1.5	-
A217	202	342	-	-	-	-
A222	194	320	8	8	2.5	-
A280	183	224	-	-	0.5	0.5
A281	180	243	24	24	1	1
A305	154	240	-	-	-	-
A321	142	312	-	10	-	-
A333	185	239	12	12.	-	1
A344	231	394	10	10	-	-
E33	128	218	12	-	-	-
Aritmetik Ortalama	180,27	272,18	12	12	4,3	1,2

N:22

Tablo 4.3.2. incelendiğinde halıların en ölçülerinin en yüksek 231 cm ve en düşük 142 cm, aritmetik ortalaması ise 180,27 cm olduğu tespit edilmiştir. Boy ölçüsünün ise en yüksek 375 cm ve en düşük 187 cm, aritmetik ortalamasının 272,18 cm olduğu saptanmıştır. Halının iki kenarındaki örgülerin iplik sayıları incelendiğinde, her iki kenarında en yüksek 24 iplik ve en düşük 8 iplik, aritmetik ortalamasının ise 12 iplik olduğu saptanmıştır. Halıların üst kilim ölçülerine baktığımızda en yüksek değerin 9 cm ve en düşük değerin 0,5 cm olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalaması alındığında üst kilim örgüsü ölçüsü 4,3 cm olarak tespit edilmiştir. Alt kilim ölçülerinden en yüksek olanı 3 cm iken en düşük 0,5 cm ölçüsündedir. Aritmetik ortalaması ise 1,2 cm olarak saptanmıştır.

Müzedeki halılarda boyutlar ile ilgili bilgiler içerisinde saçakla ilgili veriler saptanamamıştır. Çünkü halıların saçaklarının yıpranmış olduğu ve şuanda müzedeki örneklerde mevcut olmadığı görülmüştür. Bayraktaroğlu ve Özçelik (2007)'in yaptığı çalışmada A63, A137, A181, A216 ve A321 envanter numaralı halılarda saçakların dökülmüş olduğunu belirtilmiştir. İki araştırma arasında benzerlik bulunmaktadır.

Bilgi formlarında yer alan halıların teknik (düğüm) özellikleri ile ilgili veriler değerlendirildiğinde 19 adet halının Gördes (Türk) düğümü ve 3 adet A172, A216, A344 envanter numaralı halının İran (Sine) düğümü (sola yatık) ile dokunduğu saptanmıştır. Buna göre incelenen halıların çoğunluğunun Gördes (Türk) düğümü ile dokunduğu tespit edilmiştir. Atkı, çözü ve ilme ipliklerinde %100 yün ipliği kullanıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen halıların kalite özellikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.3.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.3. Halıların kalite özelliği dağılımı

	Kalite Özellikleri																				
	Kaba Kalite		Orta Kalite															Ince Kalite			
Envanter Numarası	23x20	26x24	28x27	29x24	27x35	28x33	29x34	30x22	30x37	31x24	31x28	31x30	33x26	34x31	34x32	35x31	35x33	39x33	40x28	40x33	50x34
A1											X										
A19										X											
A34																X					
A60						X															
A63																					X
A65															X						
A81																				X	
A84																		X			
A85			X																		
A137													X								
A172				X																	
A181				X																	
A216									X												
A217											X										
A222							X														
A280	X																				
A281		X																			
A305			X																		
A321																	X				
A333								X													
A344														X							
E33																					X
Toplam	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
%	4,5	4,5	9	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5

N:22

Çizelge 4.3.'de incelendiğinde incelenen halıların en yüksek değerle %9'unun 28x27 düğüm sıklığında olduğu tespit edilmiştir. TSE Teknik Kurulu'nun belirlediği TS 43 standardına göre orta kaliteli halı grubuna girmektedir (Anonim, 1992, s. 2).

- El tezgâhlarında dokunan halılar ilmek sayılarına göre;
- Ekstra ekstra ince (dm² 'de 10000 - 2401 ilmek olan),
  - Ekstra ince (dm² 'de 2400 - 1851 ilmek olan),
  - İnce (dm²'de 1850 - 1401 ilmek olan),
  - Orta (dm²'de 1400 - 701 ilmek olan),
  - Kaba (dm²'de 700 - 215 ilmek olan), olmak üzere beş sınıfa ayrılır (Anonim, 1992, s. 2).

Türk Standartları Enstitüsü'nün TS 43 standardına göre müzedeki halıların orta kaliteli halı olduğu tespit edilmiştir.

Halıda kalite özelliklerinin değerlendirilmesiyle ilgili Özel (1990)'in yaptığı çalışmada ince, orta ve kaba kaliteli halıları gruplandırmıştır. İnce kaliteli halıların dm²'de 40x40, 50x50, 60x60, 70x70, 80x80 ve 100x100 düğüm sıklığında olduğunu belirtmiştir. Orta kaliteli halıların düğüm sıklıkları 26x33, 32x36, 30x42, 32x40, 30x45, 38x38 ve 30x50'dir. Kaba kaliteli halıların ise 20x24, 22x22, 18x28, 24x22 ve 20x28 düğüm sıklığında olduğunu açıklamıştır.

İncelenen halıların renk özellikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.4.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.4. Halıların renk özelliği dağılımı

Envanter Numarası	Renk Özellikleri																					
	Zeminde									Desende												
	Kırmızı	Siyah	Doğal Rengi (krem)	Mavi	Sarı	Mavi-yeşil	Lacivert	Kahverengi	Turuncu	Mor	Sarı	Yeşil	Mavi	Doğal rengi (krem)	Siyah	Kahverengi	Kırmızı	Mavi-yeşil	Lacivert	Turuncu	Mor	
A1	x	x									x	x	x	x	x		x					
A19				x	x						x		x		x		x					
A34	x	x		x							x		x	x	x		x					
A60	x	x		x							x		x		x		x	x				
A63	x	x									x	x	x	x	x		x		x			
A65	x					x	x				x		x	x	x		x	x		x	x	
A81	x					x					x		x	x		x						
A84	x	x									x		x	x	x	x	x	x	x			x
A85			x	x									x	x	x		x				x	
A137		x			x						x		x	x		x			x			
A172	x							x			x	x	x	x		x	x	x				
A181	x	x			x	x					x		x	x		x	x					
A216	x	x									x	x	x	x	x		x	x				
A217	x			x							x	x	x		x		x					x
A222	x	x		x							x	x	x	x	x		x	x				
A280	x	x		x							x		x	x	x	x	x					
A281	x	x		x	x						x		x	x	x	x	x					x
A305	x			x			x		x				x	x	x	x			x	x		
A321	x	x			x						x	x	x		x	x	x					x
A333	x			x				x			x		x		x	x						
A344	x													x								x
E33	x	x				x					x		x		x		x					
Toplam	19	13	1	10	5	4	2	2	1	1	19	8	19	16	20	7	21	7	5	5	5	3
%	86,3	59	4,5	45	22,7	18	9	9	4,5	4,5	86,3	36	86,3	72,7	90,9	31,8	100	31,8	22,7	22,7	13,6	

N:22

İncelenen halıların zemininde % 86,3'ünün kırmızı renk kullanıldığı saptanmıştır. Bunu sırasıyla siyah, mavi ve sarı takip etmektedir. Desen renkleri incelendiğinde en yüksek değerle %90,9'ında siyah kullanılmıştır. Bunu sırasıyla sarı, mavi, doğal rengi (krem) takip etmektedir.

Görgünay (1976, s. 34) Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaptığı çalışmada halı zemininde en çok kullanılan rengin kırmızı olduğunu tespit etmiştir. Desende ise en yüksek değerle kırmızı ve sırasıyla yeşil, siyah, bordo, bej renklerinin takip ettiğini belirtmiştir.

İncelenen halıların motif özellikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.5.
'te gösterilmiştir.

İncelenen halıların motif özellikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.5.'te gösterilmiştir. Tablo 4.3.5 incelendiğinde geometrik, bitkisel, sembolik, figürlü, nesneli ve yazılı bezemelerin bulunduğu görülmektedir. Geometrik bezemelerden en yüksek değerle %86,3'ünün kare kullanılmış bunu sırasıyla çizgi, yıldız, üçgen ve eşkenar dörtgen takip etmiştir. Halılardaki nesneli bezemelerde en yüksek değerle %50'sinin çengel olduğu saptanmış ve bu sırasıyla bulut, rozet, muska izlemiştir. Bitkisel bezemelerde en yüksek değerle %40,9'unun palmet kullanılmış bunu sırasıyla dal, yaprak ve hayatağacı takip etmiştir. Halılardaki sembolik bezemelerin en yüksek değerle % 22,7'sinin göz olduğu görülmüş ve bunu sırasıyla elibelinde, anahtar deliği, im, aşk ve birleşim izlemiştir. Figürlü bezemelerde en yüksek değerle %22,7'sinin ejder olduğu saptanmış, bunu kuş ve hayvan figürleri takip etmiştir. İncelenen halıların en yüksek değerle %18 oranla kufî yazı bezemeli olduğu tespit edilmiştir.

Görgünay (1984, s.45-46) Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaptığı araştırmada, geometrik bezemelerde yıldız ve eşkenar dörtgen, bitkisel bezemelerde hayat ağacı, nesneli bezemelerde çengel ve rozet, figürlü bezemelerde koçboynuzu, insan ve hayvan figürlerinin en çok görülen motifler olduğunu belirtmiştir.

Bilgi formlarında incelenen halıların en yüksek değerle %54,5'inin bordür sayısının 3 adet olduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla 1 ve 4 bordür sayıları takip etmiştir.

Bilgi formlarında incelenen halıların kompozisyon özellikleri ile ilgili veriler değerlendirilerek sonuçları Çizelge 4.6'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.6. Halıların kompozisyon özellikleri dağılımı

Envanter Numarası	Kompozisyon Özellikleri			
	Gruplandırılmış Düzenleme Madalyonlu	Basit Sıralı Motif Dizimi	Alanın Eşkenar Dörtgenlerle Bölünmesi	Motiflerin Değişken Formlu Dizimi
A1	X			
A19		X		
A34	X			
A60	X			
A63	X			
A65	X			
A81	X			
A84	X			
A85			X	
A137	X			
A172			X	
A181	X			
A216				X
A217	X			
A222	X			
A280	X			
A281	X			
A305				X
A321	X			
A333	X			
A344			X	
E33	X			
Toplam	16	1	3	2
%	72,7	4,5	13,6	9

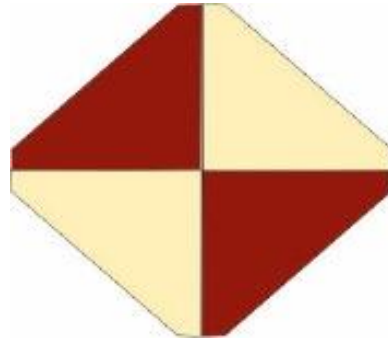
N:22

Çizelge 4.6. incelendiğinde halıların düzeninin % 72,7'sinin gruplandırılmış düzenleme yani madalyonlu kompozisyon olduğu saptanmıştır.

4.4. Motif Çizimleri

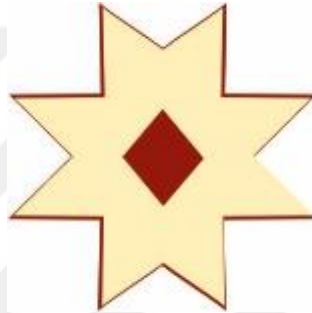
Çizim 1: Hayat ağacı

Çizim 2: Aşk ve Birleşim

Çizim 3: Göz

Çizim 4: Yıldız

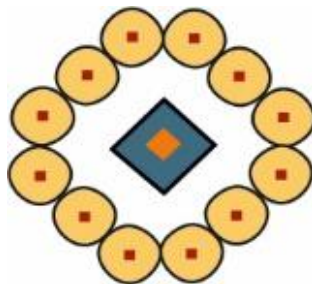
Çizim 5: Ejder

Çizim 6: Çengel

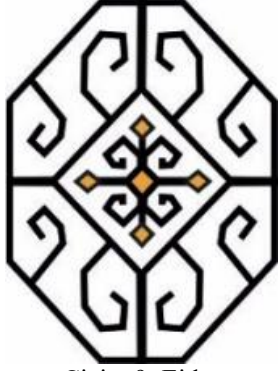

Çizim 7: Koçboynuzu

Çizim 8: Kurtizi

Çizim 9: Ejder

Çizim 10: Elibelinde

Çizim 11: Kufi yazı, kancalı bordür

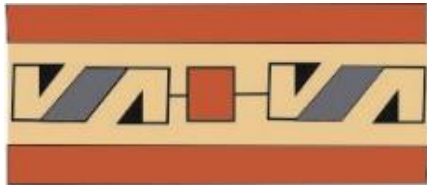
Çizim 12: Çengel, S

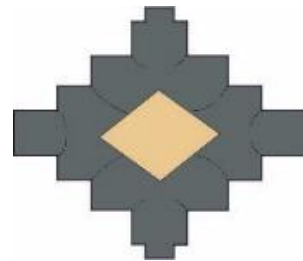
Çizim 13: Ejder

Çizim 14: Dal ve Palmetli Bordür

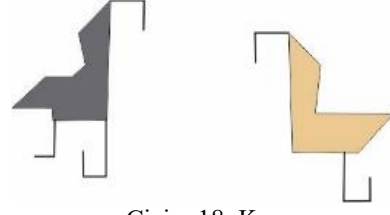
Çizim 15: Çengel

Çizim 16: Göz

Çizim 17: Elibelinde

Çizim 18: Kuş

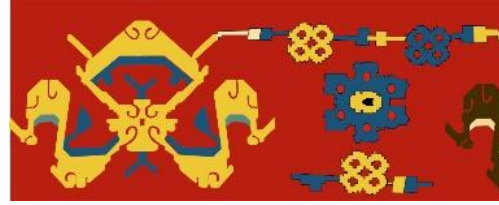
Çizim 19: Hayat Ağacı

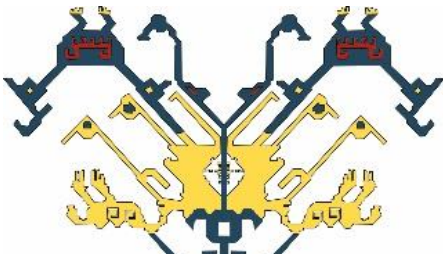
Çizim 20: Lotus ve Palmetli Bordür

Çizim 21: Yaprak

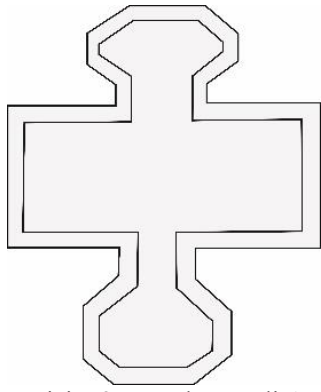
Çizim 22: Bulut ve Rozetli Bordür

Çizim 23: Kuş Şeklinde Bulut

Çizim 24: Makas isimli bordür

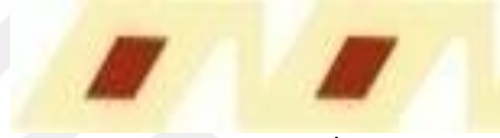
Çizim 25: Anahtar Deliği

Çizim 26: Kanca Formlu Motif

Çizim 27: Zikzak Dal Üzerinde Yaprak ve Çiçek

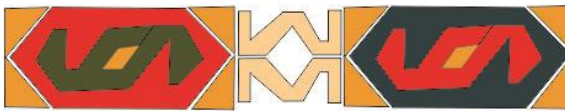
Çizim 28: Paralel Kenarlı İnce Bordür

Çizim 29: Bulut motifli bordür

Çizim 30: Su kurbağası

Çizim 31: Çengel ve Muska motifli bordür

Çizim 32: Rozet

Çizim 33: Palmet

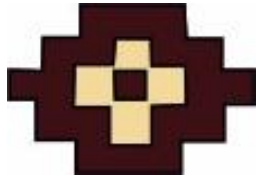
Çizim 34: Kancalı bordür

Çizim 35: Muska

Çizim 36: İm-insan

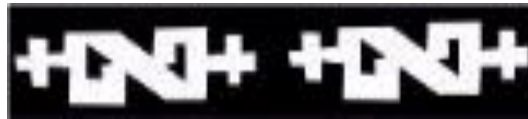
Çizim 37: Göz

Çizim 38: Bulut

Çizim 39: Rozet ve çatallı yaprak

Çizim 40: Çengel

Çizim 41: Rozet şeklinde çiçek

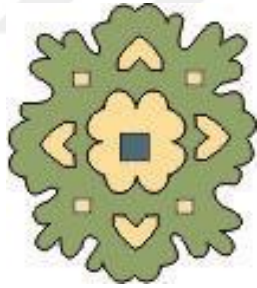
Çizim 42: Kazayağı

Çizim 43: Yılan

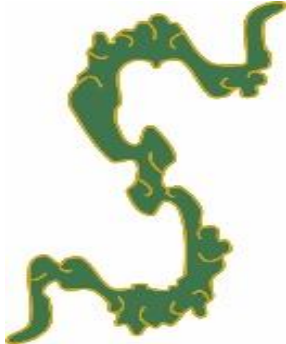
Çizim 44: Çengel

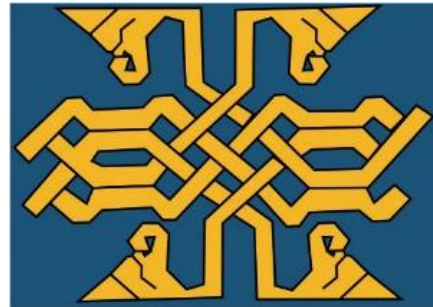
Çizim 45: Rozet

Çizim 46: Palmet

Çizim 47: Bulut

Çizim 48: Kufi Yazı

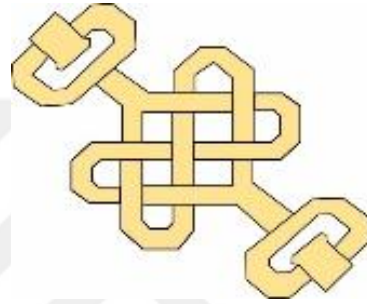
Çizim 49: Yelpaze

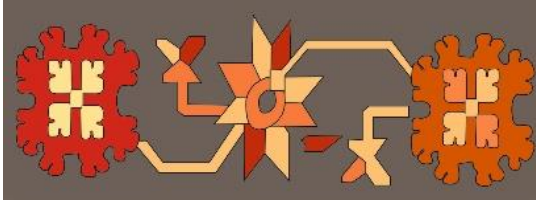
Çizim 50: Palmet

Çizim 51: Bulut

Çizim 52: Saadet düğümü

Çizim 53: Rozet ve yıldız

Çizim 54: Şemse

Çizim 55: Palmet

Çizim 56: Elibelinde

Çizim 57: Göz

Çizim 58: Çengel

Çizim 59: Gamalı haç

Çizim 60: Çarkıfelek

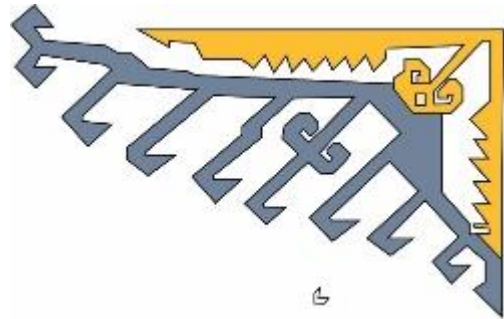
Çizim 61: Türkmen gülü, ejder

Çizim 62: Kufi yazı

Çizim 63: Çengel ve muska

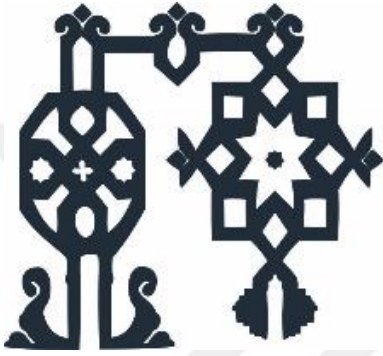
Çizim 64: Ejder

Çizim 65: Kufi yazı

Çizim 66: Şemse

Çizim 67: Kufi yazı

Çizim 68: Sekizgen madalyon

Çizim 69: Rozet

Çizim 70: Lotus

Çizim 71: Selvi

Çizim 72: Şemse, hayat ağacı

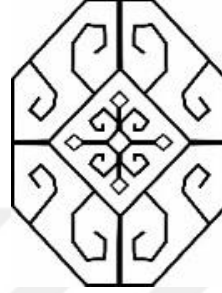
Tasarım: 1

Tema: Zamansız

Tasarımın Boyutları: 85 x 85 cm

Esin Kaynağı: A19 envanter numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

Ejder

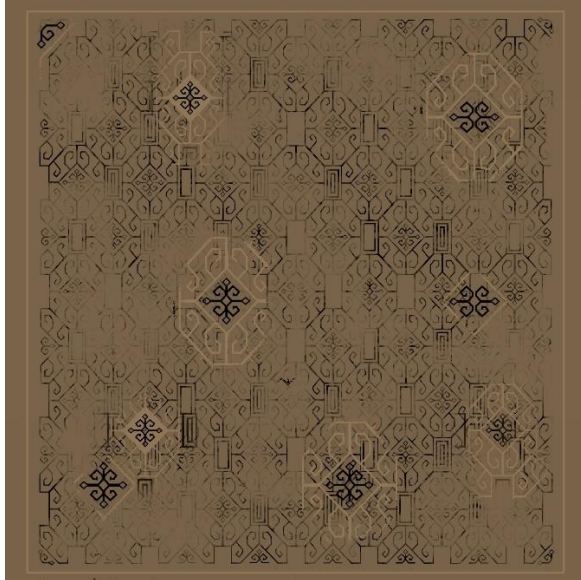

Elibelinde

Kullanılan renkler:

Eşarp Tasarımı:

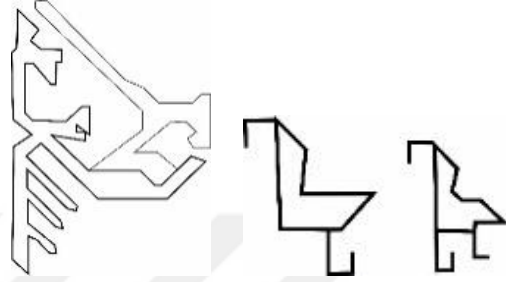
Tasarım : 2

Tema: Girdap

Tasarımın Boyutları: 85 x 85 cm

Esin Kaynağı: A34 envanter numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

Ejder

Kuş

Kullanılan renkler:

Eşarp Tasarımı:

Tasarım : 3

Tema: Yaşamın merkezi: İnsan

Tasarımın Boyutları: 85 x 85 cm

Esin Kaynağı: A84 envanter numaralı halı detayı

Kullanılan Motif:

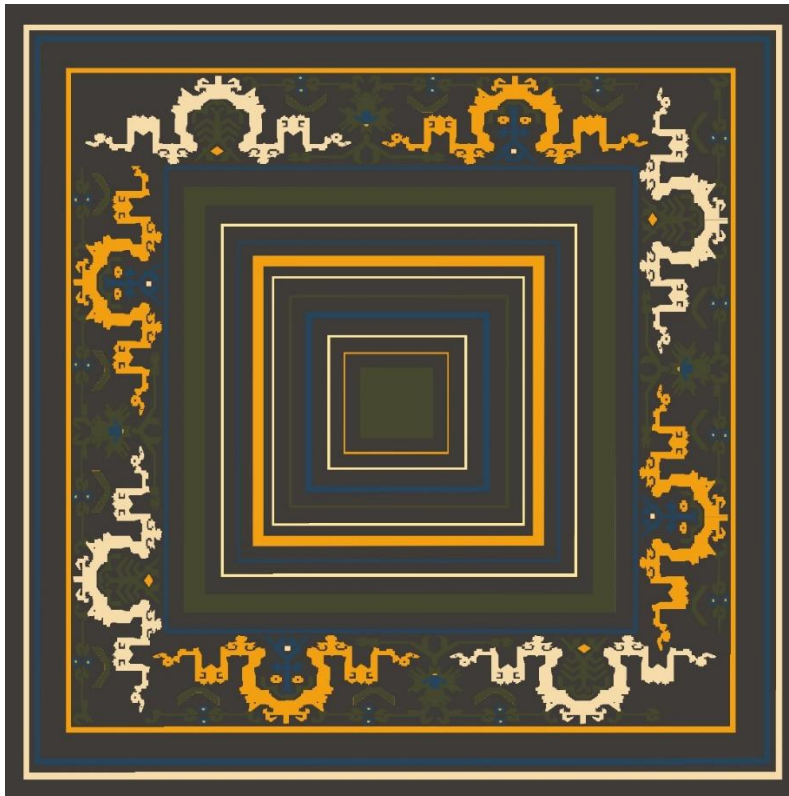

Bulut

Kullanılan renkler:

Eşarp Tasarımı:

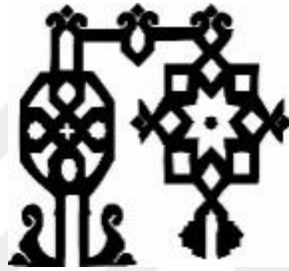
Tasarım : 4

Tema: Zamansız

Tasarımın Boyutları: 90 x 90 cm

Esin Kaynağı: A344 envanter numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

Kufi Yazı

Madalyon

Kullanılan renkler:

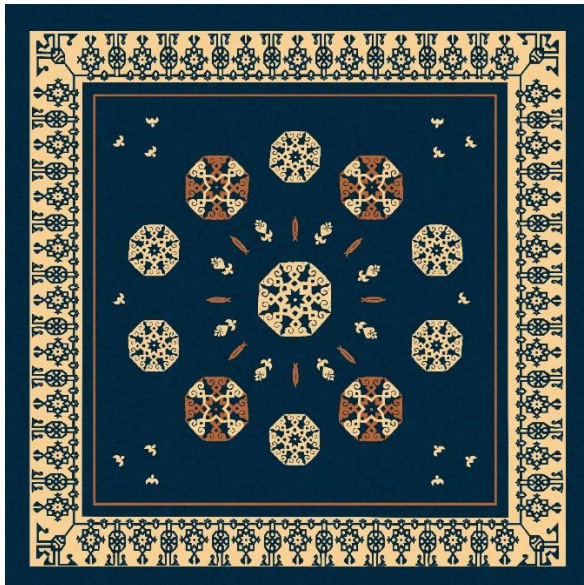

Rozet

Lotus ve selvi

Eşarp Tasarımı:

Tasarım : 5

Tema: Sonsuzluk

Tasarımın Boyutları: 75 x 180 cm

Esin Kaynağı: A60 envanter numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

Hayat ağacı

Göz

Kullanılan renkler:

Şal Tasarımı:

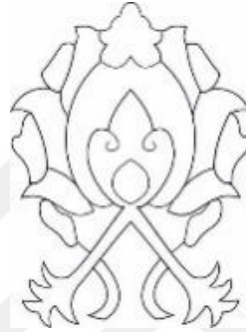
Tasarım : 6

Tema: Zamansız

Tasarımın Boyutları: 140 x 200 cm

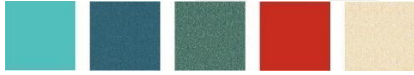
Esin Kaynağı: A216 envanter

Kullanılan Motifler: Numaralı halı detayı

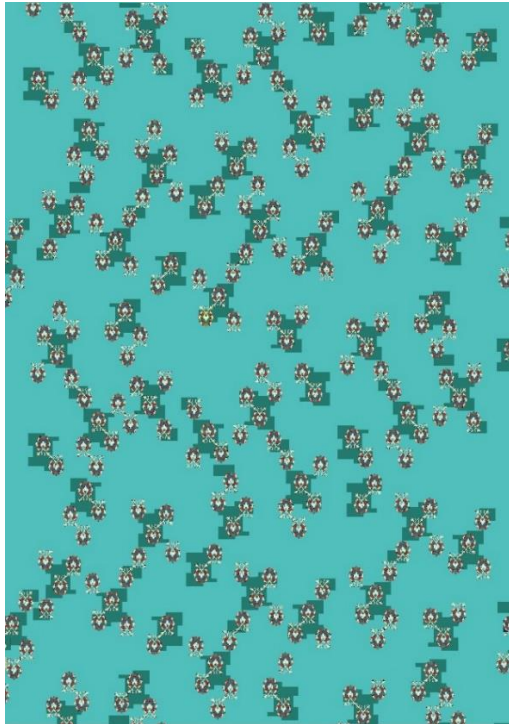

Palmet

Kullanılan renkler:

Kumaş Tasarımı:

Tasarım : 7

Tema: Sonsuzluk

Tasarımın Boyutları: 140 x 200 cm

Esin Kaynağı: A1 envanter
numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

Ejder

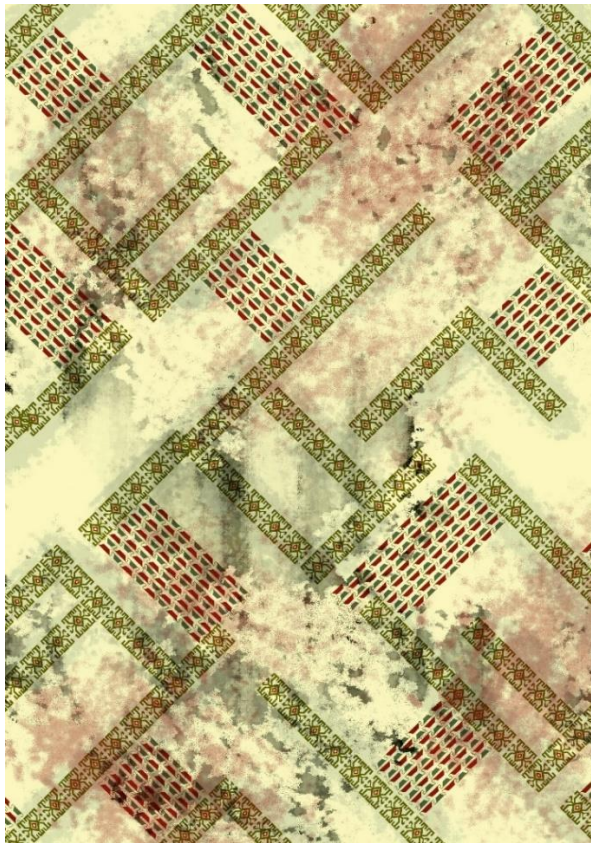

Çengel

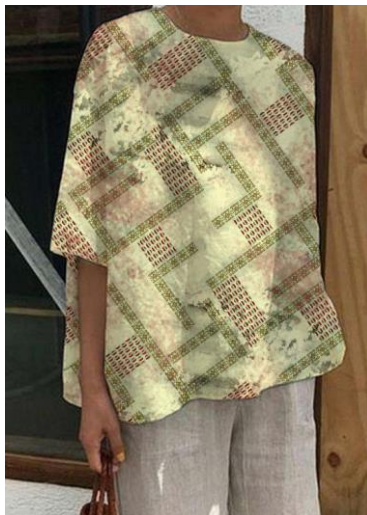
Kullanılan renkler:

Kumaş Tasarımı:

Tasarım : 8

Tema: Zamansız

Tasarımın Boyutları: 140 x 200 cm

Esin Kaynağı: A305 envanter
numaralı halı detayı

Kullanılan Motifler:

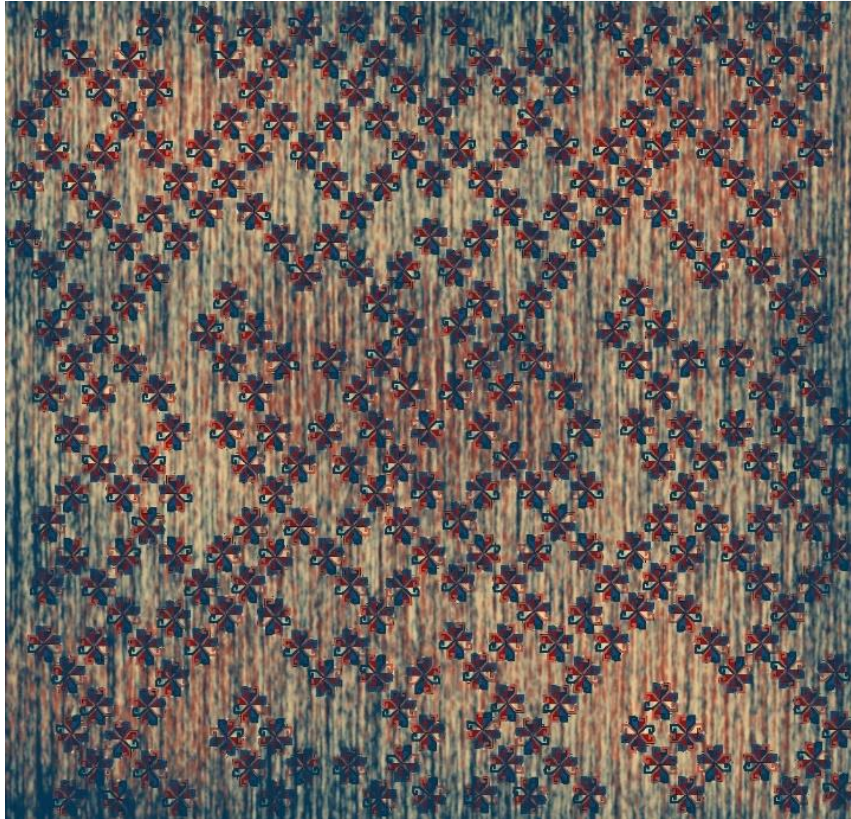

Çarkıfelek

Kullanılan renkler:

Kumaş Tasarımı:

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Kùltürlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlayan anlam yüklü motiflerle bezeli el dokusu halılarımızın korunması oldukça önemlidir. Geleneksel Türk halılarımız, kültürel miras olarak müzelerde ve özel arşivlerde korunmaktadır. Anadolu'da camilere halı bağışı geleneğinden dolayı halıyla en çok temasta olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Bu noktada Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kıymetli çalışmalarıyla açtığı müzeler tarihi eserlerimizin özenle saklanması sağlamaktadır. Bu müzelerden birisi de araştırmada incelenen İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'dir. Müze 3 galeriden oluşmaktadır. Birinci galeride Beylikler Dönemi, Erken ve Klasik Osmanlı Dönemi Halıları, ikinci galeride Osmanlı Dönemi Orta ve Doğu Anadolu halı ve halı seccadeleri, üçüncü galeride ise Osmanlı Dönemi büyük boyutlu halıları ve saf halı seccadeler yer almaktadır. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde sergilenen halılar arasında karakteristik özelliklere sahip kıymetli Doğu Anadolu Bölgesi'nde dokunmuş halılar araştırma kapsamında incelenmiştir. Halıların gereç, teknik, motif, renk ve kompozisyon özelliklerini detaylı olarak incelemek için oluşturulan bilgi formlarıyla halıların özellikleri kayıt altına alınmıştır. Halıların fotoğrafları çekilerek bilgi formlarına eklenmiştir. Bilgi formlarındaki veriler ile tablolar oluşturulmuştur.

Müzenin teşhirinde bulunan 22 adet Doğu Anadolu halısının incelenmesi sonucunda halıların ağırlıklı olarak Divriği Ulu Camii'nden getirildiği saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki halıların üretim tarihleri incelendiğinde 15., 16. ve 17. yüzyıllarda (Bkz. Tablo 4.3.1.) dokunduğu tespit edilmiştir. Halıların teknik özellikleri incelendiğinde Gördes (Türk) düğümünün kullanıldığı olduğu saptanmıştır. Halıların çok yıpranmış olması nedeniyle çiti, toprakçalık, saçak gibi özelliklerini saptamanın güç olduğu görülmüştür. Atkı, çözgü ve ilme ipliklerinde %100 yün ipliği kullanıldığı tespit edilmiştir. Türk Standartları Enstitüsü'nün TS 43 standardına göre müzedeki halıların orta kaliteli halı olduğu tespit edilmiştir.

Halıların boyut dağımları incelenip aritmetik ortalamaları alındığında en ölçüsünün 180,27 cm ve boy ölçüsünün ise 272,18 cm olduğu tespit edilmiştir. Halıların saçaklarının yıpranmadan dolayı bulunmadığı ve her iki kenardaki örgülerin iplik sayılarının 12 iplik

olduğu saptanmıştır. Halıların kilim ölçülerinin aritmetik ortalaması hesaplandığında üst kilimin 4,3 cm ve alt kilimin 1,2 cm olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 4.3.2.).

Çalışma doğrultusunda halıların zemininde 10 ve deseninde 11 çeşit renk kullanıldığı görülmüştür. Halıların zemin renginin kırmızı olduğu tespit edilmiştir. Desende ise ağırlıklı olarak sırasıyla siyah, sarı, mavi ve doğal rengi (krem) kullanıldığı belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.3.4.). Müzedeki halılarda geometrik, bitkisel, sembolik, figürlü, nesneli ve yazılı bezeme özelliği görülmüştür. Halılarda 72 adet farklı motif saptanmış ve çizimi yapılmıştır. Bir motifin farklı çeşitleri olması sebebiyle 48 adet motif ismi altında toplanmıştır. Halılardaki geometrik bezemelerden kare başta olmak üzere çizgi, yıldız, üçgen ve eşkenar dörtgen çoğunlukla kullanıldığı tespit edilmiştir. Nesneli bezemelerde çengel ve bulut; bitkisel bezemelerde palmet, dal, yaprak ve hayatağacı; figürlü bezemelerde ejder ve kuş; yazılı bezemelerde kufi yazı; sembolik bezemelerde göz, elibeline, anahtar deliği, im, aşk ve birleşim motiflerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı saptanmıştır (Bkz. Tablo 4.3.5.).

Müzedeki halıların kompozisyon özellikleri değerlendirildiğinde çoğunluğu madalyonlu halı düzeninden oluştuğu tespit edilmiştir. Halıların bordür sayıları incelendiğinde ağırlıklı olarak 3 adet bordür ile çevreli olduğu saptanmıştır.

Tasarım aşamasında Doğu Anadolu halılarındaki motifler esin kaynağını oluşturmuştur. Tasarımlarda zamansız, girdap, yaşamın merkezi: insan ve sonsuzluk temaları belirlenmiştir. Tasarımlarda Corel Draw ve Photoshop programları kullanılmıştır. Tasarımlar, kullanılan motifin çizildiği halının renkleri korunarak oluşturulmuştur. Esin kaynağı motifler ve temalar doğrultusunda hikaye panosu oluşturulmuştur. Bilgisayar ortamında tamamlanan tasarımların renk ve kalite özelliklerini görmek amacıyla dijital baskı tekniğiyle deneme yapılmıştır. Onaylanan tasarımlar orijinal boyutlarında basılmıştır. 2 adet eşarp, 1 adet şal ve 2 adet kumaş tasarımı üretilmiştir.

5.2. Öneriler

Türk halı sanatının izlerini taşıyan müzelerimizdeki halıların sergilenmekte olan bölümünün sıklıkla yenilenmesi ve yeni sergilenme alanlarının oluşturulması gerekmektedir. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi deposunda olduğu bilinen 448 halıdan yalnızca 44 halı müzede sergilenmektedir. Kültür taşıyıcısı konumundaki halılarımızın depolarda beklemek yerine tanıtılması gerekmektedir. Araştırmacılara gerekli izinlerin verilip detaylı incelemelerin yapılması için olanak sağlanmalıdır. Müzede sergilenen

halılarının tanıtım kartlarındaki envanter bilgileri genişletilmelidir. Ayrıca müzede depoda ve teşhirde yer alan bütün halıların fotoğraflarıyla birlikte detaylı envanter bilgilerinin olduğu bir katalog hazırlanmalıdır. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan kataloglar 1989 ve 2007 tarihlerine aittir. Günümüz teknolojisi kullanılarak modern bir e-katalog hazırlanması düşünülmelidir. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nin web sitesi yenilerek tüm dünyaya kültürümüzü tanıtmak için fırsat oluşturulmalıdır.

Tekstil tasarım fuarları, yarışmaları ve projelerinde esin kaynağı oluşturabilecek halılarımızdaki motiflerin tanıtılması oldukça önemlidir. Motiflerin anlamlarının da bilinerek yeni tasarımlarda hayat bulması nesilde nesile aktarılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akan, M. (2007). Yörüklerde Taşımada Kullanılan Dokumalar. *Kurum Dergisi*, 38, 21-43.
- Akbil, F. P. (1970). *Türk El Sanatlarından Örnekler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Akın, Y. G. (2009). *16.-17. Yüzyıl Osmanlı Kumaş, Halı ve Kilimlerinde Şemse Motifi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Akpınarlı, H. F. (2009). *Çankırı Geleneksel Kadın Giysilerinde Kullanılan Kumaş Özelliklerinin İncelenmesi*. Geleneksel El Sanatları Sempozyumu'nda Sunulan Bidiri. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Akpınarlı, H. F., M. Güler, F. H. Akpınarlı, A. Soysaldı, N. Ülger, Z. Balkanal, G. Kurt ve E. K. Koçak (2013). Dokumacılık. *Mengen El Sanatları* (s. 134-159). Ankara: Fırat Ofset.
- Akpınarlı, H. F., Tozun, H., Başaran , F. N., Büyükyazıcı, M., ve Ertürk , Y. P. (2012). *Şanlıurfa El Sanatları ve Sözlü Kültür Malzemeleri* (Cilt 36). Türkiye: Şurkav Yayınları
- Akpınarlı, H. F., ve Üner, İ. (2019, Ocak). Geleneksel Tekstillerin Özellikleri ve Çeşitleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 133-145.
- Akpınarlı, H. F., Y. Develioğlu, S. H. Ortaç, L. Özder, T. Yalçınkaya, M. Büyükyazıcı, H. Tozun, G. Kurt, G. Develioğlu (2008). Dokumacılık. *Çankırı El Sanatları* (s. 112-161). Ankara: Hazar Reklam Mat. Ltd. Şti.
- Alantar, H. (2007). *Motiflerin Dili*. İstanbul: İTKİB İstanbul Halı İhracatçıları Birliği.
- Altaş, N. (2010). Vakflar Genel Müdürlüğü'nün Kaçakçılıkla Mücadele Çalışmaları Yurtdışından Getirilen Vakıf Kültür Varlıkları . *Vakıflar Dergisi*, (33), 145-158.
- Anmaç, E. (2004). *Tekstilde Kullanılan Lifler*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Anonim (1992). *Tekstil Yer Döşemeleri – El Dokuması Halılar – Türk Halıları*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü
- Anonim (1993). *Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Arslan, P. (2014). *Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde Sergilenen Halıların Tasarım Özelliklerinin İncelenmesi ve Restitüsyon Çalışmalarının Yapılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslanapa, O. (1976). *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. yüzyıl)*. Ankara: Tifdruk Matbaacılık Sanayi A. Ş.
- Aslanapa, O. (1987). *Halı Sanatınının Bin Yılı*. Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti.
- Aslanapa, O. (1989). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Aslanapa, O. (1997, Aralık). Türk Halı Sanatının Tarihi Gelişmesi. *Arış Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi*(3).
- Aslanapa, O., ve Durul, Y. (1974). *Selçuklu Halıları*. Akbank.
- Atalay, B. (1967). *Türk Halı ve Uşak Halıları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ateş, İ. (1982). Hayri ve Sosyal Hizmetler Açısından Vakıflar. *Vakıflar*, 15, 55-88.
- Aytaç, A. (1997). *Halı Dokumacılığı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı.
- Aytaç, A. (1999). *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*. Konya: Nokta Ofset.
- Aytaç, A. (2018). *Konya Müzelerinde Bulunan Yöre Halılarının Renk Ölçümü ve Yüzey Tasarımlarının Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Aytaç, A., ve Aksoy, A. (2006). *Yabancı Ressamların Tablolarında Tasvirlenen (15-20. yy) Türk Halıları*. Konya: Anka Basım.
- Aytaç, Ç. (1989). *Orta Dereceli Kız Teknik Öğretim Okulları El Dokumacılığı Temel Ders Kitabı* (2. b.). Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi .
- Balpınar, B., ve Hirsch, U. (1989). *T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesi Kataloğu*. Almanya, Wesel: Uta Hülsey Yayınevi.
- Barışta, H. Ö. (1988). *Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Başaran, F. N. (2004). *Konya Ereğli İlçesinde El Dokuması Halıcılık ve Üretilen Halıların Özellikleri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktaroğlu, S. (1991). “Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Halı-Kilim Tespit ve Tescil Çalışmaları”. *Vakıf Haftası Dergisi*, (8), 195-206.
- Bayraktaroğlu, S. (1997). “Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Kilim Koleksiyonu”. *ARIŞ Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi*, 1(3), 88-103.
- Bayraktaroğlu, S., ve Özçelik, S. (2007). *Halı Müzesi ile Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi Kataloğu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Bayram, S. (1999). “Türk Kültür Tarihimizde Halıcılık, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Rolü ve İstanbul Sultanahmet Halı Müzesi”. *Erdem*, 10(28), 65-74.
- Beşen, M. (2011). *Geleneksel Dokumaların Çağdaş Halıya Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Böle, N. (1992, Temmuz 23). Sultanahmet'te Çeşitli Ülkelerden Tarihi Halıların Sergilendiği Bir Mekan Halı Müzesi. İstanbul: Hürriyet İstanbul Gazetesi. earsiv.sehir.edu.tr adresinden alındı
- Çobanoğlu, A. V. (2009). “Sultan Ahmed Camii ve Külliyesi”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 37, 497-503.

- Çolak, E. (2018). *Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde Bulunan Halıların Motiflerinin Yeni Tasarımlarda Kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Çoruhlu, Y. (2000). *Erken Devir Türk Sanatı İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Deniz, B. (1994). "Bir Vakıf Eser Olarak Cami, Mescid, Zaviye, Şifahane Gibi Dini ve Sosyal Yapılarda Bulunan Halı, Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar ve Bunların Günümüzdeki Durumu". *Vakıflar Dergisi*(23), 283-296.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Yüksek Kurumu.
- Deniz, B. (2002). Anadolu-Selçuklu Dönemi Halı ve Düz Dokuma Yaygıları. H. C. Güzel, K. Çiçek, ve S. Koca içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 7, s. 923-932). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Dirik, K. G. (1938). *Eski ve Yeni Türk Halıcılığı ve Cihan Halı Tipleri Panoraması*. İstanbul: İktisat Vekaleti.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun Sanatı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.
- Diyarbakirli, N., ve Aslanapa, O. (1977). *Türk Tarihi*. Ankara: Yaygın Yükseköğretim Kurumu.
- Dursun, G. (1973). *Halı Dokumacılığı*. Ankara: Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Durul, Y. (1965). Bugünkü Türk Halı Sanatındaki İstikrarsızlığın Sebepleri? *Halı Semineri* (s. 16-19). Sümerbank Dergisi.
- Durul, Yusuf. 1987. *Türk Kilim Motifleri*. Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi, 1987. Cilt V, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:62.
- Erbek, G. (1988). Türk El Halıcılığında Desen Sorunu. *Halıcılık Semineri* (s. 50-52). Ankara: Türkiye Kalkınma Vakfı.
- Erbek, G. (2006). *Türk El Dokuması Halılar Kataloğu* (Cilt 1-2-3-4-5). Ankara: T. C. Kültür
- Erdem, İ. (2002). Doğu Anadolu Türk Devletleri. H. C. Güzel , K. Çiçek, & S. Koca içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 6, s. 383-424). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Erdmann, K. (1957). *15. Asır Türk Halısı*. (H. Taner, Çev.) İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Erol, F. (2011). Trend Öngörüsü ve Moda Dinamikleri. *Yüksek Lisans Tezi*. (K. Can, Danışman.) İstanbul: T.C Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Eşberk, T. (1939). *Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti*. Ankara: Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü.

- Genç, R. (1997). “Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri”. *Arış Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi*, (3), 8-17.
- Gönül , M. (1957). *Türk Halı ve Kilimlerinin Teknik Hususiyetleri*. Ankara: Türk Etnografya Dergisi.
- Gönül, M. (1965). Eski Türk Halılarında Motif Çeşitleri ve Özellikleri. *Halı semineri* (s. 20-27). Sümerbank Dergisi.
- Gördes Halılarının Grafıksel Açısından İncelenmesi ve Morfolojik Özellikleri*. Tozun, Hatice Öztürk. 1997. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları:1861, 1997. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri. s. 33-43.
- Görgünay, N. (1976). *Doğu Yöresi Halıları*. İş Bankası Kültür Yayınları: 163.
- Görgünay, N. (1982). El Sanatlarının Önemi ve Köy halılarımız. *Türk Etnografya Dergisi*(17), 155-161.
- Görgünay, N. (1984). *Doğu Anadolu Köy Halılarının Kalite ve Desenleri*. İzmir: T.C. Tarım- Orman ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü.
- Görgünay, N. (1987). Anadolu Halı ve Kilimleri. D. E. Üniversitesi (Dü.), *Çarşamba Konferansları*. içinde İzmir.
- Görgünay, N. (1994). *Türk Halk Kültüründe Doğu-Anadolu Dokumaları ve Giysileri*. Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları No:7.
- Görgünay, N. (1995). *Altaylar'dan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler*. Ankara: Türksöy Yayınları.
- Görgünay, N. (2005). *Düğümlü Halının Öncüsü Geve/Tülü ve Benzeri Dokumalar*. İzmir: Güneş Ofset.
- Görgünay, N. (2007). *Resimli-Yazılı Halı ve Kilimlerimiz*. İzmir.
- Gülen, F. E. (2002). *Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı ve Kilim Koleksiyonundaki Kilim Örneklerinin Desen, Renk ve Kompozisyon Açısından İncelenmesi*. Sanatta Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gümüşer, T. (2011). *Çağdaş Türk Tekstil Tasarımında 16. Yüzyıl Osmanlı Saray Kumaşlarından Esinlenen Motifler*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.
- Güngör, H. (1984). *Türk Halıları* (Cilt Çanakkale Bölgesi Halıları). İstanbul: Keskin Color Basımevi.
- Gürcüm, B. H., ve Yalçın , M. (2016). “Geleneksel Tekstil Tasarımı İçin Tasarım Algoritması Önerisi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 383-395.
- Haack, H. (1975). *Doğu Halıları*. (Çev. N. Girişken) Ankara: Baylan Matbaası.

- İleri, B. (2010). *Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde Bulunan Uşak Halılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- İleri, B. (2010). *Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde Bulunan Uşak Halılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi (E. Ö. Adanır, Danışman.) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı.
- İmer, Z. (1997). *Dokuma Tekniği 369 Renkli Desen Örnekleri ile Basit Dokuların Kumaş Analizi ve Mesleki Hesapları* (Cilt 1). Ankara: Cem Web Ofset .
- İnalcık, H. (2008). *Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnternet: Halı Müzesi: Url 2
<http://www.webcitation.org/78814R4zJ> adresinden 05.05.2019 tarihinde alındı
- İnternet: Hereke Halı ve İpekli Dokuma Fabrikası: Url 6
<http://www.millisaraylar.gov.tr/fabrikalar/hereke-hali-ve-ipekli-dokuma-fabrikasi> adresinden 17.06.2019 tarihinde alındı.
- İnternet: The State Hermitage Museum: Url 1
https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/25.%20Archaeological%20Artifacts/879870!/ut/p/z1/jZBLT8MwEIT_Cj3kiL15OEI7s4xEKS1BFY_gC3IjxzFK4sgxjcSvxyAuIAjd20gzs98u5rjEvBdHrYT Tphet1088fS4oTcOYwaZg5AJosb8le3ZzCWGCHz8N8MdQwPyU_IyBz9 adresinden 05.12.2019 tarihinde alındı
- İnternet: Türk Dil Kurumu Sözlükleri: Url 5
<http://sozluk.gov.tr/> adresinden 16.06.2019 tarihinde alındı
- İnternet: Türk ve İslam Eserleri Müzesi: Url 4
Selçuklu Halısı: <http://www.tiem.gov.tr/koleksiyon/hali-ve-kilim/#/koleksiyon/hali-ve-kilim/selcuklu-halisi-1/> adresinden 17.05.19 tarihinde alındı
- İnternet: Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeleri: Url 3
<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/k%C3%BCI%C3%BCrel-faaliyetler/m%C3%BCzeler> adresinden 26.05.2019 tarihinde alındı
- Kafalı, M. (2002). Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 6, s. 177-193). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Kalender, E. (1997, Ağustos). “Anahtar Delikli Seccadeler Üzerine İkonografik Bir Deneme”. *Ariş Üç Aylık Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi*(2).
- Karamağaralı, B. (1998). Halı Sanatı Üzerine. *Türk Soylu Halkların Halı, Kilim ve Cicim Sanatı, Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, 27-31 Mayıs 1996 (s. 175-185). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları:155.
- Karatay, S. K. (2018). *Aksaray İli Sultanhanı'nda Halıcılık ve Halı Restorasyonu*. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.

- Karavar, G. (2007). *Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Kardeşlik, S. (2013). Anadolu Resim Sanatında Tasvir Edilen Anadolu Selçuklu Halıları. *Vakıf Restorasyon Yıllığı*, (6), 41-51.
- Kavcı, E. (2001). *Dolmabahçe Sarayında (Teşhirde) Bulunan İpekli Döşemelik Kumaşların ve Hereke'de Üretilen Örneklerin Kataloglanması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir:
- Kayıpmaz, F. (2001). Bellini Grubu Bergama Halıları. F. Kayıpmaz, N. Kayıpmaz , & M. Genç içinde, *Bergama Belleten 10 Tarihten Günümüze Bergama Halıları* (s. 56-62). Isparta: Bergama Kültür ve Sanat Vakfı.
- Kayıpmaz, N. ve Kayıpmaz, F. (1997). *Halı ve Kilimlerimizin Geleneksel Tasarım Birikimlerinin Çağdaş Yorum Aşamasında Yapısal Değişim ve Tasarım Kriterleriyle Değerlendirilmesi*. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri (s. 52-56). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaynar, H. (2016). *Sivas Halılarının Desen ve Renk Özelliklerinin İncelenerek Online Katalog Hazırlanması*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kotan, V. (1949). *Türkiye'de Halıcılık*. İstanbul: Marifet Basımevi, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Neşriyatından Seri:2, No:5.
- Kuban, D. (2002). *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kutluhan, İ. (1965). Halıcılıkta Standardın Yeri ve Önemi. *Halıcılık Semineri* (s. 70-73). Sümerbank Dergisi.
- Küçükerman, Ö. (1987). *Anadolu'nun Geleneksel Halı ve Dokuma Sanat İçinde Hereke Fabrikası*. İstanbul: Sümerbank Genel Müdürlüğü.
- Küçükyurt, Ü. (1998). *İzmir Etnoğrafya Müzesi Örneğinde Çeşitli Yörelere Ait Halı ve Kilimlerin İncelenerek Kataloglanması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Mack, R. E. (2005). *Doğu Malı Batı Sanatı İslam Ülkeleriyle Ticaret ve İtalyan Sanatı 1300-1600*. (A. Özdamar, Çev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Mahmud, K. (1985). *Divanü Lügat-İt-Türk Tercümesi* (Cilt I). (B. Atalay, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 521.
- Onuk, Taciser ve Akpınarlı, Feriha H. (2008). *Kırıkkale Karakeçili Dokumalarında Motif ve Kompozisyon Özelliklerinin Değerlendirilmesi*, 2008. Gazi Üniversitesi I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu. s. 339-346. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ortaç, H. S. (2010). Çankırı Kızılırmak İlçesi Kuzeykişla ve Güneykişla Köyü Kilim. *Milli*

- Oskay, N., ve Durmaz, D. M. (2014). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Tekstilin Görsel Eleman Olarak Kullanımı. *II. Uluslararası Türk Sanatları, Tarihi ve Folkloru Kongresi/ Sanat Etkinlikleri*, (s. 225-233).
- Ögel, B. (1978a). *Türk Kültür Tarihine Giriş* (Cilt III). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1978b). *Türk Kültür Tarihine Giriş* (Cilt V). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 244.
- Ölmez, F. N. (2010). Dokumalarda Yılan Motifi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 1-21.
- Önder, M. (1968). Halılar, Kilimler ve Bir Yazılı Halı. *Türk Etnografya Dergisi*, XI, 5-12.
- Önder, M. (1995). *Türkiye Müzeleri* (Cilt 175). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları .
- Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öney, G. (2014). Anadolu Selçuklu Sanatı. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 7, s. 807-819). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Önlü, N. (2009). Tasarım Kapsamında Tekstil Sektöründe Araştırma Geliştirme (AR-GE)'nin Önemi, İmece Kültürü ile İlişkisi. *İmece 2009 Uluslararası Güzel Sanatlar ve Tasarım Sempozyumu*. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Özbel, K. (1949). *El Sanatları XI Anadolu Halı Seccadeleri*. Ankara: C.H.P. Halkevleri Bürosu.
- Özçelik, S. (2014, Haziran). “İstanbul Vakıflar Halı Müzesi -Geçmişten Bugüne Halı İle Tarihi Bir Yolculuk”. *Vakıflar Dergisi*, (41), 185-196.
- Özçıtak, S. (2010). *Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, H. A. (2018). *Kastamonu Şeyh Şabani Veli Vakıf Eserleri Müzesindeki Kirkitli Dokumaların İncelenmesi ve Üç Boyutlu Tasarımlarda Uygulanabilirliği*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Özel, A. (1990). *Halıcılık El Halısı Dokumacılığı*. Ankara: T.C. Devlet Bakanlığı.
- Özkan, Ş. (2011). *Sanatsal Dokumalarda Geleneksel Dokuma Tekniklerinin Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Salman, F. (2002). Başlangıcından Türkiye Selçuklularına Kadar Türklerde Tekstil ve Dokumacılık Sanatı. H. C. Güzel, K. Çiçek, ve S. Koca içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 6, s. 208-214). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Sönmez, T. D. (1995). *El Dokumacılığı ve Çarpama Dokuma*. Ankara: T.H.K. Basımevi.

Sözen, M., ve Güner, Ş. (1998). *Geleneksel Türk El Sanatları*. İstanbul: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.

Yazıcı, N. (2010). *İstanbul Müzeleri*. İstanbul: Uranus Fotoğraf Ajansı ve Yayıncılık.

Yazıcıoğlu, Y. (1992). *El Dokusu Halıcılık*. Ankara: Menekşe Yayıncılık.

Yazır, R. (1981). *Sanat Tarihi Ansiklopedisi 4*. Ankara: Görsel Yayınlar.

Yetkin, Ş. (1982). Türk Halı Sanatında Bir Teknik Özellik. *Vakıflar Dergisi*(14), 119-123.

Yetkin, Ş. (1974). *Türk Halı Sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası .

Yücel, E. (1992). Halı ve Kilim Müzesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 15, 262-263.

EK-1. Müzede Araştırma İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 02/05/2019-E.4474

T.C.
ANKARA HACI BAYRAM VELİ
ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 74178132-302.99-
Konu : Araştırma İzni Hk.(Meva
EROL)

T.C. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi
Cankurtaran Mh.
14, Soğuk Çeşme Sk., 34122
Fatih/İSTANBUL

Enstitümüz Tekstil Tasarım Anabilim Dalı 148411105 numaralı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Meva EROL, Prof. Dr. H. Feriha AKPINARLI'nın danışmanlığında hazırladığı "İstanbul Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu Halılarının İncelenerek Tekstil Yüzey Tasarımlarında Kullanılması" konulu yüksek lisans tez araştırması için T.C. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde dilekçesinde belirttiği eserler üzerinde inceleme, fotoğraflama ve araştırma yapmak istemektedir.

Adı geçen öğrenciye gerekli iznin verilmesi hususunda gereğini arz/rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Figen ZAİF
Enstitü Müdürü

Ek:Öğrenci Dilekçesi.

02/05/2019 Teknisyen
02/05/2019 Enstitü Sekreteri V.

Hasan GEBEDEK
Rıza DEDE

Evrakı Doğrulamak İçin: http://belgedogrulama.hacibayram.edu.tr/envision_sorgula/belgedogrulama.aspx
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yücetepe Mahallesi 85. Cadde No 8 06570 Çankaya / Ankara
Tel: +90 (312) 231 73 60

Pin: 46002
Bilgi için :Hasan Gebedek
Teknisyen

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2. Müzede Araştırma İzin İstek Dilekçesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 17/04/2019-E.6448

17.04.2019

T.C.

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı 148411105 numaralı Tekstil Tasarımı Bölümü öğrencisiyim. "İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'ndeki Doğu Anadolu Halılarının İncelenerek Tekstil Yüzey Tasarımlarında Kullanılması" konulu yüksek lisans tez araştırması için, T.C. İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde bulunan; A1, A19, A34, A60, A63, A65, A66, A72, A81, A84, A85, A100, A104, A119, A121, A134, A137, A150, A172, A181, A216, A217, A221, A222, A278, A280, A281, A305, A321, A333, A339, A344, E4, E22,E33, E100 envanter numaralı halıların incelenmesi ve araştırma kapsamında hiçbir ticari amaç gütmeksizin fotoğraflanması amacıyla 1 ay süreli izin talep ediyorum. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Danışman

Prof. Dr. H. Feriha AKPINARLI

Meva EROL

05541324092

Dreğil mah. 1161. sok.

Petunya sitesi B blok

No:35 Nispetiye / ANKARA

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Erol, Meva
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 04/08/1992 - Selçuklu
Medeni hali : Evli
e-mail : mevaerol@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2019
Lisans	Gazi Üniversitesi	2014
Lise	İMKB Zübeyde Hanım Anadolu Kız Meslek	2010

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2019	Civil Bebe Giyim	Stilist
2018	Matex Giyim	Stilist
2017	Çözgü Tekstil	Stilist
2016	Setrms Tekstil Ticaret A.Ş	Stilist
2015	KAYRA	Stilist
2014	SARAR	Koleksiyon Tasarım Elemanı
2013	Elitce Tekstil San Tic.Ltd.Şti	Stajyer
2012	Gelintacı Çeyiz ve Ev Tekstili	Dijital Pazarlama ve Sosyal Medya Uzmanı
2011	Nurhan Moda Evi	Stilist Yardımcısı
2010	Nüans Moda Evi	Stilist Yardımcısı

Yabancı Dil

İngilizce

Çalışmalar

- 2013 LCWAİKİKİ Yenilik Sensin Moda Tasarım Yarışması
Detayda Moda
- 2009 M.E.B. Konya Proje Tabanlı Beceri Yarışması Üçüncülüğü
Tasarımda Verimlilik
- 2008 M.E.B. Stilizlik Kurs Bitirme Sertifikası (220 Saat)

Hobiler

Kitap okumak, çizim yapmak, yazmak, yoga.

le.ahbv.edu.tr